

Enabling growth

Brabantse
Ontwikkelings
Maatschappij
Jaarverslag
2019

Voorwoord raad van bestuur

2019 was wederom een goed jaar voor de BOM. Uit dit jaarverslag blijkt dat we de beoogde resultaten grotendeels hebben gehaald en op een aantal punten overtroffen. De BOM is de afgelopen jaren betrokken geweest bij bijna € 1 miljard aan investeringen in de regionale economie. Ook op het gebied van het aantal portfoliobedrijven, werkgelegenheidsgroei en CO₂-reductie ligt de BOM ruimschoots op koers om haar beloften uit het lopende Meerjarenplan waar te maken. Bovendien draagt 60% van de portfoliobedrijven van de BOM direct bij aan maatschappelijke opgaven zoals gezond ouder worden, de energietransitie en de verduurzaming van de agrofood keten. De BOM wordt daardoor steeds meer herkend als groeiversneller met oog voor people, planet en profit.

Meerjarenplan

In 2020 bereiden we ons samen met onze aandeelhouders en stakeholders voor op een nieuw meerjarenplan. Daarin zal, met een missie-gedreven aanpak, veel aandacht uitgaan naar de bijdrage van de BOM aan de grote transitie van deze tijd, zoals digitalisering (o.a. de vierde industriële revolutie) en verduurzaming (op het gebied van o.a. energie en landbouw). Brabant staat in de komende jaren voor grote uitdagingen, en daarin is meer dan ooit een rol weggelegd voor een slagvaardige ontwikkelingsmaatschappij die haar kennis en kunde op het gebied van innoveren, ontwikkelen, investeren en internationaliseren inzet voor een veerkrachtige en duurzame economie en samenleving.

Coronacrisis

De coronacrisis, die de wereld sinds begin 2020 in zijn greep houdt, laat ook in Brabant zijn sporen na. Veel ondernemingen ervaren de negatieve effecten van direct inkomstenverlies en verslechterde marktomstandigheden. Wij monitoren voortdurend de impact van de crisis op zowel onze eigen organisatie en dienstverlening als de ondernemingen en projecten die we ondersteunen. Ook houden we nauw contact met portfoliobedrijven om risico's in te perken en waar mogelijk oplossingen te zoeken in de vorm van uitstel van betaling, aanvullende regelingen en nieuwe dienstverlening zoals het Corona Rebuild Program.

Waar mogelijk trekken we hierin samen op met onze partners en stakeholders. Een goed voorbeeld is de Corona-OverbruggingsLening (COL), waarvoor het kabinet in april 2020 € 100 miljoen beschikbaar stelde. Samen met de andere Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen (ROM's) in Nederland draagt de BOM zorg voor de verstrekking van deze overbruggingslening aan startups, scale-ups en innovatieve mkb-bedrijven die financieel geraakt zijn door de crisis.

Ten aanzien van de continuïteit van de BOM: Er staan ons voldoende liquide middelen ter beschikking en de fondsvoorwaarden bieden afdoende faciliteiten om waardeveranderingen in onze portfolio op te vangen. Het effect van deze veranderingen is op dit moment echter niet betrouwbaar vast te stellen.

Uiteraard heeft de crisis ook impact op de manier van werken van de BOM. Inmiddels kan iedereen bij de BOM op afstand werken. Om dit mogelijk te maken, hebben we de implementatie van nieuwe IT-systemen en cloudoplossingen in maart 2020 versneld doorgevoerd. Bovendien bieden we onze dienstverlening zoveel mogelijk digitaal aan. Zo bieden we ondernemers de mogelijkheid om digitaal deel te nemen aan onze Investor Readiness en Market Readiness programma's.

De impact van de crisis speelt ook een grote rol in de ontwikkeling van ons beleid voor de komende jaren. Hierover staan we voortdurend in contact met onze stakeholders, partners en klanten.

Raad van bestuur van Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V.

Brigit van Dijk - van de Reijt
algemeen directeur

2019 in het kort

8,4

Klantwaardering van 8,2 (2018) naar een mooie 8,4 in 2019.

150

In 2019 deden we de 150e investering. De resultante van eigen inspanningen en samenwerking met een netwerk van 20 corporate ventures, 4 universiteiten en vele informal investors.

141,6

De **totale marktwaarde** van het portfolio komt hiermee op 141,6 miljoen euro.

149

portfoliobedrijven
Realisatie 2017-2020:
446 van 544*

2.465

fte's in dienst
Realisatie 2017-2020:
4.794 van 6.500*

315

miljoen euro geïnvesteerd
Realisatie 2017-2020:
900 van 786*

426

kton CO₂-reductie
Realisatie 2017-2020:
973 van 600*

*Doelstelling 31-12-2020

20%

Gemiddelde omzetgroei van onze portfoliobedrijven van 20%.

Elke euro die de BOM investeert, zorgt voor zes euro van een andere partij.

1 = 6

238

Buitenlandse bedrijven investeerden 238 miljoen euro in de Brabantse economie en zorgden voor 2.302 nieuwe arbeidsplaatsen.

60%

van de bedrijven in onze portfolio dragen bij aan **maatschappelijke opgaven**, zoals gezond ouder worden, de energietransitie of verduurzaming van de landbouw.

De **ondersteuning van duurzame energieprojecten** in de vroege ontwikkelingsfase is een succes. BOM Renewable Energy is aangehaakt bij enkele projecten met een grote impact, waardoor het doel voor CO₂-reductie ruimschoots wordt gehaald.

138 / 20

De BOM bracht 138 **bezoeken aan Brabantse bedrijven** met internationale ambities en organiseerde verder 20 uitgaande missies.

We werken steeds meer samen met de andere ROM's in Nederland aan bovenregionale- en de Topsectoren.

In 2019 startten we met de coördinatie van het **'Data Value Centre Smart Industry'**, waarin ondernemers en professionals kunnen leren en experimenteren.

35

In 2019 namen 35 bedrijven deel aan het **Investor Readiness Program**.

Gemiddeld aantal FTE is 79,5
Ziekteverzuim van 2,8% (2018) naar 1,7% in (2019)
5% van de loonsom ging naar opleidingen.

Inhoudsopgave

1	Verantwoordingsverslag	5
1.1	Bericht van de Raad van Commissarissen	6
1.2	Over de BOM	8
1.3	Organisatie en medewerkers	11
1.4	Bedrijfsvoering	14
1.5	Corporate governance	19
1.6	Toelichting op het jaarverslag	23
2	Prestatieverslag	27
2.1	Inleiding	28
2.2	BOM Ecosystems Development	30
2.3	BOM Foreign Investments	34
2.4	BOM International Trade	37
2.5	BOM Brabant Ventures	40
2.6	BOM Renewable Energy	43
2.7	BOM Product Development	46
3	Jaarrekening	49
3.1	Geconsolideerde balans per 31 december 2019 (na resultaatbestemming)	50
3.2	Geconsolideerde resultatenrekening over 2019 (na resultaatbestemming)	52
3.3	Geconsolideerd kasstroomoverzicht 2019	53
3.4	Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 2019, grondslagen voor waardering & resultaatbepaling	54
3.5	Nadere toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2019	64
3.6	Nadere toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening over 2019	81
3.7	Enkelvoudige balans per 31 december 2019 (na resultaatbestemming)	86
3.8	Enkelvoudige resultatenrekening over 2019 (na resultaatbestemming)	88
3.9	Nadere toelichting op de enkelvoudige balans per 31 december 2019	89
3.10	Nadere toelichting op de enkelvoudige resultatenrekening over 2019	96
3.11	Overige gegevens	99
4	Bijlagen	104
4.1	Bijlage 1 Samenhangtabel Materiële onderwerpen en KPI's	105
4.2	Bijlage 2 Juridische structuur	108
4.3	Bijlage 3 Personalialia	109
4.4	Bijlage 4 Biografieën raad van commissarissen	110
4.5	Bijlage 5 Biografieën raad van bestuur	112
4.6	Bijlage 6 GRI SRS Content Index	114
4.7	Bijlage 7 Gebruikte begrippen en termen	119

1

Verantwoordingsverslag

1.1 Bericht van de Raad van Commissarissen

Impact van de BOM

De BOM heeft in 2019 goede resultaten behaald en ligt vooralsnog op koers om de beloften uit het Meerjarenplan 2017-2020 waar te maken.. Vooral op het gebied van investeringsvolume en CO₂-reductie realiseert de BOM meer impact dan bij de start van het Meerjarenplan was voorzien.

De belangrijkste redenen voor deze extra impact zijn enerzijds de scherpe focus op sectoren en doellanden en anderzijds de versterking van BOM Renewable Energy (Energiefonds) met een ontwikkelpoot (Develop to Invest). Daarmee is van het bevorderen van Duurzame Energie een volwaardige kernactiviteit gemaakt is.

De Raad van Commissarissen is positief over de impact en de klantwaardering die de BOM weet te realiseren. Ook is de raad tevreden met de hoge waardering die de BOM van haar klanten krijgt. Gemiddeld waarderen klanten de dienstverlening van de BOM met een 8,4.

Voor de raad is het van belang dat de BOM zich, als slagvaardige ontwikkelingsmaatschappij, voortdurend aanpast aan de eisen van een veranderende maatschappij. Alleen zo kan de BOM een maximale bijdrage aan haar stakeholders leveren.

Corona

Dit jaarverslag is geschreven in een tijd dat de wereld onderhevig is aan de coronacrisis. Een gebeurtenis van grote omvang die tot op heden ingrijpende gevolgen heeft voor maatschappelijke en economische vanzelfsprekendheden. Al met al is de situatie erg ongewis. De effecten op de langere termijn zijn op dit moment niet betrouwbaar vast te stellen.

We zien de BOM pro-actief acteren in deze crisis. Het huidige portfolio wordt waar mogelijk ondersteund in deze nieuwe omstandigheid met aangepaste dienstverlening, zoals het Corona Rebuild Program en de Corona Impact Scan. Daarnaast is de Corona-OverbruggingsLening (COL) – die de BOM samen met de andere regionale ontwikkelingsmaatschappijen, Techleap.nl, Invest-NL en het ministerie van Economische Zaken & Klimaat realiseerde – een daadkrachtige en passende interventie.

Bestuursmodel

In 2019 is een versimpeld bestuursmodel ingevoerd, waarbij het bestuur van BOM Holding is teruggebracht tot één statutair bestuurder, die tevens voorzitter is van een niet-statutair directie-team. Ook is besloten om BOM Holding te laten terugtreden als bestuurder van het Energiefonds Brabant (EFB), waarna Miriam Dragstra in die rol is benoemd.

Mutaties bestuur en directie

Met ingang van 1 december 2019 heeft Mike van Meurs zijn functie als CFO/COO van de BOM neergelegd. Zijn verantwoordelijkheden zijn waargenomen door de directeur/bestuurder.

Ook Jan Pelle nam begin 2020 afscheid als directeur/bestuurder. Hij heeft de afgelopen jaren met voortvarendheid leiding gegeven aan de BOM en daarmee een significante impact gerealiseerd voor de Brabantse economie. Twee aansprekende voorbeelden waarbij zijn persoonlijke inspanningen een verschil maakten, zijn de totstandkoming van het Pivot Park in Oss en de Brainport Industries Campus (BIC) in Eindhoven.

De raad is de heren Pelle en Van Meurs zeer erkentelijk voor wat ze voor de BOM en Brabant hebben betekend.

Op 13 januari 2020 begon Brigit van Dijk - van de Reijt als nieuwe directeur/bestuurder van BOM Holding. Zij heeft daarmee de voorbereidingen voor het nieuwe meerjarenplan en de dagelijkse leiding van de BOM op zich genomen. Met Brigit hebben we een ervaren bestuurder aangesteld die internationale ervaring, het bouwen van netwerken en sterke operationele competenties weet te verbinden met impactvolle regionale ontwikkeling. We wensen haar veel succes met de verdere ontwikkeling van de BOM en het realiseren van impact voor Brabant.

Samenstelling Raad van Commissarissen

Op 1 april 2019 trad Esther Raats-Coster toe tot de raad. Daarmee is de raad weer op volle sterkte. Esther is toezichthouder, bestuurder én ondernemer. Haar succesvolle ondernemerschap leidde in 2006 tot verkiezing als zakenvrouw van het jaar. Sinds de verkoop van haar internationale bedrijf Bandridge Europe zet ze haar ervaring breder in en bekleedt ze diverse bestuurlijke functies.

Advies aan aandeelhouders

De raad hecht aan een transparante en eenduidige governance structuur en ziet in dat kader toe op naleving van de Corporate Governance Code 2016. De raad heeft ten aanzien van de naleving van de Code in 2019 geen materiële tekortkomingen geconstateerd. De raad adviseert de aandeelhouders om de balans, winst- en verliesrekening en de toelichting op de algemene vergadering voor aandeelhouders vast te stellen.

Dankwoord

De medewerkers van de BOM hebben zich ook in 2019 met deskundigheid en passie ingezet voor de duurzame versterking van de Brabantse economie. De ontwikkelingen en resultaten in 2019 laten zien dat er in Brabant ruimte is voor en behoefte blijft aan een ontwikkelingsmaatschappij die aanjaagt, vernieuwt en verbindt. De raad wil graag haar dank uitspreken aan het bestuur en de medewerkers van de BOM voor hun inzet en toewijding in het afgelopen jaar.

Raad van Commissarissen BOM Holding B.V.

René Penning de Vries – President-commissaris
Hans Dröge
Nancy MacGillavry
Esther Raats-Coster
Ronald Slaats

1.2 Over de BOM

Met het Meerjarenplan 2017 – 2020 'Vernieuwing voor Brabant' hebben we een nieuwe koers uitgezet waarbij het creëren van economische, maatschappelijke en financiële impact centraal staat.

Missie en strategie

De BOM heeft als missie om samen met partners de Brabantse economie duurzaam te versterken. We spelen in op de economische kansen en uitdagingen van nu en morgen, we ondersteunen en stimuleren het ondernemersklimaat voor zowel veelbelovende bedrijven als duurzaamheidsprojecten en we helpen ondernemingen bij het verzilveren van internationale kansen.

Voor innovatieve ondernemingen en duurzaamheidsprojecten is een belangrijke rol weggelegd in de Brabantse economie. Wij helpen ze bij de verwezenlijking van hun groeiambities, zodat zij kunnen bijdragen aan de versterking van de economische structuur in Brabant. We willen daarbij steeds duidelijker sturen op innovatiegedreven, duurzame en inclusieve groei en op resultaten die zijn gericht op het oplossen van maatschappelijke vraagstukken.

Onze bijdrage aan Brabant richt zich op vier doelgroepen (klantsegmenten):

- Vernieuwende Brabantse ondernemingen met groeiambitie en -potentie;
- Duurzame energieprojecten;
- Brabantse ondernemingen met ambitie en potentie om te internationaliseren;
- Buitenlandse ondernemingen (die zich willen vestigen) in Brabant.

Deze doelgroepen vormen belangrijke bouwstenen binnen het Brabantse economische ecosysteem. Dit ecosysteem wordt gevormd door sectoren of sector-overstijgende initiatieven die economisch kansrijk zijn en de concurrentiekracht van Brabant duurzaam versterken. Voor Brabant zijn dat de volgende sectoren:

- HTSM (High Tech Systems & Materials)
- Maintenance & Services
- Life Sciences & MedTech
- Agrofood
- Biobased Economy
- Logistiek

Dankzij onze kennis van het economische ecosysteem en de mogelijkheden die we samen met partners kunnen bieden, zijn we in staat om economische groei en innovatie aan te jagen. Het is onze ambitie om in 2020 door klanten en stakeholders te worden gezien en erkend als provinciale en nationale groeiversneller.

Waardeketen

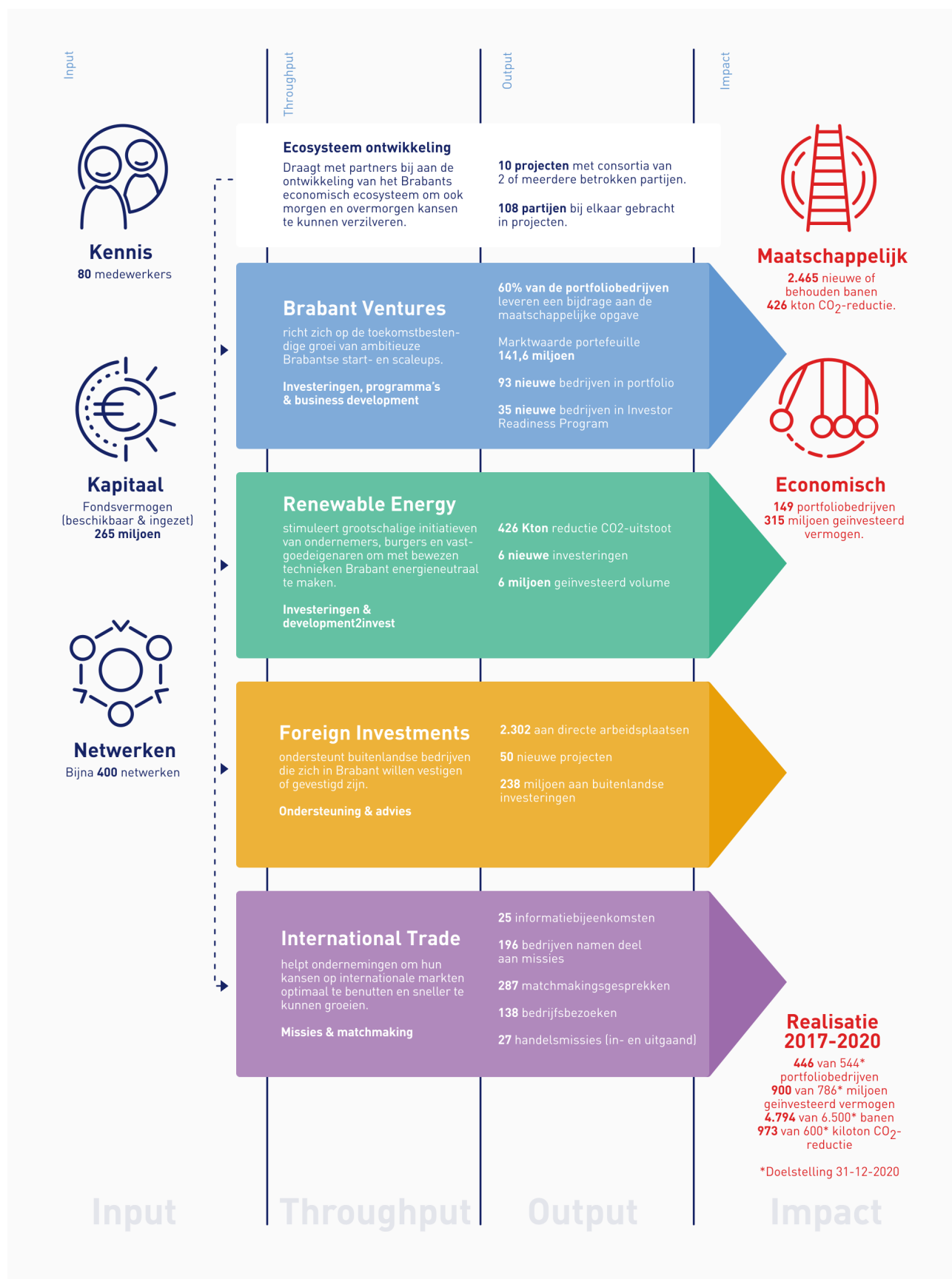
Economische ambities en groei staan voor de BOM niet op zichzelf; ze zullen moeten leiden tot maatschappelijke, economische en financiële impact voor Brabant. Ons waardecreatiemodel biedt inzicht in de wijze waarop wij toegevoegde waarde voor Brabant creëren. Het model beschrijft de input, het bedrijfsmodel, de output en de impact van de BOM en is opgebouwd volgens het raamwerk van de International Integrated Reporting Council (IIRC).

Voor onze activiteiten achten we binnen het IIRC-raamwerk drie vormen van kapitaal relevant en materieel. Het gaat hierbij om ons menselijk kapitaal (kennis), ons sociaal kapitaal (netwerk) en ons financieel kapitaal (investeringsfondsen en subsidies).

- Onze expertise op het gebied van innovatie, acquisitie, ontwikkeling en financiering, én onze kennis van de regio en haar topsectoren vormen de basis van onze propositie voor Brabant en indirect voor Nederland. Onze medewerkers zijn voortdurend in gesprek met ondernemingen, kennisinstellingen en overheden en volgen trainingen en opleidingen om hun kennis, expertise en competenties actueel te houden.
- De verbinding die we hebben met onze kennis- en samenwerkingspartners, onze financieringspartners en de rest van ons netwerk vormt een tweede element in onze propositie. Onze partners bieden ons toegang tot additionele expertise, dagen ons uit en stellen ons in staat om de relevantie en actualiteit van onze bijdrage te waarborgen.
- Tot besluit biedt het beschikbare fondsvermogen de financiële slagkracht om de innovatieve groeiambities van ondernemingen en duurzaamheidsprojecten mede te kunnen realiseren.

Door te werken vanuit onze visie en missie en door - via het meerjarenplan en de onderliggende jaarplannen - op onze strategie te sturen, realiseren we output. Die resultaten zijn bijvoorbeeld het aantal ondernemingen dat we hebben ondersteund bij hun verdere ontwikkeling, het aantal buitenlandse ondernemingen dat we aan Brabant hebben weten te binden of het aantal verstrekte financieringen aan ondernemingen of duurzaamheidsprojecten.

Het economisch succes van Brabant moet niet alleen worden afgemeten aan de directe economische effecten zoals economische groei of werkgelegenheid maar ook aan een bredere ambitie en op een grotere tijdschaal. We willen bijdragen aan de duurzaamheid, de inclusiviteit en het innovatief vermogen van onze regionale economie, ook op langere termijn.

1.3 Organisatie en medewerkers

Met het Meerjarenplan 2017 – 2020 “Vernieuwing voor Brabant” hebben we een nieuwe koers uitgezet waarbij het creëren van economische, maatschappelijke en financiële impact centraal staat.

De BOM in de markt

Dankzij de structurele inzet op het verzamelen van data (via 1 op 1 feedback van ondernemers, de Investor Readiness en Market Readiness programma's en web statistiek kunnen) we steeds klantgerichter werken. De inzichten die uit de data voortkomen leiden in de dagelijkse praktijk tot gerichtere dienstverlening, aanscherping van de marketing en communicatie en een steeds betere inrichting van onze online platforms.

We hebben de scope van product development afgelopen jaar verbreed naar BOM Renewable Energy en BOM International Trade. Daarnaast hebben we de lopende programma's aangescherpt, wat leidde tot een beter resultaat.

De marketing- en communicatie-inspanningen richtten zich in 2019 op het positioneren en profileren van de BOM en haar labels, het in de markt zetten van producten en employer branding. De samenwerking met FD Mediagroep leverde een belangrijke bijdrage aan de profilering van de BOM. Deze multimediale campagne ingezet via de kanalen van Het Financieel Dagblad en BNR Nieuwsradio, had een bovengemiddeld (3 x zo selectief binnen de B2B-doelgroep) landelijk bereik. Door middel van sponsoring van het journalistieke programma 'BNR's Big Five' met Roelof Hemmen (thema: BNR's Big Five van de Brabantse Economie) werden ruim 975.000 contacten voor BOM gerealiseerd via BNR Nieuwsradio en bijna 700.000 via het Financieel Dagblad.

Naast deze brede campagne is een verdiepende (branded content-)campagne ingezet waarbij online via FD.nl en BNR.nl bijna 3 miljoen contacten (impressies) zijn gerealiseerd. Dit heeft geresulteerd in ruim 5.700 personen die de longreads over de BOM hebben gelezen met een leestijd van ruim 2,5 minuut (dit is bovengemiddeld lang t.o.v. vergelijkbare longreads). Daarnaast hebben bijna 1.300 mensen naar de speciale podcasts geluisterd binnen de platformen van BNR én bijvoorbeeld via Spotify en Google Podcasts.

Het aandeel bezoekers dat via www.bom.nl producten afnam steeg in 2019 van 0,4 tot 0,8 %. Gemiddeld bezocht 16,53 % van de bezoekers een productpagina. Een stijging van 4,8 %-punt ten opzichte van 2018. Het webbezoek op bom.nl nam licht toe en eindigde op 66.700 sessies. Bovendien lijkt prestaties.bom.nl met zo'n 4.000 bezoekers te voorzien in een behoefte van stakeholders. Het aantal volgers op LinkedIn steeg met circa 1.700 tot 5.512.

De klantwaardering van de BOM steeg in het afgelopen jaar van een 8,2 naar een 8,4. De toegenomen klantwaardering is een indicator voor de mate waarin de BOM vraaggericht werkt. Na het pilotjaar 2018, hebben we het meten van klantwaardering in 2019 BOM-breed uitgerold. In 2020 vindt een uitgebreid imago-onderzoek plaats onder Brabantse ondernemers en stakeholders. Ook de andere ROM's voeren tegelijkertijd een vergelijkbaar onderzoek uit. De bedoeling is de resultaten van de ROM's onderling te benchmarken om zo van elkaar te leren.

Organisatie

In het meerjarenplan hebben we ambitieuze doelstellingen geformuleerd. Om de gewenste impact voor Brabant te kunnen realiseren, willen we de wendbaarheid en slagkracht van onze teams en onze medewerkers vergroten. Sinds eind 2017 passen we de principes van *agile* werken toe. Dat betekent dat we in kleine, veelal multidisciplinaire projectteams kortcyclisch werken aan de realisatie van onze ambities. Hierdoor wordt de voortgang van projecten inzichtelijker en realiseren we in kortere tijd meer resultaat. Bovendien stelt deze werkwijze de teams in staat om op een efficiënte manier samen te werken aan de teamdoelstellingen.

Ter versterking van deze nieuwe werkwijze zijn we in 2018 aan de slag gegaan met teamontwikkeling en in 2019 is dit traject gecontinueerd. Door een beter inzicht in elkaars sterke en minder sterke punten kunnen we binnen de teams bewuster gebruik maken van ieders talent. Binnen enkele teams heeft dit zelfs geleid tot een andere verdeling van de rollen. We zijn ervan overtuigd dat we hiermee concreet invulling kunnen geven aan een slagvaardige werkwijze. Hierbij hoort ook een grotere (financiële) bewegingsruimte voor teams. Uit ervaring blijkt dat deze werkwijze bijdraagt aan een positievere beleving van de teams en de individuele medewerkers.

De economische en technologische trends en ontwikkelingen vragen om wendbaarheid van onze organisatie en onze medewerkers. We sturen actief op een gebalanceerd werknemersbestand, waarin we specifieke ervaring behouden, het potentieel van de jongere generaties benutten en flexibiliteit borgen.

	2019	2018	2017
Gemiddeld aantal FTE	80	77	74
Per ultimo 2019:			
Aantal medewerkers (ultimo)	87	83	82
Verhouding man / vrouw (ultimo)	51/36	52 / 31	53 / 29
Verhouding voltijd / deeltijd (ultimo)	58 / 29	50 / 33	50 / 32
Instroom	19	16	17
Uitstroom	15	15	20

Medewerkers

De missie waar de BOM voor staat en het speelveld waarin onze medewerkers werkzaam zijn, vragen om een brede mix van relevante kennis en competenties. De BOM voert daarom een actief beleid voor talentontwikkeling. In 2019 hebben we opnieuw geïnvesteerd in opleidingen (5% van de loonsom) verdeeld naar individuele trainingen/opleidingen, teamontwikkeling en coaching.

Een mooi voorbeeld van een BOM-breed ontwikkelprogramma is 'Communicatie met Impact'. Gegeven de complexiteit van de contacten in onze dagelijkse werkpraktijk is goede gespreksvoering belangrijk. Inmiddels heeft ongeveer 70% van de medewerkers dit intensieve trainingsprogramma gevolgd. Daarin is aandacht voor bijvoorbeeld invloed en beïnvloeden, adviseren en acquisitie, omgaan met weerstand en pitchen.

Een ander voorbeeld is het programma Design Thinking dat we in gezamenlijkheid met de Provincie Noord-Brabant hebben uitgevoerd. Design Thinking gaat ons helpen om vanuit klantbehoefte sneller tot nieuwe producten en diensten te komen.

Om succesvol te blijven inspelen op de snel veranderende (arbeids)markt, zullen we de komende jaren blijven investeren in talentontwikkeling. De ontwikkeling van competenties staat hierbij centraal. Digitalisering en een snel veranderende economie vragen immers om een andere invulling van skills als creativiteit, probleemoplossend vermogen, overtuigingskracht en samenwerken.

In 2019 hebben we het vraaggericht werken - een belangrijk aandachtspunt in onze meerjarige strategie - verder geïmplementeerd in ons personeelsbeleid. Op basis van een 'employee journey' hebben we de 'onboarding' (vanaf werving en selectie tot einde proeftijd), de 'offboarding' (vanaf overweging om weg te gaan tot half jaar na vertrek bij de BOM) én 'groei en ontwikkeling' in kaart gebracht. Via enquêtes en interviews vroegen we medewerkers om mee te denken over wat beter kan. De bevindingen hebben geleid tot concrete aanpassingen in onze arbeidsmarktcommunicatie (bijvoorbeeld via het online welkomst-magazine, de website, vacatureteksten en social media-uitingen), de organisatie van een meerdaagse introductieprogramma, de ontwikkeling van een ambassadeursprogramma met ex-BOM-medewerkers en de uitwerking van nieuwe leervormen (kennis delen, feedback). Voor 2020 zullen we deze intensieve aanpak vervolgen rondom het thema duurzame inzetbaarheid en vitaliteit.

De 'onboarding' heeft ons nog een belangrijk inzicht gegeven. Het werken aan maatschappelijke impact is voor sollicitanten een belangrijke drijfveer om voor de BOM te kiezen. De resultaten geven aan dat we als BOM in staat zijn om deze onderscheidende factor bij hen over te brengen. Het signaal vormt ook een aansporing om impactgericht werken verder uit te bouwen. Zo hebben we in 2019 een interne werkgroep samengesteld die het thema van diverse kanten belicht en via diverse werkvormen collega's uitdaagt om hierover mee te denken (onder andere via een impact estafette met concrete voorbeelden, BOM-talks en Lagerhuis-debatten).

Behalve maatschappelijke impact ervaren we dat werknemers ook 'autonomie' en 'meesterschap' als belangrijke drijfveren ervaren om voor de BOM te kiezen. Door continuering van teamontwikkeltrajecten, waarbij we inzetten op de doorontwikkeling van talenten en meer zeggenschap, geven we invulling aan deze behoefte.

Vitaliteit

Ondanks een verlaging van het ziekteverzuim in 2019 - 1,7% ten opzichte van 2,8% in 2018 - heeft vitaliteit onze aandacht. Het gaat hierbij vooral om uitval door werkdruk en/of onevenwichtige energiebalans (werk-privé). Komend jaar zullen we ons daarom richten op duurzame inzetbaarheid en vitaliteit. In 2019 bedroeg de meldingsfrequentie per medewerker 0,82 vergeleken met 0,91 in 2018, terwijl de gemiddelde verzuimduur - mede door enkele langdurige ziektegevallen - uitkwam op 15,0 dagen (in 2018: 11,0 dagen).

Bij de BOM is op 1 december 2005 een klokkenluidersregeling in het leven geroepen en sinds 2012 kent de BOM-organisatie een externe vertrouwenspersoon. De klokkenluidersregeling voorziet in de mogelijkheid om gesignaleerde misstanden te melden. Dankzij de externe vertrouwenspersoon kunnen medewerkers in een veilige omgeving persoonlijke en/of

functionele bezwaren bespreekbaar maken. In 2019 hebben geen meldingen plaatsgevonden van klokkenluiders en er zijn ook geen meldingen binnengekomen bij de vertrouwenspersoon. De jaarrapportage 2019 van de vertrouwenspersoon is gedeeld met zowel de RvC als de OR.

1.4 Bedrijfsvoering

Organisatieprofiel

BOM Holding B.V. staat aan het hoofd van een groepsstructuur en is een besloten vennootschap waarvan de provincie Noord-Brabant 100% van de aandelen houdt. BOM Holding B.V. wordt aangestuurd door een statutair directeur op holding niveau en een tweehoofdige directie (gewijzigd in 2019). Een raad van commissarissen (rvc) houdt toezicht. Binnen de groepsstructuur heeft het ministerie van Economische Zaken & Klimaat in twee dochtervennootschappen (BOM Business Development & Foreign Investments B.V. en BOM Capital I B.V.) een minderheidsbelang van 49,9%.

De verschillende activiteiten van de BOM zijn ondergebracht in werkmaatschappijen onder bestuurlijke verantwoordelijkheid van BOM Holding B.V. De BOM kent hiervoor een uitgebreide vennootschappelijke structuur die eind 2019 bestaat uit een aantal 100%- en 50,1%-dochterondernemingen. Alle dochterondernemingen kennen een specifieke taak en zijn gericht op het leveren van kennis en innovatieondersteuning of het verstrekken van risicodragend kapitaal. Het volledige structuuroverzicht is opgenomen in bijlage 2 van dit jaarverslag.

De BOM richt zich als uitvoeringsorganisatie primair op ondernemingen (BOM Brabant Ventures) en projecten (BOM Renewable Energy) in de private sector in Brabant. Met BOM Foreign Investments en BOM International Trade zijn wij tevens internationaal actief: enerzijds door het aantrekken van buitenlandse bedrijven voor de regio, en anderzijds – en in toenemende mate – om de buitenlandse ambities van Brabantse ondernemingen te ondersteunen. BOM Ecosystems Development richt zich samen met de triple helix partners op het ontwikkelen en versterken van de economische ecosystemen waarbinnen deze (buitenlandse) ondernemingen en projecten tot groei kunnen komen.

Ons hoofdkantoor is gevestigd in Tilburg en daarnaast beschikken we in Nanjing (China) over een lokale vertegenwoordiging van twee personen.

Voor de financiering van onze activiteiten ontvangen we een jaarlijkse subsidiebijdrage van de provincie Noord-Brabant en het ministerie van Economische Zaken & Klimaat. Daarnaast hebben beide overheden als opdrachtgevers ook risicodragend kapitaal ter beschikking gesteld voor de door ons beheerde investeringsfondsen. De BOM mag de kosten voor het beheer van deze fondsen binnen overeengekomen financiële kaders dekken uit het fondsvermogen.

Rol in de keten

De ketenverantwoordelijkheid van de BOM ligt vanuit haar strategische doelstellingen en ambities voornamelijk in de regio. Onze activiteiten dragen direct bij aan economische en sociale ontwikkeling en indirect aan de bredere, maatschappelijke aspecten van duurzame ontwikkeling. De keten waarvan de BOM deel uitmaakt, loopt vanaf het regionale mkb als leveranciers van goederen en diensten tot en met het innovatieve mkb waarin we investeren, waaraan we advies en ondersteuning geven en waarmee we samenwerken in acquisitie- en innovatieprojecten.

Voor haar bedrijfsvoering koopt de BOM diensten en kantoorartikelen in die een beperkte impact hebben op economische-, sociale- en milieuaspecten in de inkoopketen. Omdat de BOM

daarbij geen actieve rol als ketenpartner speelt, zijn we niet betrokken bij externe controle op het gehele ketenbeheer.

Als (financiële) dienstverlener zijn we binnen onze investerings- en ondersteunings-activiteiten in staat om vorm te geven aan onze ketenverantwoordelijkheid. In de beoordeling of we investeren in een onderneming of een duurzaamheidsproject vindt zowel een MVO- alsook een integriteitstoets plaats. De BOM neemt daarbij geen verantwoordelijkheid voor het duurzaamheidsbeleid van de participaties of deelnemers in een project. Echter, veel organisaties waar mee wij werken, zijn intrinsiek gericht op duurzaamheid. Dit gebeurt via innovatie van producten of diensten die maatschappelijke uitdagingen adresseren.

Indien we signalen krijgen dat bij (potentiële) participaties of partners in projecten sprake is van bijvoorbeeld schending van de mensenrechten, omkoping en corruptie, het niet naleven van wet- en regelgeving of grote milieurisico's, zal te allen tijde hoor en wederhoor plaatsvinden. Op basis van de uitkomsten hiervan besluiten we of we (verder) investeren in de onderneming of samenwerken in een project.

Rollen en verantwoordelijkheden binnen de BOM-organisatie

Eind 2017/begin 2018 hebben we de inrichting van de organisatie in lijn gebracht met onze meerjarige ambities. We hebben gekozen voor een marktgerichte structuur waarbij zogeheten businessteams hun dienstverlening richten op vier specifieke klantsegmenten samen met de verschillende (regionale) partners. Daarnaast ondersteunt BOM Ecosystems Development - samen met diverse triple helix partners - het economische ecosysteem in Brabant. De businessteams worden ondersteund door enkele supportteams waarin specialistische kennis is ondergebracht die zowel voor andere BOM-teams (intern) alsook voor partners of klanten (extern) kan worden ingezet. In 2019 rondde we de transformatie van het organisatiemodel af door het formele bestuursmodel te actualiseren. Dit biedt een basis voor een grotere slagvaardigheid en wendbaarheid van de BOM in de komende jaren.

De verantwoordelijkheden voor het realiseren van de geformuleerde doelstellingen van de verschillende teams ligt bij de managers van deze teams. In samenspraak met de teams dragen ze daarmee ook (in)direct zorg voor de impact die ze in de regio realiseren op maatschappelijk, economisch en financieel gebied. De teams zelf dragen daarnaast ook zorg voor het verzamelen, consolideren en valideren van de relevante data over de toegevoegde waarde die ze met onze partners in de regio realiseren. Het valideren van data gebeurt onder meer op basis van vergelijking met data uit voorgaande jaren, toetsing aan de definities en plenaire bespreking van de resultaten in het leadershipteam.

Het leadershipteam, dat bestaat uit managers van de business- en supportteams, draagt samen met het directieteam zorg voor de operationele voortgang van de gehele BOM-organisatie. Het directieteam is eindverantwoordelijk voor het bewaken van de toekomstige koers en de beleidsmatige en financiële kaders. De directie legt hierover verantwoording af aan de rvc en de aandeelhouders. De rvc houdt toezicht en staat de directie met raad terzijde.

Managementaanpak

Binnen de kaders van het meerjarenplan stellen we - samen met beide opdrachtgevers - elk jaar de ambities, doelstellingen en KPI's vast. Gedurende het kalenderjaar monitoren we op kwartaalbasis de voortgang van de KPI's en daarmee ook van de materiële onderwerpen. Dat doen we zowel intern als extern met de toezichthouder en onze stakeholders (de Provincie Noord-Brabant en het ministerie van Economische Zaken & Klimaat). Daarbij gaan we na hoe de voortgang is op de financiële en niet-financiële resultaten (zowel kwantitatief als kwalitatief) zich ontwikkelen, welke maatregelen nodig zijn om eventueel bij te sturen en wat we kunnen leren voor de toekomst. Zo brengen we leerervaringen, trends en ontwikkelingen in kaart. Daarmee kunnen we zowel in het lopende kalenderjaar als in de volgende kalenderjaren eventuele beleidsaanpassingen voorbereiden.

Binnen onze besturingsfilosofie dragen alle teams een gedeelde verantwoordelijkheid voor de resultaten op de verschillende materiële onderwerpen. Het leadershipteam kent een collectieve verantwoordelijkheid en speelt hierin een coördinerende rol.

Risicomanagement

Als publieke onderneming maken we bij de uitvoering van onze strategie een bewuste afweging tussen de realisatie van (strategische) doelstellingen en de risico's die daarmee samenhangen. Zo werken we weloverwogen aan de verwezenlijking van onze missie binnen een bestendige en maatschappelijk verantwoorde bedrijfsvoering. Het beheersen van risico's maakt deel uit van de dagelijkse werkzaamheden. Zo is risicobeheersing rondom het investeringsproces feitelijk core business voor de BOM.

Het belangrijkste uitgangspunt van ons risicomanagement is dat directie en management verantwoordelijk zijn voor het identificeren van significante risico's, het bewaken van de realisatie van doelstellingen en het naleven van relevante wet- en regelgeving.

In onderstaande tabel beschrijven we de meest relevante risico's die in 2019 BOM-breed van toepassing waren. Ook gaan we in op de beheers- en verbetermaatregelen die we hebben voorbereid of doorgevoerd. De monitoring van deze kernrisico's vormt een vast onderdeel van de directieagenda van de BOM.

De BOM beschikt voor de uitvoering van de investeringsopdrachten over een substantieel fondsvermogen. Dit fondsvermogen wordt op afroep ter beschikking gesteld aan de BOM. Kaders en richtlijnen voor de omgang met beschikbaar gestelde liquiditeiten zijn opgenomen in een treasury-statuuut. Conform dit statuut mogen we voor het optimaliseren van renteopbrengsten op tijdelijk overtollige kasgelden alleen defensieve financiële instrumenten aangaan. Liquiditeiten en deposito's en spaarrekeningen zijn deels ondergebracht bij Nederlandse banken (die onder toezicht staan van De Nederlandsche Bank en minimaal een 'stable outlook' hebben) en deels in een rekening-courantfaciliteit bij de provincie Noord-Brabant.

In beginsel voert de BOM haar operationele en financieringsactiviteiten uitsluitend uit in Nederland en de Europese Unie. Zodoende lopen we in onze reguliere activiteiten nauwelijks valutarisico's.

Risicocategorie	Belangrijkste risico's	Beheersmaatregelen
Strategisch	Mogelijke reputatieschade	Onze positionering als organisatie en haar labels wordt actief uitgedragen en we monitoren de berichtgeving en het sentiment over BOM-activiteiten, ketenpartners alsook onze investeringen zowel online als offline Bij het ontwikkelen van nieuwe activiteiten of samenwerkingen wordt expliciet stilgestaan bij een effectieve onderlinge rolverdeling met andere partijen. In pers en (online) media monitoren we actief op initiatieven die overlap zouden kunnen hebben met BOM-activiteiten.
	Rolredundantie	
Operationeel	Niet realiseren overeengekomen prestaties	De bewaking en evt bijsturing van jaarlijks overeengekomen kpi's vindt periodiek plaats zowel intern als met opdrachtgevers. Het werken met zelforganiserende teams wordt ondersteund door een duidelijk beheerskader met teamdoelstellingen en formele controls. Hierop wordt periodiek gemonitord dat als input voor onderling overleg dient.
	Ondeugdelijk procesbeheer	Op personeelsvlak vindt een actieve sturing op ontwikkeling en begeleiding van medewerkers plaats zowel individueel als op teamniveau. Daarnaast hebben de bevindingen uit de employee journey geleidt tot diverse versterkende maatregelen.
	Hoog personeelsverloop Onveilige ICT-omgeving (Beschikbaarheid, Integriteit, Vertrouwelijkheid)	Er wordt gewerkt met een eenduidig beveiligings- en securitybeleid waar de ICT-omgeving een belangrijk element van vormt. De uitvoering wordt permanent gemonitord en per kwartaal wordt gerapporteerd aan de directie over status en mogelijke issues.
Financieel	(Gedeeltelijk) stopzetten subsidies	Periodieke, goede contacten op bestuurlijk en ambtelijk niveau met onze opdrachtgevers zijn van groot belang. Zowel in de acquisitie-aanpak alsook bij de actieve monitoring van de dealflow en de portefeuille wordt expliciet stil gestaan bij de balans tussen strategische en financiële impact. De investeringscommissies zien hier ook expliciet op toe.
	Onjuiste investeringsfocus	

De BOM loopt renterisico's op de boekwaarde van haar investeringen (inbaarheid van rente op verstrekte leningen). Verder loopt de BOM projectrisico's in Europese subsidieprojecten waarin zij deelneemt als penvoerder of projectdeelnemer. Deze risico's hebben vooral betrekking op het mogelijk niet voldoen aan administratieve subsidiebepalingen, waardoor gemaakte kosten alsnog niet worden vergoed. Binnen de administratieve organisatie van de BOM kennen deze Europese projecten een specifiek beheerskader.

1.5 Corporate governance

Voor de uitvoering van haar dienstverlening zet de BOM publieke middelen in. Juist binnen dit publieke kader zien wij een professionele vormgeving van de verhoudingen tussen bestuur, toezichthouders, aandeelhouders en overige belanghebbenden als een belangrijke randvoorwaarde. De BOM hanteert daarom de in de Nederlandse Corporate Governance Code (de 'Code') opgenomen bestpractice bepalingen als leidraad voor goed ondernemingsbestuur.

Goed ondernemingsbestuur vraagt om structureel onderhoud waarbij formele procedures en bestaande, interne reglementen periodiek worden geëvalueerd en - indien nodig - herzien. Hieronder geven we inzicht in de toepassing van de algemene principes en de belangrijkste wijzigingen, dan wel afwijkingen in 2019.

Bestuur en bezoldiging

Het bestuur van BOM Holding B.V. bestond in 2019 statutair uit een algemeen directeur en een financieel & operationeel directeur. Het bestuur treedt op als een collegiaal bestuur waarbij het bestuursreglement en de overige onderliggende interne reglementen toezien op een nadere verdeling van de taakstelling en mandatering van de twee bestuurders.

Beide bestuurders hadden – in afwijking van de Code - een contract voor onbepaalde tijd. De raad van commissarissen heeft de beloning vastgesteld en de remuneratiecommissie had jaarlijks met beide bestuurders overleg over het functioneren van de organisatie en hun bijdrage hieraan. Hierbij zijn met zowel het collegiaal bestuur als de individuele bestuursleden doelstellingen overeengekomen.

De publicatieplicht zoals opgenomen in de Wet Normering Topinkomens (WNT-II) is van toepassing op de bezoldiging van beide bestuurders en de toezichthouders van BOM Holding B.V. Ten aanzien van de bezoldiging van de financieel & operationeel directeur en de toezichthouders geldt dat deze passend is binnen de wettelijke kaders van de WNT en het bezoldigingsbeleid zoals dit door de aandeelhouder is vastgesteld. Op basis van de WNT-kaders 2019 is vastgesteld dat ook de bezoldiging voor de algemeen directeur passend is binnen de wettelijke kaders van de WNT.

Ten aanzien van de overige arbeidsvoorwaarden van beide bestuurders worden de bepalingen in het personeelsreglement van de BOM gehanteerd. De jaarrekening bevat nadere verantwoordingsinformatie zoals door de WNT vereist.

Toezichtstructuur

Voor zowel de rvc als de onderliggende commissies zijn specifieke reglementen vastgesteld waarin de taakverdeling en mandaten zijn benoemd. Het rvc-reglement is opgesteld met inachtneming van de statuten van de vennootschap. Het toezicht van de rvc op de raad van bestuur wordt geëffectueerd in de reguliere raadsvergaderingen. Tevens wordt voldaan aan de diverse bepalingen in de Code op het gebied van de deskundigheid en samenstelling van de raad. Deze voldoen ook aan de bepalingen die door de aandeelhouders zijn vastgesteld.

Werkzaamheden rvc en onderliggende commissies in 2019

De raad heeft in 2019 in totaal zeven keer vergaderd met het bestuur van de BOM. Tijdens de vergaderingen kwam een aantal vaste onderwerpen aan de orde zoals de strategie, de voortgang van het meerjarenbeleid, de organisatie en procesvoering, de vermogenspositie van de BOM en de algehele performance van de vennootschappen. In 2019 is specifiek aandacht besteed aan de implementatievoortgang van het meerjarenplan en de wijzigingen van het bestuursmodel en de werving van de nieuwe bestuurder. Verder is er gesproken over ecosysteemontwikkeling, impact en product ontwikkeling binnen de BOM.

Investeringsvoorstellen van BOM Brabant Ventures en BOM Renewable Energy worden volgens het investeringsreglement bij bedragen boven de € 2,5 miljoen voor akkoord aangeboden aan de rvc. De rvc heeft in 2019 akkoord gegeven op drie investeringsvoorstellen: tweemaal voor Brabant Ventures en eenmaal voor Renewable Energy. Daarnaast heeft de rvc in 2019 één keer overleg gevoerd met vertegenwoordigers van beide investeringscommissies.

Het jaarlijkse overleg van de rvc met het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant over de algehele voortgang van de BOM en de invulling van het meerjarenplan vond plaats in december 2019. Tevens heeft de rvc drie keer overleg gevoerd met de ondernemingsraad waarbij de samenwerking met zowel het bestuur als de achterban aan de orde kwamen. Andere gespreksonderwerpen waren: de ervaringen van de OR met het

gewijzigde bestuursmodel, de visie op de BOM van de toekomst, de gezamenlijke cultuur, de propositie van de BOM en de werving van de nieuwe algemeen directeur.

De remuneratiecommissie kwam in 2019 diverse malen bijeen om onder andere de doelen, resultaten en de performance van de bestuurders door te nemen. Ook kwamen zij bijeen in het kader van de werving van de nieuwe bestuurder.

De auditcommissie kwam in 2019 twee keer op commissieniveau bij elkaar (deels in aanwezigheid van de accountant). In deze bijeenkomsten bespraken zij de hoofdlijnen van het financieel beleid, de kwaliteit van de interne en financiële beheersing, de bevindingen uit de accountantscontrole, de financiële verantwoording over 2018 en de begroting voor 2020.

In 2019 besprak de rvc - buiten de aanwezigheid van de raad van bestuur van de BOM - zowel zijn eigen functioneren (en de gewenste competenties) als dat van de individuele commissarissen en het bestuur. De rvc is zo samengesteld dat de leden ten opzichte van elkaar, het bestuur en welk deelbelang dan ook, onafhankelijk en kritisch kunnen opereren. Daarnaast is in het rvc-reglement vastgelegd hoe met (mogelijke) belangenverstrengeling moet worden omgegaan. In 2019 heeft zich geen situatie van (mogelijke) belangenverstrengeling voorgedaan.

Ontwikkelingen samenstelling RvC

In lijn met het rooster van aftreden trad eind 2018 de heer Hoefsloot af als commissaris. De rvc heeft besloten van haar recht gebruik te maken om zelf een bindende voordracht voor een nieuwe commissaris te doen. In de tweede helft van 2018 vond de zoektocht plaats naar een nieuw kandidaat-lid met ondernemerservaring en bij voorkeur ook financiële ervaring. Per 1 april 2019 is mevrouw Esther Raats-Coster – na voordracht aan de aandeelhoudersvergadering – benoemd tot nieuwe commissaris bij de BOM.

In onderling overleg is begin 2019 het rooster van aftreden geactualiseerd. Vanwege de aflopende termijn van de heer Dröge zal in 2020 - na afstemming met de aandeelhouder het ministerie van Economische Zaken & Klimaat - de werving van een nieuw lid voor de raad van start gaan.

Adviesstructuur (investeringscommissies)

De BOM kent twee investeringscommissies die specifiek advies uitbrengen over de investeringsvoorstellen: IC Brabant Ventures voor investeringen in bedrijven en IC Projects voor investeringen in duurzaamheids- of herstructureringsprojecten. Het ic-reglement is opgesteld met inachtneming van de statuten en de overige interne reglementen van de betreffende vennootschappen. Bij de samenstelling van beide commissies is nadrukkelijk rekening gehouden met een brede afspiegeling van de vereiste deskundigheid. In 2019 zijn twee leden van de IC Brabant Ventures en een lid van de IC Projects vervangen.

Aangaande de onafhankelijkheid van de leden van de investeringscommissies wordt gerespecteerd wat hierover in de Code is vastgelegd. In het ic-reglement is vastgelegd hoe met (mogelijke) belangenverstrengeling moet worden omgegaan. In 2019 heeft zich geen situatie van (mogelijke) belangenverstrengeling voorgedaan.

Algemene vergadering

Betreffende de bevoegdheden van de algemene vergadering (AV) worden in de Code best practice-bepalingen genoemd die beperkt van toepassing zijn op de situatie bij de BOM. Bij de BOM is statutair bepaald dat besluiten slechts genomen kunnen worden indien ten minste de helft van het geplaatste kapitaal ter vergadering vertegenwoordigd is of aan de bepalingen voor besluiten buiten vergadering is voldaan. De bepalingen aangaande de logistiek in de vergadering van aandeelhouders worden gevolgd.

Ook voor wat betreft de informatieverstrekking zijn de bepalingen in beperkte mate van toepassing. Het bestuur hecht aan een goede informatieverstrekking en communicatie met de aandeelhouders, die tevens de rol van opdrachtgever/subsidiënt vervullen. Periodieke afstemming vindt plaats met beide aandeelhouders op zowel bestuurlijk als managementniveau (zowel formeel als informeel).

Externe accountant

Begin 2018 is – na een marktconsultatie – aan de aandeelhouders voorgesteld om de overeenkomst voor accountantsdiensten met Mazars Accountants N.V. voor vier jaar te verlengen (boekjaren 2018 – 2021). In de aandeelhoudersvergadering van 17 mei 2018 is dit voorstel door beide aandeelhouders overgenomen.

Bevindingen over de administratieve organisatie en interne beheersing zijn opgenomen in de managementletter naar aanleiding van de uitgevoerde interim-controle. Daarbij is tevens ingegaan op de status van de in het voorgaand boekjaar gerapporteerde bevindingen.

Het accountantsverslag is besproken in zowel de vergadering van de auditcommissie als van de rvc. De externe accountant was aanwezig bij de behandeling van de conceptjaarrekening 2019 in de vergadering van de auditcommissie. De externe accountant rapporteert datgene wat hij met betrekking tot zijn controle van de jaarrekening en de daaraan gerelateerde controles onder de aandacht van de directie en de rvc wil brengen. Tevens heeft de externe accountant op uitnodiging van de aandeelhouders verslag gedaan van zijn bevindingen in de aandeelhoudersvergadering.

Vaststelling financiële verantwoording

De raad van bestuur van de BOM heeft de over het boekjaar 2019 opgemaakte jaarrekening vastgesteld op 28 mei 2020. Mazars Accountants N.V. heeft deze gecontroleerd en voorzien van een goedkeurende verklaring.

De auditcommissie heeft de voorlopige geconsolideerde jaarrekening over 2019 besproken met de raad van bestuur in aanwezigheid van de externe accountant in de vergadering van de auditcommissie op 24 maart 2020. In de vergadering van de rvc van 15 april 2020 deed de auditcommissie hiervan verslag en werd het conceptjaarverslag 2019 besproken met de raad van bestuur.

1.6 Toelichting op het jaarverslag

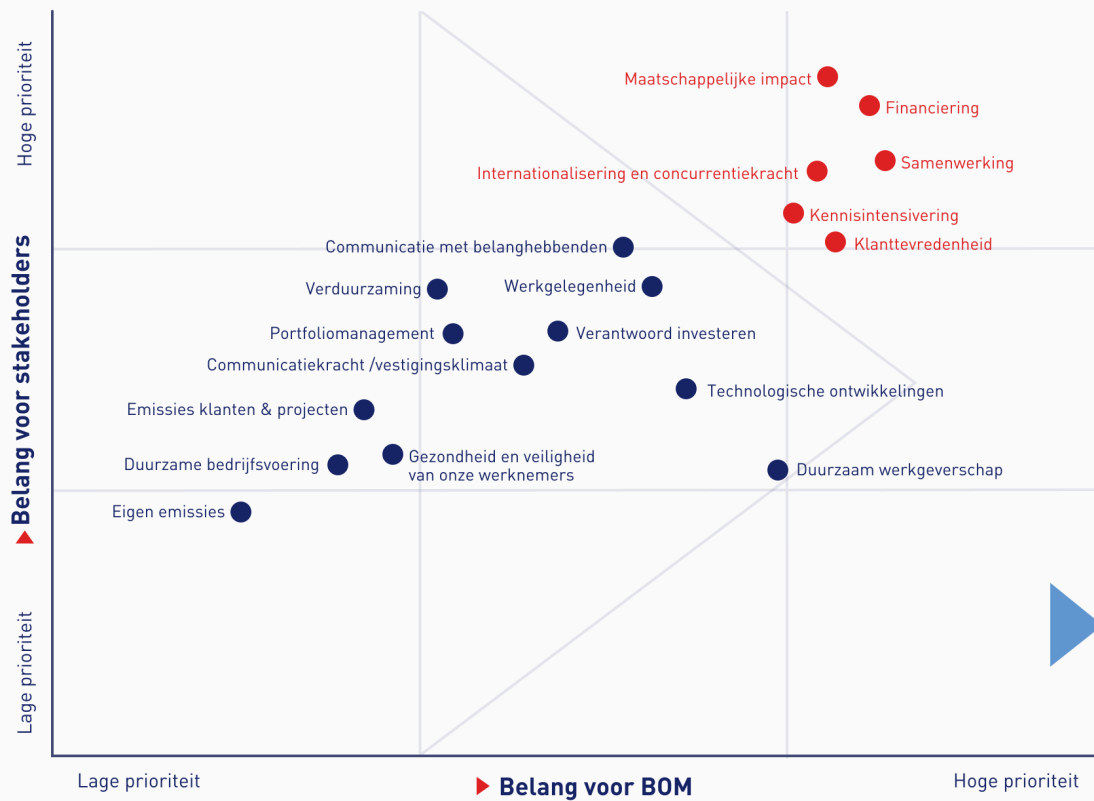
Scope van het jaarverslag

De beoogde economische en maatschappelijke impact is onlosmakelijk verbonden met onze rol als publieke onderneming, en loopt daarom als een rode draad door dit jaarverslag. Met dit jaarverslag legt de BOM verantwoording af over de belangrijkste ontwikkelingen, activiteiten en prestaties zoals die door haar eigen organisatie zijn gerealiseerd in 2019.

Als publieke onderneming staan wij open voor uw feedback op ons jaarverslag. Heeft u vragen, suggesties of opmerkingen neem dan gerust contact met ons op via info@bom.nl.

Materiële onderwerpen

Om als regionale ontwikkelingsmaatschappij daadwerkelijk toegevoegde waarde te bieden, is het zaak de visie en strategie van de organisatie te baseren op onderwerpen die voor belanghebbenden van materieel belang zijn. De directie zet hierbij de visie en strategie uit en bepaald de interne prioriteiten. De periodieke dialoog met diverse belanghebbenden dient ter validatie van onze strategie en vormt het fundament waarop onze doelstellingen zijn gebaseerd. Behalve de focus op 'maatschappelijke impact', staan met name de onderwerpen 'financiering', 'samenwerking', 'kennisintensivering', 'internationalisering' en 'technologische ontwikkeling' hierin centraal. De onderstaande figuur geeft inzicht in het relatieve belang dat zowel de stakeholders (extern) als de BOM (intern) hechten aan de belangrijkste materiële onderwerpen. Onze stakeholders zijn partijen die betrokken zijn in ons proces van waardecreatie en die een belang hebben bij onze dienstverlening. In bijlage 1 is een geïntegreerde tabel opgenomen waarin de samenhang tussen materiële onderwerpen (inclusief toelichting) wordt verduidelijkt.

Stakeholders en dialoog met stakeholders

Een goede dialoog met onze stakeholders is van belang om onze strategie en doelstellingen te kunnen realiseren. Het bestuur, management en medewerkers van de BOM zijn op dagelijkse basis betrokken bij de dialoog met stakeholders. Dat gebeurt op zowel strategisch, tactisch en operationeel niveau. Bij de stakeholdergroepen 'medewerkers', 'triple helix partners', 'lokale overheden' en 'aandeelhouders/subsidiënten' is het bestuur het meest direct betrokken. Deze interacties leveren belangrijke input voor het aanscherpen van ons beleid en onze strategie. Onderstaande tabel geeft inzicht in de belangrijkste stakeholdergroepen, de voor hen relevante materiële onderwerpen en doelstellingen en resultaten van de dialogen met deze groepen.

Stakeholder groep	Vorm van dialoog	Doelstellingen en resultaten van de dialoog
Medewerkers	Periodieke medewerker bijeenkomsten (updates), 'gongmomenten', afdelings- en teamoverleggen, BOM-talks en Lagerhuis, beoordelingssystematiek, intranet.	Stimuleren van betrokkenheid van medewerkers bij en invloed op de inhoud van het meerjarenplan 2017-2020 alsmede de uitvoering van het activiteitenplan 2019. Bewerkstelligen invloed medewerkers op klantgericht werken middels zelforganiserende teams.
Brabantse ondernemers	Organiseren van bijeenkomsten ten behoeve van diverse doelgroepen waaronder Brabant @ventures (1 x per jaar), eindejaarsbijeenkomst. Actief betrekken portfolio-bedrijven bij IRP en MRP.	Scherper beeld van de verwachtingen van ondernemers voor de reguliere wijze van ondersteuning inclusief verwerking daarvan in het meerjarenplan 2017-2020.
Buitenlandse ondernemers	Periodieke contacten met individuele bedrijven (zowel buitenlands als Brabants) alsook gezamenlijke events met bedrijven. Participatie van BOM aan internationale handels- en verkenningssmissies. Gerichte reizen van medewerkers naar bepaalde landen.	Creatie van gerichte samenwerkingsverbanden voor investeringen in Brabant alsmede leads voor de creatie en/of behoud van regionale werkgelegenheid.
Kennisinstellingen	Periodieke overleggen, specifieke kennisbijeenkomsten en gastcolleges.	Identificeren en signaleren van technologische ontwikkelingen en verbinden van kennisdragers met bedrijven.
Triple helix partners	Periodieke overleggen en plenaire bijeenkomsten.	Actualiseren van de structurele samenrelaties en voorbereiden partnermodel.
Lokale overheden	Periodieke projectvergaderingen met gemeentes en meerdere beleidsmatige contacten.	Mogelijkheden tot verbeteringen aan bedrijventerreinen via herstructureringsfondsen en ondersteunen / adviseren bij lokale economische thema's.
Aandeelhouders / subsidieverstrekkers	Jaarlijkse Algemene Vergadering. 2 à 3 keer per jaar Informeel Aandeelhoudersoverleg. Kwartaalgesprekken met de subsidiënten.	Consensus over meerjarenplan 2017-2020 en activiteitenplan 2019. Accordering nieuwe organisatie-structuur. Pro-actieve en gedegen uitwisseling van BOM resultaten en helderheid over specifieke onderwerpen.

Voor eventuele klachten over ons functioneren of voor externe meldingen van misstanden, corruptie of fraude beschikt de BOM over een specifieke klachtenregeling met een speciaal mailadres. De behandeling van klachten of externe meldingen is een verantwoordelijkheid van de directie. In 2019 zijn vier externe klachten of meldingen ontvangen en afgehandeld.

Rapportagegrondslagen en reikwijdte

In de verantwoording over het gevoerde beleid hebben wij onze rapportagecriteria gebaseerd op de General Disclosures van het Global Reporting Initiative Sustainability Reporting Standards (GRI SRS). Dit zijn wereldwijd geaccepteerde richtlijnen voor het opstellen van (maatschappelijke) jaarverslagen. In bijlage 6 hebben wij de zogenoemde GRI Content Index omtrent de General Disclosures opgenomen waarin wordt verduidelijkt op welke wijze wij de GRI general disclosure-vereisten hebben verwerkt in ons jaarverslag.

Voor de materiële onderwerpen zijn definities en daarbij behorende KPI's vastgesteld (zie ook bijlage 1 - samenhangtabel). De meetmethoden van de bijbehorende KPI's zijn vergelijkbaar met 2018. De verslaggeving beslaat het gehele kalenderjaar 2019 en de informatie in het verslag heeft uitsluitend betrekking op BOM Holding en haar groepsmaatschappijen.

Controle

Team Finance & Control is intern verantwoordelijk voor het verzamelen en valideren van de gerapporteerde financiële gegevens. De BOM laat de niet-financiële data niet extern verifiëren. We presenteren de intern gevalideerde data met een beperkte mate van zekerheid mede doordat we met name rapporteren over onze eigen activiteiten. Voor enkele materiële aspecten zijn we afhankelijk van aanvullende informatie van ketenpartners. Om deze reden zijn we niet in staat om de zekerheid van alle data volledig te waarborgen. Voor de onderwerpen Maatschappelijke Impact en Werkgelegenheid rapporteren we gegevens van onze klanten. De maatschappelijke resultaten zijn niet meegenomen in de vaststelling van de beloning van directie en management.

Prestatieverslag

2.1 Inleiding

Met dit prestatieverslag geven we een beeld van de activiteiten en resultaten van de BOM-teams in 2019. In de volgende hoofdstukken zetten we per team de behaalde resultaten af tegen de ambities uit het Meerjarenplan 2017-2020.

Samenwerking speelde een sleutelrol in de totstandkoming van de resultaten over 2019. We onderscheiden drie vormen van samenwerking: binnen de BOM-teams, tussen de teams en met externe partners.

Samenwerking binnen de teams

Een goed voorbeeld van samenwerking binnen de teams is de ontwikkeling van onze 'venture building' strategie. Hierin komen zowel de investerings- als de bedrijfsontwikkelingscompetenties van BOM Brabant Ventures samen. Bij kansrijke bedrijven kijken we integraal naar de optimalisering van de businesscase. Daarbij besteden we aandacht aan diverse aspecten zoals marktvalidatie, de beoordeling van intellectueel eigendom, het team en het opzetten van een goede (financiële) structuur. Verder helpen we bedrijven met groeiambitie bij de ontwikkeling van een groeistrategie.

Samenwerking tussen de teams

In 2019 zijn de teams ook onderling steeds intensiever gaan samenwerken. Zo adresseren we problemen of uitdagingen binnen bepaalde missies of technologiegebieden steeds vaker via een BOM-brede propositie: een gebundelde inzet van onze competenties op het gebied van ontwikkelen, investeren en internationaliseren. In 2019 hebben we op die manier - in samenspraak met de provincie - een plan van aanpak ontwikkeld om de energietransitie te versnellen. Daarbij richten we ons gezamenlijk op het aantrekken van duurzame bedrijven, het opwerken van en investeren in bedrijven en projecten op het gebied van nieuwe energietechnologie en het ontwikkelen en realiseren van energieprojecten met een grote CO₂-impact.

Samenwerking met externe partners

Binnen en buiten Brabant werken we steeds intensiever samen met partners. Hieronder volgen enkele voorbeelden:

- Er is een groeiende wisselwerking tussen BOM Brabant Ventures, het Brabant Startup Fonds, de Brabantse startupalliantie Braventure en het bredere netwerk van partners gericht op het scouten en begeleiden van startups in de regio. Kansrijke bedrijven die we zelf niet kunnen helpen, verwijzen we door naar andere kapitaalverstrekkers en dienstverleners.
- Samen met de provincie en de triple helix organisaties in Brabant werken we aan de doorontwikkeling en verdere professionalisering van ecosysteemontwikkeling. Hiervoor is in 2019 een zogenaamde 'community of practice' opgezet met 'werkplaatsen'. We gaan hier gezamenlijk werken en leren.
- Ook hebben we de samenwerking met de andere ROM's in Nederland verstevigd. In 2019 droegen we, in nauwe samenwerking met de provincies, het ministerie van Economische Zaken & Klimaat en de topsectoren, bij aan de uitwerking van het missiegedreven innovatiebeleid. Zo werkten de ROM's mee aan de opstelling van zogeheten Kennis- & Innovatieagenda's (KIA's). Deze KIA's omvatten expliciete voornemens met betrekking tot valorisatie, marktcreatie en het zichtbaar maken van de verbinding met regionale initiatieven of faciliteiten. Op 11 november 2019 zetten alle partners hun handtekening onder het Kennis- en Innovatie Convenant 2020-2023. De BOM tekende namens alle ROM's.
- Op het gebied van geïntegreerde fotonica werken de BOM en Brainport Development samen met Oost NL aan de ondersteuning van Photon Delta. Deze organisatie is verantwoordelijk voor de uitvoering van het Nationaal Actieplan Geïntegreerde Fotonica. Geïntegreerde fotonica is een in het missiegedreven innovatiebeleid van het ministerie van Economische Zaken & Klimaat benoemde sleuteltechnologie en biedt kansen voor nieuwe bedrijvigheid, onder andere in Brabant.

2.2 BOM Ecosystems Development

Met Ecosysteemontwikkeling richt de BOM zich op thema's die kansen bieden voor versterking van specifieke economische ecosystemen in Brabant. Deze ecosystemen zorgen ervoor dat bedrijven beter kunnen innoveren en groeien. Bovendien versnellen ze - op korte of middellange termijn - het ontstaan van nieuwe bedrijvigheid. Vaak zijn de thema's waar we aan werken ecosysteem-specifiek, maar ze kunnen ook betrekking hebben op systeem-overstijgende vraagstukken zoals dataficering. Binnen de thema's kijken we telkens of er in projecten of programma's behalve innovatiesamenwerking ook behoefte is aan andere BOM-disciplines zoals bedrijfsontwikkeling, financiering of de bevordering van buitenlandse investeringen en internationale handel.

Resultaten 2019

In 2019 hebben we gewerkt aan systeemversterking binnen een beperkt aantal ecosystemen die aansluiten op de provinciale uitvoeringsprogramma's. Het gaat om High Tech Systems & Materials, Agrofood, Smart Maintenance & Services, Life Sciences & Health en het thema circulaire economie (inclusief Biobased Economy en nieuwe energietechnologie).

Per ecosysteem identificeren we kansrijke thema's zoals Smart Industry binnen High Tech Systems & Materials. Binnen deze thema's ontwikkelen en implementeren we vervolgens samen met andere partijen concrete, structuurversterkende projecten.

Zoals uit de onderstaande tabel blijkt, hebben we in 2019 onze KPI's gehaald¹. Bovendien liggen we op koers om de doelen uit het Meerjarenplan 2017-2020 te realiseren.

	MJP 2017-2020	AP 2019	Realisatie 2019	Realisatie 2017-2019
Aantal projecten opgezet in Ecosysteemontwikkeling met consortia van twee of meer betrokken partijen	50	5-10	10	46
Partijen bij elkaar gebracht in de projecten	500	50-100	108	390

Jaar in het kort

In 2019 hebben we een aantal aansprekende resultaten geboekt. We hebben verschillende projecten succesvol afgerond, doorontwikkeld of opgestart. Hieronder lichten we er een aantal uit.

High-Tech Systems & Materials

De BOM coördineerde ook in 2019 de ontwikkeling van het innovatieprogramma van de Brainport Industries Campus (BIC). Daaronder viel onder andere de inrichting van een aantal fieldlabs. Op verzoek van de coöperatie Brainport Industries, de eigenaar van het programma, heeft de BOM per januari 2019 het 'overall' programmamanagement op zich genomen. Hiertoe hebben Brainport Industries en de BOM een overeenkomst afgesloten voor vier jaar, gelijk aan de duur van het programma. Sinds december 2019 maakt ook het project 'Digitale Fabriek' deel uit van het programma. Dit project richt zich op de bevordering van digitale informatiedeling in de High Tech supply chain.

In 2019 coördineerde de BOM ook de Smart Industries Hub Zuid. Dit is de leidende overlegtafel voor alle intermediairs in Zuid-Nederland die de Smart Industry ontwikkeling faciliteren. Smart Industries Hub Zuid krijgt financiële ondersteuning van de provincie en het ministerie van Economische Zaken & Klimaat. Het doel van de hub is om zoveel mogelijk mkb-bedrijven te verbinden met de Smart Industry (Smart Manufacturing en Smart Maintenance) fieldlabs in de regio, maar ook met het Data Value Center Smart Industry, complementaire fieldlabs en projecten in de rest van Nederland en Europese initiatieven.

Het Data Value Center Smart Industry, dat in 2019 van start ging, helpt Brabantse mkb-bedrijven om data optimaal in te zetten in hun bedrijfsvoering. Uiteindelijk moet dit leiden tot versterking van de datamaturiteit van Brabantse mkb-bedrijven. Het centrum is - in opdracht van de

¹ In overleg met de provincie is afgesproken niet meer te rapporteren over de KPI 'Nieuwe businessideeën ondergebracht bij Brabant Ventures of warm doorverwezen naar partners'. Overigens wordt dit nog wel bijgehouden en geregistreerd.

provincie en het ministerie van Economische Zaken & Klimaat - ontwikkeld door de BOM en haar partners JADS, Brainport Industries, FME, Metaalunie, TNO, SURFnet en Brainport Development.

Eind 2019 kwam de provincie met het verzoek om te verkennen of Brabantse kennisinstellingen en hun partners perspectief zien in een gezamenlijke programmering rondom data-economie en Artificial Intelligence (AI). Deze verkenning zullen we in de eerste helft van 2020 opleveren.

In de Maintenance & Services sector maakten we in 2019 succesvol de verbinding met het High Tech-ecosysteem in de Brainport regio. Een concreet voorbeeld is de uitwerking van het High Tech Aerospace programma, dat onder andere inzet op de toepassing van nieuwe technologie in bestaande bedrijfsprocessen. In 2019 vond overleg plaats met verschillende ondernemers om te onderzoeken of verdere clustervorming wenselijk en haalbaar is. Daarnaast werkt de BOM aan een gezamenlijke agenda.

Agrofood

Met de provincie hebben we in 2019 - ter overbrugging naar het nieuwe meerjarenplan - goede afspraken gemaakt over het vervolg van het aflopende Makel- en Schakelprogramma van de provincie en de intermediaire partners in Brabant. De activiteiten van de BOM richtten zich in 2019 op enkele strategische prioriteiten:

- Het programma Agrofood Meets High Tech kreeg in de tweede helft van het jaar veel belangstelling van ondernemers. We organiseerden verschillende matchmakingactiviteiten, waar technologieproviders en voedselproducenten met elkaar in gesprek gingen. Dit heeft geleid tot verschillende innovatiesamenwerkingen. Het meest vergeworven is een consortium van telers en technologiebedrijven dat zich richt op de ontwikkeling van een generieke onkruidbestrijdingsrobot.
- Na onze succesvolle bijdrage aan de totstandkoming van de Stichting Samen Tegen Voedselverspilling gingen we in 2019 samen met vier andere ROM's (de NOM, IQ, LIOF en Oost NL) aan de slag met het project 'Voedselwaarde'. We ontwikkelden een ketenbenadering voor de efficiënte inzet en het behoud van grondstoffen en de preventie van verspilling. In het derde kwartaal leverden we het projectplan op, dat we in 2020 uitrollen.
- Op verzoek van de provincie voerde de BOM in 2019 een verkenning uit naar de ontwikkeling en toepassing van duurzame eiwitten. Dit leidde tot veel enthousiasme in het bedrijfsleven. Nieuwe samenwerkingsverbanden moeten onder meer leiden tot de teelt van nieuwe en verbeterde eiwitrijke gewassen en de ontwikkeling van nieuwe vleesvervangers. In het vierde kwartaal zijn we begonnen met de ontwikkeling van een strategisch programma voor plantaardige eiwittoepassingen.

Life Sciences & Health

Met het thema Life Sciences & Health richt de BOM zich op het vergroten van de bijdrage van het Brabantse bedrijfsleven aan de uitdagingen in de gezondheidszorg. Een belangrijke trend die economische kansen biedt, is personalisatie: diagnostiek, medicijnen en behandelingen op maat. Het Therapie op Maat Instituut (TOMi) moet op dit terrein een kennis- en ontwikkelingsfunctie gaan vervullen. Tot de oplevering van het programma in het voorjaar van 2019 was de BOM in een aanjagende, verbindende en adviserende rol bij TOMi betrokken. Inmiddels doet het programma zijn werk als aparte entiteit, al zal de BOM nog wel mkb-bedrijven uit haar netwerk aan TOMi verbinden.

Bedrijven die nieuwe Life Sciences & Health producten en diensten ontwikkelen, opereren in een internationale omgeving. Vandaar dat de BOM bijdraagt aan de ontwikkeling van een internationaal ecosysteem voor deze bedrijven. In 2019 deden we dat via de Interreg-projecten

Boost4Health (gericht op de versnelling van internationale businessontwikkeling) en Codex4SMEs (het realiseren van businesskansen voor mkb-bedrijven in *companion diagnostics* inclusief toegang tot Europese bio-banken). Het project Boost4Health is eind 2019 succesvol afgerond.

In Life Sciences & Health zijn we in 2019 samen met ondernemers begonnen aan een strategische heroriëntatie. Dit moet de komende jaren – binnen de kaders van het provinciale Uitvoeringsprogramma Innovatie Life Sciences & Health - leiden tot een nadere uitwerking van de prioriteiten voor deze sector. In 2020 moet duidelijk worden wat deze heroriëntering ons gaat brengen. Uit de eerste sessie met ondernemers zijn vijf projectideeën voortgekomen die nu worden opgepakt.

Circulaire economie

Een belangrijke uitdaging waar we de komende jaren voor staan, is het circulair maken van productie, distributie en consumptie. Door het multidisciplinaire en integrale karakter van circulariteit is het voor (clusters van) bedrijven vaak lastig om op dit gebied van een idee tot een rendabel, marktwaaardig product te komen. Via het thema circulaire economie willen we hier een bijdrage aan leveren.

In het westen van de provincie ligt de nadruk op Biobased Economy. We werken intensief samen met REWIN en Biobased Delta via de programma's BioVoice, Sugar Delta en S4G (binnen de 'actielijn biomassa'). In 2019 hebben we een integraal team gevormd, dat bestaat uit ecosysteem- en bedrijfsontwikkelaars, acquisiteurs en financiële experts.

Verder hebben we in 2019, binnen het CESI-programma van de provincie, de mogelijkheden verkend voor circulaire economie in de maakindustrie. Dit moet in 2020 leiden tot een roadmap en uitvoeringsprogramma gericht op versnelling van de ontwikkeling, toepassing en het in de markt zetten van slimme, circulaire innovaties.

Nieuwe energietechnologie

De landelijke klimaattafels en de Brabantse Energieagenda 2020-2030 in wording geven het kader voor de uitwerking van acties op het gebied van nieuwe energietechnologie. In 2019 traden we toe tot de Alliantie Energieopslag, een initiatief van de provincie. Binnen dit programma werkt de BOM aan een pilotproject rond groene waterstof (GreenH2UB).

Belangrijke ontwikkelingen

Onder het motto 'minder, beter en meer impact' hebben we in 2019 succesvolle aanpassingen doorgevoerd in ons projectportfolio. We hebben verschillende projecten afgestoten of tot een goed einde gebracht (TOMi en Boost4Health). Samenwerking was het sleutelwoord in 2019:

- We zijn erin geslaagd om samen met een groot aantal partnerorganisaties programma's te ontwikkelen om mkb-maakbedrijven te faciliteren in de ontwikkeling naar 'Smart Industry'. Voorbeelden hiervan zijn het Data Value Center en de Smart Industry Hub Zuid.
- Samen met het team BOM Product Development hebben we in 2019 het aanbod van BOM Ecosysteemontwikkeling voor de doelgroepen aangescherpt. Voor de doelgroep 'ondernemers' heeft dit geleid tot een helder aanbod op de website van de BOM.
- Samen met collega's van andere teams hebben we BOM brede-proposities opgezet voor geïntegreerde fotonica, BIC/Smart Industry en de energie- en eiwittransitie. Met een nieuwe, integrale manier van werken willen we onze klanten beter kunnen bedienen.
- Samen met de vier triple-helix organisaties in Brabant en de provincie zijn we in 2019 gestart met een 'community of practice'. In zogeheten werkplaatsen willen we samen onze professionaliteit op het gebied van ecosysteemontwikkeling bevorderen.

Vooruitblik 2020

De programma's en projecten van het team Ecosysteemontwikkeling zijn veelal meerjarig. Veel van de hierboven beschreven initiatieven lopen in 2020 gewoon door.

In 2020 zal in Brabant veel aandacht uitgaan naar de digitalisering van de economie. Er zijn al veel initiatieven op het gebied van dataeconomie en toepassingen van kunstmatige intelligentie. We treffen ze aan in alle sectoren van de economie. Samen met de provincie willen we komen tot een richtinggevende programmering die alle initiatieven in een synergetisch samenwerkingsverband onderbrengt.

Voor de zomer van 2020 voeren we in de diverse economische ecosystemen in Brabant een verkenning uit naar de eventuele structurele impact van de coronacrisis. Mocht dat nodig zijn, dan zullen we vanuit Ecosysteemontwikkeling nieuwe initiatieven ontplooiën om hierop in te spelen.

2.3 BOM Foreign Investments

De BOM trekt, in nauwe samenwerking met het Netherlands Foreign Investment Agency (NFIA) en binnen het Invest in Holland-netwerk, buitenlandse bedrijven aan die een bijdrage kunnen leveren aan de werkgelegenheid en/of het innovatievermogen van Brabant. Wij richten ons zowel op ondernemingen die toegang willen tot de Europese afzetmarkt ('market access') als bedrijven die aansluiting zoeken bij technologie of kennis voor product- of procesontwikkeling ('technology access'). Daarnaast zetten we via 'investor relations' in op behoud en groei van buitenlandse bedrijven die hier reeds gevestigd zijn.

Resultaten 2019

Het resultaat in 2019 was boven verwachting. We begeleidden een recordaantal projecten en we zagen een forse stijging in het aantal nieuwe leads. Aan het eind van het jaar bestond onze actieve portefeuille uit 199 projecten, het hoogste niveau ooit.

Hiermee onttrekt Brabant zich aan een neerwaartse trend, waar regio's over de hele wereld mee kampen. Geopolitieke spanningen, handelsoorlogen en de onzekerheid rondom ontwikkelingen zoals de Brexit leiden tot grote terughoudendheid onder buitenlandse investeerders. Dankzij jarenlange investeringen in ons relatienetwerk en de promotie van Brabant als vestigingsregio lukt het ons ook in moeilijke tijden om steeds meer projecten aan te trekken.

Bovendien merken we dat Brabant steeds aantrekkelijker wordt voor buitenlandse bedrijven die R&D-activiteiten in Europa willen uitvoeren. In 2019 had 28% van de bevestigde projecten een R&D-component, een jaar eerder was dat nog 17%.

De 50 projecten (27 uitbreidingen en 23 nieuwe landingen) zijn tezamen goed voor 2.302 verwachte nieuwe arbeidsplaatsen in de komende drie jaar en een geïnvesteerd kapitaal van € 238 miljoen.

	MJP 2017-2020	AP 2019	Realisatie 2019	Realisatie 2017-2019
Aantal nieuwe projecten	120	30	50	130
Bedrag aan buitenlandse investeringen in € miljoen	400	100	238	679
Aantal directe arbeidsplaatsen	4.000	1.000	2.302	4.459
Percentage van de projecten met R&D-activiteiten	15%	15%	28%	24%
Percentage projecten binnen topclusters	90%	90%	88%	87%
Toename (eigen) leads	10%	10%	52%	44%
Aantal op maat gemaakte (strategische acquisitie) proposities	n.v.t.	5	12	29
Investor relations bezoeken met verslaglegging in Achilles	n.v.t.	140	144	393

Jaar in het kort

2019 was een bijzonder goed jaar. Onze focus op 'market access' en 'technology access' gaf in 2019 een impuls aan onze acquisitie van innovatieve buitenlandse bedrijven. Ook stelt deze benadering ons in staat om 'current investors' beter te bedienen. Dit leidt tot behoud, maar vooral ook tot groei van de (hoogwaardige) activiteiten van deze bedrijven.

Ook onze focus op een beperkt aantal doellanden wierp in 2019 zijn vruchten af. We zagen een toename van leads en vestigingen uit belangrijke markten als de VS, het VK, Duitsland, Turkije, India, Taiwan, Japan, Zuid-Korea en China. Deze groei hangt ook samen met de reputatie van Nederland als een stabiel, veilig en ondernemend land voor buitenlandse investeerders.

Het regionale netwerk van bedrijven en kennisinstellingen in de kennisintensieve clusters speelt een grote rol in de toegenomen populariteit van Brabant als vestigingsregio voor R&D-activiteiten en hoogwaardige productie. Deze bedrijven en kennisinstellingen trekken gezamenlijk op in de promotie van Brabant in het buitenland. Dat doen ze onder andere op de Brabant Innovatie Dagen, die in 2019 - in nauwe samenwerking met de provincie - werden georganiseerd in de VS, Israël, Japan en China.

Ook profiteren we van de koppeling met onze International Trade-activiteiten. De Brabantse bedrijven en kennisinstellingen die wij op handelsreizen meenemen, versterken het profiel van Brabant als innovatieve en concurrerende regio. Bovendien zien wij veel synergie tussen de opgebouwde netwerken van beide activiteiten.

Een andere belangrijke succesfactor is de samenwerking met landelijke (onder andere NFIA en Nederland Distributieland (NDL)) en regionale partners (REWIN en Brainport Development). Hierdoor zitten wij dicht bij de vraag van buitenlandse bedrijven en krijgen wij meer kans om ze warm te maken voor vestiging in Brabant.

Belangrijke ontwikkelingen

Zoals eerder gezegd, is de groei van de portefeuille geen vanzelfsprekendheid. In 2019 nam de internationale onzekerheid alleen maar toe. Voor Brabant biedt dit echter ook kansen. Nederland en Brabant staan in Europa bekend om hun stabiliteit, economisch potentieel, innovatiekracht, kwaliteit van leven en vestigingsklimaat.

Nu duidelijk is dat de Brexit doorgaat, zien wij een toename in gerelateerde projecten. In 2019 waren er vier gelande projecten. Daarnaast groeide de actieve portefeuille op dit gebied naar circa 20 projecten, meer dan een verdubbeling ten opzichte van een jaar eerder.

Behalve met landelijke en regionale partners werken we ook steeds intensiever samen met de overige BOM-teams. Hieronder geven we een aantal voorbeelden:

- BOM Ecosysteemontwikkeling helpt ons bij de signalering van kansen voor buitenlandse bedrijven die voortkomen uit trends en ontwikkelingen in de Brabantse topsectoren.
- Met BOM Renewable Energy willen we buitenlandse bedrijven in Brabant helpen bij verduurzaming. Zo betrekken we de producten en diensten van Renewable Energy steeds vaker in de gesprekken met zowel nieuwe bedrijven die zich in Brabant willen vestigen als bestaande investeerders die vastgoed bezitten.
- Bij BOM Brabant Ventures dragen wij vanuit ons netwerk leads aan voor mogelijke financiering. Voorbeelden in 2019 waren Rural Spark, Microsure en GDI. Daarnaast helpen wij Brabant Ventures bij het vinden van potentiële buitenlandse co-investeerders.

Vooruitblik 2020

De coronacrisis zal naar verwachting wereldwijd grote impact hebben op Foreign Direct Investments (FDI). Zelf zagen wij in het eerste kwartaal van 2020 - ten opzichte van dezelfde periode vorig jaar - een terugval van 40% in het aantal nieuwe leads, al komen er mondjesmaat nog wel nieuwe leads bij. Ook zien wij dat er vertraging ontstaat in lopende projecten, maar dit heeft nog niet geleid tot afstel.

Onze activiteiten zijn nu veel meer gericht op het behoud van de reeds gevestigde buitenlandse bedrijven in Brabant. Wij zoeken actief het contact met deze bedrijven om te zien hoe en waar wij hen kunnen ondersteunen in vragen over het huidige vestigingsklimaat en over de relevante overheidsmaatregelen en programma's voor bedrijven.

Verder heeft de crisis uiteraard impact op onze proactieve acquisitie in het buitenland. Samen met onze partners in Invest in Holland zijn we op zoek naar nieuwe digitale middelen om potentiële klanten te vinden en zo goed mogelijk te informeren – ook als zij beperkt zijn in hun reizen naar Nederland. De komende maanden zullen wij de internationale ontwikkelingen nauwgezet volgen en onze strategie en aanpak aanpassen waar en wanneer dat nodig is.

Behalve de coronacrisis, zullen in 2020 en daarna, geopolitieke ontwikkelingen en technologische verandering een grote invloed blijven houden (het is al enkele jaren gaande) op de wereldwijde stroom van investeringsprojecten. Deze ontwikkelingen bieden voor Nederland en Brabant echter ook kansen. Om deze kansen te verzilveren, heeft het Invest in Holland-netwerk een nieuwe strategie uitgewerkt voor de periode 2020-2025. Op landelijk niveau zal de acquisitie van bedrijven die toegang willen tot technologie of kennis voor product- of procesontwikkeling een grotere rol krijgen. Daarbij gaan we gezamenlijk nog meer dan voorheen op zoek naar bedrijven die voor de Nederlandse economie de grootste toegevoegde waarde hebben.

De komende jaren zal de concurrentie vanuit andere regio's in Noordwest-Europa alleen maar toenemen. Daarom moeten we de branding van Nederland en Brabant verder aanscherpen, werken aan het onderscheidend karakter van onze dienstverlening en nog dichter op de marktvraag proberen te komen. Hierbij past ook het aanbrengen van meer focus: niet alleen op technologiedomeinen en sectoren, maar ook op gerichte proactieve acquisitie per strategische markt of land.

Deze ontwikkelingen zijn al goed verankerd in de acquisitiestrategie van de BOM. In 2020 kijken we welke thema's of niches (binnen de Brabantse topsectoren) meer aandacht moeten krijgen in onze proactieve acquisitie. Dat doen we in goed overleg met de BOM-collega's.

2.4 BOM International Trade

Via International Trade ondersteunt de BOM Brabantse bedrijven die internationaal willen ondernemen. Daarbij richten we ons op de strategische markten Zuid-Duitsland, China, de VS en Israël. Dankzij partnerships met deze regio's hebben we toegang tot ondersteuning van lokale uitvoeringsorganisaties, waardoor we meer kunnen betekenen voor Nederlandse bedrijven die hier voet aan de grond proberen te krijgen.

In deze markten bieden we bedrijven de volgende diensten:

- Toegang tot netwerken en directe contacten in binnen- en buitenland.
- Advies en informatie over onder andere wet- en regelgeving, cultuur en financiële mogelijkheden.
- Gerichte activiteiten zoals matchmaking, seminars en ondernemersreizen.

Resultaten 2019

In 2019 hebben wij ons bereik onder Brabantse bedrijven met internationaliseringsbehoeften opnieuw weten te vergroten. Dat kwam door:

- Het verder opbouwen van onze bedrijvenvolgsystemen
- Gerichte informatiebijeenkomsten
- Een actieve rol op grote evenementen van derde partijen
- Het afleggen van 138 bedrijfsbezoeken
- De organisatie van 27 missies

Verder signaleren wij dat bedrijven een grote behoefte hebben aan individueel contact met de BOM over specifieke vragen. De inspanning die wij op dit gebied leveren, registreren wij als 'service' in het informatiesysteem Achilles van RVO.

	MJP 2017-2020	AP 2019	Realisatie 2019	Realisatie 2017-2019
Aantal handelsmissies (in- en uitgaand)	24-32	6-aug	27	51
Aantal informatiebijeenkomsten	dec-16	20	25	52
Aantal bedrijven dat deelnam aan missies	240	130	196	393
Aantal matchmakinggesprekken	1.200	300	287	892
Aantal bedrijfsbezoeken	-	90	138	334
Aantal Zakenpartnerscans[1]	-	4	3	13
Aantal Services	-	-	153	240

[1] Zie ook <https://www.rvo.nl/sites/default/files/Brochure%20Zakenpartnerscan%20NL.pdf>

Jaar in het kort

Het team van International Trade draaide in 2019 op volle toeren. We organiseerden 27 inkomende en uitgaande missies, die alle focuslanden besloegen. De BOM trad bij deze missies op als 'lead-partner' werkte als partner mee aan een missie die is georganiseerd door één van de landelijke Trade & Innovate NL (TINL) partners.

Mede door de intensievere samenwerking binnen het TINL-netwerk hebben wij zowel het aanbod van interessante missies als het aantal deelnemende bedrijven fors kunnen verhogen. Een mooi voorbeeld is de missie die we eind 2019 met Oost NL en LIOF organiseerden naar de Agritechnica-beurs in Hannover. Deze missie, waaraan circa 25 ondernemers uit alle betrokken provincies meededen, past in de positieve ervaringen die wij opdoen met onze partners in het TINL-netwerk.

Wij merken dat onder bedrijven een grote behoefte bestaat aan informatie over internationalisering en zakendoen in een bepaald land. Als antwoord hierop zijn wij in 2019 gestart met International Breakfast Meetings². Op deze bijeenkomsten delen ondernemers hun ervaringen met zakendoen in het buitenland en staan experts stil bij interessante thema's zoals IP in China, de arbeidswetgeving in de VS en subsidies voor internationaal ondernemen. De respons op deze Breakfast Meetings is erg goed. Daarom zullen we ze ook in 2020 organiseren.

Voor de strategische markten zijn marktrapporten gemaakt om ondernemers te informeren over het potentieel van deze markten. Verder werken we met BOM Product Development aan de ontwikkeling van een International Readiness programma.

Een hoogtepunt in 2019 was de grote missie naar China, die in het teken stond van 25 jaar vriendschapsrelatie tussen Brabant en de provincie Jiangsu. De BOM was verantwoordelijk voor de succesvolle ondernemersreis, die deel uitmaakte van deze missie. Hier deden 25 organisaties aan mee en er kwamen 116 matches met Chinese partners tot stand. Bovendien trok de Jiangsu Brabant Hightech & Agrifood Conference 250 deelnemers en veel positieve reacties. Deze missie is een uitstekend voorbeeld van hoe een vriendschapsrelatie tussen twee provincies van meerwaarde kan zijn voor ondernemers bij het verkennen van marktkansen, het vinden van zakenpartners en het opbouwen van business in China.

Belangrijke ontwikkelingen

Hoewel 2019 een goed jaar was voor de Brabantse economie, staat de groei onder druk door diverse geopolitieke ontwikkelingen (zoals handelsoorlogen en de Brexit) en een neergaande industriële productie in met name Duitsland. De spanningen tussen de VS en China raken de BOM in haar activiteiten op deze landen.

Niettemin zien wij nog steeds kansen in de markten die wij proactief bedienen. In overleg met de provincie hebben wij in 2019 onze aandacht al enigszins verschoven naar meer bedrijfsbezoeken in Brabant en kleinere missies naar de strategische markten. De grote China missie eind 2019 vormt hierop een uitzondering.

De landelijke samenwerking binnen het TINL-netwerk verloopt goed. TINL is een samenwerking tussen RVO en enkele regionale partners (InnovationQuarter, BOM, Amsterdam in Business, Rotterdam Partners, Oost NL, Economic Board Utrecht en Brainport Development). Het doel is om de inspanningen op het gebied van handelsbevordering op een landelijke schaal bundelen.

2 <https://www.bom.nl/over-bom/actueel/eerste-editie-international-business-breakfast-by-bom-international-trade>

In 2019 zijn forse stappen gezet om de activiteiten van de partners in de focusgebieden (de VS, Duitsland en China) goed op elkaar af te stemmen. Zo trekken we samen op in de organisatie van missies naar de strategische markten, bundelen we onze krachten op het thema *smart cities* en dragen we gezamenlijk bij aan de landelijke business weeks, waarbij telkens één focusland centraal staat.

Tevens werken we hard aan de samenstelling van een producten- en dienstenpakket dat we onder het TINL-label kunnen aanbieden. In 2019 is de BOM gevraagd om hiervan de trekker te zijn.

Met de recente toetreding van NOM en LIOF is een belangrijke stap gezet richting een landelijk dekkend netwerk van publieke partners op het gebied van handelsbevordering. Dit sluit mooi aan op het MKB-Actieplan van het ministerie van Economische Zaken & Klimaat, waarin handelsbevordering een belangrijke rol speelt.

Op initiatief van de BOM is in 2019 een lobby uitgevoerd om vanuit Den Haag extra middelen beschikbaar te maken voor een Investor Relations programma gericht op Brabantse ondernemingen met groeiambities in het buitenland. Dit heeft geleid tot een bedrag van € 2 miljoen voor de TINL-partners voor een periode van twee jaar. Voor de BOM betekent dit een extra bijdrage van ruim € 90.000, waarmee we minimaal 75 bedrijfsbezoeken kunnen uitvoeren.

Vooruitblik 2020

De coronacrisis heeft een grote impact op de activiteiten van BOM International Trade. Een groot deel van onze capaciteit is gericht op het organiseren van missies en evenementen, die in ieder geval tot na de zomer van 2020 zijn uitgesteld.

Wij zien dat bedrijven nog steeds vragen hebben over zakendoen in onze belangrijkste markten: Duitsland, VS, China en Israël. Vanwege de coronacrisis zien wij nu een verschuiving van behoefte van new business development naar ondersteuning bij behoud van de internationale business. Het gaat dan bijvoorbeeld om vragen over lokale corona-maatregelen, goederenstromen en lokale productie. Op dit moment is er duidelijk minder aandacht voor 'new business development', maar wij verwachten dat deze interesse in een 'normale situatie' weer snel toeneemt. Dat vraagt ook om actie van de BOM in onze focusmarkten in het blijven onderhouden en verder opbouwen van relevante netwerken om direct te kunnen schakelen en acteren op het moment dat dit ook weer kan.

In onzekere tijden is een goede voorlichting uiterst belangrijk. Binnen het landelijke samenwerkingsverband Trade & Innovate (TINL) hebben we een start gemaakt met het Trade Investor Relations programma. Dit moet ons meer inzicht geven in de behoeften van bedrijven en hoe wij ze - samen met onze TINL-partners - optimaal kunnen ondersteunen in hun internationale activiteiten en ambities.

In 2020 zullen we de samenwerking binnen TINL verder verdiepen. Daarbij gaat de aandacht - behalve de huidige crisis - vooral uit naar de (toekomstige) strategische programmering van missies en bijeenkomsten, de ontwikkeling van een gezamenlijke agenda op onderzoek, kennisdeling, bedrijfsbezoeken en registratie.

2.5 BOM Brabant Ventures

Brabant Ventures richt zich op startende en groeiende bedrijven die de ambitie en potentie hebben om grote impact te genereren voor de Brabantse economie. Samen met onze partners werken we aan de optimale beschikbaarheid en toegankelijkheid van resources zoals kennis, contacten en kapitaal. Zo helpen we ondernemingen in de vroege fase investeringsrijp te worden en ondersteunen we bedrijven in ons investeringsportfolio om sneller door te groeien.

Resultaten 2019

In 2019 verleenden we aan 93 nieuwe portfolio-bedrijven ontwikkel- en investeringsdiensten. Bovendien namen meer dan 50 bedrijven deel aan programma's die bijdragen aan hun ontwikkeling, zoals de Investor Readiness of Market Readiness programma's. De klanttevredenheid van alle diensten van Brabant Ventures kwam in 2019 uit op het mooie cijfer van 8,9.

In 2019 deden we 17 nieuwe directe investeringen en 19 vervolginvesteringen. Bij investeringen analyseren we op basis van een SWOT de impact die een onderneming kan genereren. Dit gaat bijvoorbeeld over economische impact voor Brabant, het oplossen van specifieke maatschappelijke problemen of diversiteit. Steeds vaker lukt het ons om daarover met ondernemers concrete afspraken te maken.

In 2019 startten enkele Fund2Fund-trajecten (F2F) die in 2020 *closen*. De F2F-portefeuille bestaat uit investeringen in fondsen met een strategie die aansluit bij onze focusgebieden. Ook met deze fondsen maken we afspraken over de impact die ze voor Brabant kunnen genereren.

De marktwaarde van de Brabant Ventures portefeuille bedraagt ultimo 2019 € 141,6 miljoen.

Niet alle bedrijven waar onze Business Developers bij betrokken zijn, komen in het investeringsportfolio van de BOM terecht. Zo zijn er bedrijven die zelfstandig of met andere partners verder gaan. In de onderstaande tabellen maken we onderscheid tussen de KPI's van Brabant Ventures als geheel en de investeringsportefeuille in het bijzonder.

KPI's Brabant Ventures

Brabant Ventures	MJP 2017-2020	AP 2019	Realisatie 2019	Realisatie 2017-2019
Aantal bedrijven in BV-portfolio	400 (inclusief bestaand portfolio)	65	93	366
Werkgelegenheidsgroei van bedrijven in BV-portfolio in FTE	2.500	750	163*	617**
Gemiddelde omzetgroei van bedrijven in BV-portfolio	20%	20%	31%*	61%**
Investeringen ontvangen door bedrijven in BV-portfolio in € miljoen	350	120	71*	200**
Bedrijven in BV-portfolio die met product/dienst bijdrage leveren aan een maatschappelijke opgave	60%	60%	60%	60%

*Betreft cijfers over 2018. De cijfers over 2019 zijn pas bekend bij nadat de 2020 Q2 rapportage is samengesteld. ** Betreft realisatie over periode 2017 - 2018.

KPI's Investeringsportefeuille van BOM Brabant Ventures

Investeringsportefeuille van	MJP 2017-2020	AP 2019	Realisatie 2019	Realisatie 2017-2019
Brabant Ventures				
Aantal nieuwe directe investeringen	n.v.t.	20	17	44
Aantal nieuwe Fund-to-Fund investeringen	n.v.t.	2	0[1]	6
Aantal vervolginvesteringen	n.v.t.	15	19	46
Aantal exits	n.v.t.	5	2[2]	14
Aantal nieuwe scale-ups	n.v.t.	4	4	12
Aantal bedrijven die doorstromen naar de volgende levensfase	n.v.t.	7	8	17
Werkgelegenheidsgroei van bedrijven in de investeringsportefeuille	n.v.t.	400	163*	617**
Gemiddelde omzetgroei van bedrijven in de investeringsportefeuille	20%	20%	71%*	71%**
Geïnvesteed vermogen bij bedrijven in de investeringsportefeuille (inclusief cofinanciering) in € miljoen	n.v.t.	60	71*	200**

[1] Twee closings zijn verschoven van december 2019 naar januari 2020.

[2] Twee exits lopen over de jaarwisseling heen.

*Betreft cijfers over 2018. De cijfers over 2019 zijn pas bekend bij nadat de 2020 Q2 rapportage is samengesteld. ** Betreft realisatie over periode 2017 - 2018.

Jaar in het kort

In 2019 zijn we begonnen met de ontwikkeling van onze zogeheten Venture Building-strategie. Hiermee willen we bedrijven gericht ondersteunen bij hun groei. We maken een 'foto' van de huidige situatie van een onderneming en gebruiken het Venture Building-model om inzicht te krijgen in de ontwikkelonderwerpen. Dit biedt de ondernemer handvatten om beslissingen te nemen en acties uit te stippelen.

Bij kansrijke bedrijven kijken we integraal naar de optimalisering van de businesscase. Daarbij besteden we aandacht aan diverse aspecten zoals marktvalidatie, de beoordeling van intellectueel eigendom, het team en het opzetten van een goede (financiële) structuur. Verder helpen we bedrijven met groeiambitie- en potentie bij de ontwikkeling van een groeistrategie.

Venture Building is een data-gedreven strategie. We meten continu wat er gebeurt bij de ondernemingen: maken ze progressie op de gewenste terreinen? Hierdoor zijn wij in staat om maatwerk te leveren en kunnen we de strategie voortdurend optimaliseren en aanpassen aan veranderende behoeften.

In 2019 zijn we aanwezig geweest bij of hebben we een bijdrage geleverd aan verschillende events in Nederland, de rest van Europa, de VS en Azië. Hierdoor hebben we ons netwerk kunnen uitbreiden en versterken, wat tevens waardevol is voor onze portfolio-ondernemingen.

In toenemende mate focussen we op sleuteltechnologieën die aansluiten bij het technologische DNA van Brabant, bijdragen aan een toekomstbestendige economie en een rol kunnen spelen bij de ontwikkeling van oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken of missies. Voorbeelden zijn fotonica, artificial intelligence (AI), *data sciences* en energieopslag.

Voor portfolio-ondernemingen organiseerden we in 2019 diverse bijeenkomsten rondom relevante thema's, waar 'onze' ondernemers elkaar konden ontmoeten. Zo stonden we tijdens ons jaarevent Brabant@Ventures stil bij de ontwikkelingen in China. Bovendien konden ondernemers hier in deelsessies met elkaar van gedachten wisselen over onder andere AI, off-grid energievoorziening in ontwikkelingslanden en teamontwikkeling.

Highlights

In 2019 wisten diverse bedrijven uit ons portfolio belangrijke groeistappen te zetten. Hieronder delen we enkele aansprekende voorbeelden:

- Sendcloud haalde een vervolginvestering op. In 2019 ging bovendien de 100e medewerker bij Sendcloud aan de slag, waarmee het bedrijf een echte scale-up is geworden.
- Insectenkweker Protix opende een grote fabriek in Bergen Op Zoom.
- BioConnection kondigde een investering van € 12 miljoen aan in een tweede productielijn op Pivot Park in Oss.
- Synaffix ging begin vorig jaar een licentieovereenkomst aan met het Chinese bedrijf Miracogen. Inmiddels is de samenwerking uitgebreid met een tweede product.
- Additive Industries ontving een lening van € 10 miljoen voor internationale groei.
- Ook agrotech-bedrijven AvL en Sponsh haalden financiering op.

Belangrijke ontwikkelingen

BOM Brabant Ventures raakt in een steeds vroegere fase van ontwikkeling bij bedrijven betrokken. De markt pakt bedrijven in deze vroege fase nauwelijks op, omdat ze intensieve begeleiding vragen. Bovendien is er sprake van een verhoogd risico.

Werken in een vroege fase vraagt om optimalisatie van het financiële instrumentarium: we moeten toewerken naar een sluitende financieringsketen. Om de ontwikkeling van bedrijven in een heel vroege fase te kunnen versnellen, is er enerzijds behoefte aan kleine tickets. Anderzijds bestaat er behoefte aan grote tickets voor kapitaalintensieve bedrijven die al in een vroege fase voor grote investeringen staan. Het werken met kleine tickets (vanuit het Ontwikkelfonds) vraagt om standaardisering en digitalisering van werkprocessen en dienstverlening. We hebben op dat gebied vorig jaar al stappen gezet, en we zullen hier in 2020 mee doorgaan.

Belangrijk zijn ook de verbindingen met partners in de financieringsketen. Wij zochten in 2019 nadrukkelijk de samenwerking met het nieuwe Invest-NL en Techleap. In diverse gesprekken deelden we onze ervaringen en opgebouwde expertise over zaken als organisatieontwikkeling, venture building, investeringsstrategieën, juridische documentatie, beheersprocessen en staatssteun.

Ook waren wij in 2019 betrokken bij het Brabant Startup Fonds en het nieuwe startup initiatief 'Braventure'. De twee initiatieven versterken het ecosysteem voor bedrijfsontwikkeling in een heel vroege fase. We waren betrokken bij de vormgeving van het fonds en zijn partner in deze alliantie. Binnen het samenwerkingsverband hebben we 80% van de succesvolle aanvragen voor het Brabant Startup Fonds naar het fonds geleid. Aandachtspunt voor de toekomst is de inrichting van een slagvaardige organisatie en werkwijze voor Braventure.

Vooruitblik 2020

We verwachten, ondanks de coronacrisis, vrijwel alle KPI's uit het meerjarenplan te realiseren. De doorontwikkeling van bedrijven verloopt echter langzamer dan aanvankelijk gedacht. Wij werken daarom aan een hogere conversie van ondernemingen die investeringsrijp zijn (gereed voor een investering door de BOM of door andere financiers). De Venture Building-strategie geeft een extra impuls aan het aantal ondersteunde bedrijven en hun ontwikkeling. In 2020 bouwen wij daarom voort op het Venture Building-model. Hierbij streven we naar een grote mate van digitalisering, zodat we een grotere groep ondernemingen van dienst kunnen zijn.

Ook geven we de doorontwikkeling van vroege fase ondernemingen naar snelle groeiers (scale-up ondernemingen) een extra impuls. Dat doen we met de ontwikkeling van doelgerichte programma's die zijn toegespitst op thema's waarmee groeiende ondernemingen te maken hebben.

De samenwerking met de collega-ontwikkelingsmaatschappijen, Invest-NL en Techleap zal bovendien op relevante terreinen worden gecontinueerd en geïntensiveerd.

In 2019 ondertekende de BOM het Diversity Statement van #Fundright. Daarmee committeren we ons aan de diversiteitsdoelen die de investeringsbranche zichzelf heeft opgelegd. Hieraan zullen we de komende tijd met concrete acties invulling geven. Denk daarbij aan inspanningen om diversiteit op de HR-agenda te krijgen van ondernemingen waarin wij investeren. Ook zetten we tijdens events in op deelname aan jury's en panels met een diverse samenstelling.

De exacte impact van de coronacrisis op het werk van BOM Brabant Ventures en de financiering van Brabantse ondernemingen is momenteel moeilijk in te schatten. Sectoren met een grote afhankelijkheid van het buitenland, zoals HTSM, worden naar verwachting het hardst geraakt. Wij houden nauw contact met onze portfoliobedrijven om risico's in te perken en waar mogelijk gezamenlijk naar oplossingen te zoeken.

Sinds de crisis merken we bij een aantal investeerders een toegenomen terughoudendheid, wat een negatief effect heeft op de gehele financieringsketen. Samen met onze stakeholders en partners onderzoeken we hoe we deze effecten kunnen opvangen.

2.6 BOM Renewable Energy

Energiefonds Brabant (EFB) heeft als primaire taak om op marktconforme basis projecten te realiseren die leiden tot CO₂-reductie. Het gaat daarbij om projecten van onder andere bedrijven, gemeenten, projectontwikkelaars en energiecoöperaties. Het fonds stelt kapitaal, specialistische kennis en ervaring en zijn netwerk ter beschikking om projecten financieel, ruimtelijk, maatschappelijk en technisch mogelijk te maken.

Daarnaast draagt de BOM sinds 2017 proactief bij aan de ontwikkelingsfase van projecten. We zetten specialistische kennis en contacten rondom projectontwikkeling en -financiering in om projecten investeringsrijp te maken. Hierdoor komen meer duurzame energieprojecten daadwerkelijk van de grond. Daarmee dragen we bij aan versnelling van de Brabantse energietransitie.

Resultaten 2019

In 2019 hebben we de doelstelling voor CO₂-reductie ruimschoots gehaald. De forse extra realisatie is met name te danken aan de toename van investeringen in solar PV-projecten. Per ultimo 2019 is het EFB bovendien nominaal revolverend. Dat betekent dat de opbrengsten van investeringen alle historische en toekomstige fondskosten dekken. Hiermee voldoet het EFB ruimschoots aan de doelstellingen die zijn geformuleerd bij de oprichting in 2014. De marktwaarde van de EFB portefeuille bedraagt ultimo 2019 € 26,9 miljoen.

We hebben in 2019 zes nieuwe investeringen gerealiseerd. Hieronder vallen partnerships en realisatie- en ontwikkelingsprojecten. Daarnaast is de vroege fase pijplijn van voldoende kwaliteit. Hierdoor hebben we de projecten die in 2020 tot een afronding kunnen komen al grotendeels in het vizier.

Volgens de initiële prognose in het businessplan van het EFB uit 2013 moest een jaarlijks investeringsvolume van € 9 miljoen haalbaar zijn. Hierbij gingen we er vanuit dat transacties met name uit panklare realisatieprojecten zouden bestaan. De afgelopen jaren bleek het aantal panklare realisatieprojecten echter veel lager uit te vallen. Om de beoogde CO₂-impact toch te kunnen realiseren, hebben we de strategie van het EFB hierop aangepast.

Zo hebben we ervoor gekozen om al in de ontwikkelingsfase bij te dragen aan projecten. Hierdoor zijn wij betrokken geraakt bij meer projecten en meer allianties via Green Deals, waarbij de optie bestaat om de ontwikkelings- en realisatiefase te financieren vanuit het EFB.

KPI's realisatie Energiefonds Brabant

	MJP 2017-2020	AP 2019	Realisatie 2019	Realisatie 2017-2019
Gerealiseerde investeringen (in aantallen transacties)	24	6	6	19
Geïnvesteed volume (in € miljoen)	36	9	6	20
Reductie CO ₂ -uitstoot (in kiloton)	600	150	426	973

KPI's ontwikkeling Energiefonds Brabant (exclusief partnerships)

	MJP 2017-2020	AP 2019	Realisatie 2019	Realisatie 2017-2019
Investeringsvolume in ontwikkeling (in € miljoen)	6	6	7,5	n.v.t.[1]

[1] Deze KPI richt zich op de toekomst. Een cumulatieve waarde over de afgesloten periode 2017-2019 is derhalve niet beschikbaar.

KPI's inzet ontwikkelteam

	MJP 2017-2020	AP 2019	Realisatie 2019	Realisatie 2017-2019
Afgeronde opdrachten	20	6	4	14

Jaar in het kort

In 2019 lag de nadruk op het vergroten van de investeringsbasis. Hierin zijn we met investeringen van € 6 miljoen en een CO₂-reductie van 426 kiloton goed geslaagd.

Daarnaast zetten we in op de ondersteuning van burgerparticipaties. Sinds 2015 werken we in het project Spinderwind samen met tien lokale energiecoöperaties aan de ontwikkeling van een windpark in Tilburg. Nadat burgers en bedrijven voor ruim € 1 miljoen op participaties hadden ingeschreven, begon in 2019 de realisatie. Een ander initiatief betreft de windprojecten langs de A16. In 2020 en 2021 worden hiervoor vergelijkbare campagnes opgezet, waarmee we burgers en bedrijven in grote delen van Brabant willen betrekken bij de energietransitie in hun eigen omgeving.

Ook boekten we in 2019 goede voortgang met verduurzaming van de gebouwde omgeving. Wij hebben vooral een waardevolle rol kunnen vervullen bij grotere Brabant-brede vastgoedinitiatieven die zich richten op een specifiek segment, zoals de zorgsector, de monumentensector, sportaccommodaties en campussen.

Belangrijke ontwikkelingen

Het ontwikkelteam zette in 2019 met succes in op de verduurzaming van de gebouwde omgeving en de ontwikkeling van grootschalige projecten via burgerparticipatie. Zo werken we met energiecoöperaties, gesteund door gemeenten of de provincie, aan de ontwikkeling van burgerzonneparken of burgerwindparks. Dit leidde in 2019 tot transacties die in de ontwikkelingsfase een kleiner investeringsvolume kennen. Indien deze projecten de realisatiefase ingaan, heeft het EFB echter het recht om mee te investeren. Daardoor realiseren we meer transacties met een hoger investeringsvolume en een grotere CO₂-reductie.

De verwachting is dat - met de afronding van de regionale energiestrategieën in 2020 - dit type projecten een grotere rol zullen spelen in de portefeuille van EFB.

Vooruitblik 2020

We verwachten in 2020 een vergelijkbaar investeringsniveau als in 2019. Dit is het resultaat van de acquisitie inspanningen in voorgaande jaren.

Daarnaast zullen we nog meer inzetten op de ondersteuning van complexe initiatieven in de ontwikkelingsfase. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om projecten rond geothermie, restwarmte en zon- en windparken.

In 2020 zetten we verder in op proactieve marketing om onze ontwikkelcapaciteit in de markt te positioneren. We presenteren ons aan de doelgroepen via onder andere seminars en congressen en via zichtbare rollen bij complexere verduurzamingsinitiatieven. Daarnaast dragen we actief bij aan Green Deals gericht op energiebesparing (in het bijzonder voor gebouwen van zorginstellingen, bedrijventerreinen en sportcomplexen) en wind- en zoninitiatieven. Met de provincie gaan we bovendien in gesprek over de verduurzaming van erfgoedcomplexen en effectieve aanpak om de energiebesparing in de industrie te versnellen door onder andere een goede afstemming tussen de verschillende partijen die dit resultaat ook beogen.

In de komende jaren wordt in Brabant een belangrijke nieuwe impuls verwacht van de regionale energiestrategieën (RES). Deze moeten resulteren in concrete plannen voor duurzame projecten die bijdragen aan een CO₂-reductie van 50% in 2030. In Brabant zijn er vier regio's die in juni 2020 hun plannen bij het Rijk moeten hebben ingediend. Hierna zal, na goedkeuring van de ambities en de plannen, de ontwikkeling en realisatie van de duurzame projecten plaatsvinden. De BOM zal haar kennis, kunde, kapitaal en netwerken hiervoor inzetten.

De coronacrisis heeft voornamelijk een beperkte impact op de investeringsprojecten van BOM Renewable Energy. Wel verwachten we dat de crisis in 2021 leidt tot minder projecten en een lager investeringsniveau. Dit heeft te maken met vertraging in zowel de ontwikkeling van lopende projecten als de invoering van landelijk klimaatmaatregelen, zoals CO₂-beprijzing.

Lopende projecten lopen naar verwachting vertraging op, omdat onder andere vergunningprocedures (gemeentelijk en gerechtelijk) langer zullen duren. Bovendien zijn wij door de terugloop in het aantal congressen, seminars en andere fysieke bijeenkomsten beperkt in onze mogelijkheden om te netwerken en nieuwe ontwikkelings- en investeringsprojecten te acquireren. Op de langere termijn verwachten we echter dat het aantal projecten en het investeringsniveau weer zullen toenemen.

2.7 BOM Product Development

De BOM richt zich op bedrijven die de ambitie én potentie hebben om grote impact te genereren voor de Brabantse economie. Om hun slagingskansen te vergroten, geven wij portfoliobedrijven toegang tot kapitaal, kennis, markt, talent en faciliteiten. Dit doen wij niet alleen, maar samen met partners. Het team Product Development ondersteunt de business lines bij de ontwikkeling van nieuwe diensten.

Resultaten 2019

In 2019 heeft het team Product Development samen met Brabant Ventures drie Investor Readiness Programma's en twee Market Readiness Programma's uitgevoerd. Daarnaast ontwikkelden we acht nieuwe diensten voor de overige business lines van de BOM.

	AP 2019	Realisatie 2019
Aantal Investor Readiness Programma's (IRP)	3	3
Aantal deelnemers IRP	30	35
Klanttevredenheidsscore IRP	Minimaal 8	8,3
Aantal Market Readiness Programma's (MRP)	2	2
Aantal deelnemers MRP	18	18
Klanttevredenheidsscore MRP	Minimaal 8	8,3
Aantal nieuw ontwikkelde diensten (Ecosysteemontwikkeling, International Trade, Brabant Ventures, Renewable Energy)	6	8

Jaar in het kort

In 2019 zijn wij gestart met het assessment van deelnemers aan het IRP en MRP (zowel binnen als buiten de BOM). Van de 147 bedrijven die deelnamen aan het assessment, blijkt 97% inconsistent te groeien. Dat betekent dat een bedrijf zich op één of meerdere kerndimensies (klant, product, team, businessmodel en geld) gedraagt alsof het in een andere levensfase zit dan waarin het zich daadwerkelijk bevindt. Dit fenomeen heet *premature scaling* en is de voornaamste reden waarom bedrijven falen. Wij zullen de informatie uit het assessment gebruiken voor de doorontwikkeling van onze programma's voor Brabant Ventures.

Bij de ontwikkeling van nieuwe diensten voor de overige business lines van de BOM stond in 2019 de markt centraal. De business lines van de BOM bedienen complementaire klantsegmenten. Het proces van productontwikkeling start bij het ophalen van specifieke behoeftes per klantsegment. Indien meerdere klanten per segment dezelfde behoefte uitspreken, gaat het team Product Development aan de slag met de ontwikkeling van een productidee, dat vervolgens uitgebreid wordt getoetst in de markt. Op deze manier zorgen wij ervoor dat we uitsluitend diensten ontwikkelen waar de markt op zit te wachten. Hieronder geven we per klantsegment voorbeelden van diensten die we in 2019 ontwikkelden.

BOM Brabant Ventures

Onder deelnemers van het Investor Readiness Programma en het Market Readiness Programma bestaat een grote behoefte aan vervolgbegeleiding, zo blijkt uit klantgesprekken. Deze begeleiding moet ervoor zorgen dat ze de focus houden op de mijlpalen die ze moeten bereiken om door te groeien naar de volgende levensfase. Op basis van deze behoefte ontwikkelde Product Development in samenwerking met Brabant Ventures het Venture Building-model. De begeleiding begint met een digitaal assessment dat bedrijven inzicht geeft in hun huidige ontwikkelingsfase en de mijlpalen die ze moeten halen om door te kunnen groeien.

BOM International Trade

Voor International Trade ontwikkelden we op basis van hetzelfde data-gedreven model een assessment die inzichtelijk maakt hoe bedrijven zich voorbereiden op zakendoen in het buitenland. Uit onderzoek blijkt dat veel bedrijven deze groeistrategie onderschatten en moeite hebben om een gezonde business op te bouwen in een buitenlandse markt. Met de assessment-tool en aanvullende workshops (zoals de ontbijtsessies, zie hiervoor het hoofdstuk BOM International Trade) helpen we bedrijven om zich beter voor te bereiden op het betreden van een buitenlandse markt.

BOM Ecosystems Development

In 2019 voerden wij onderzoek uit naar de behoefte van triple helix-partners op het gebied van ecosysteemontwikkeling. Uit dit onderzoek bleek dat overheden, kennisinstellingen en het bedrijfsleven verschillende behoeften hebben als het gaat om de diensten van ecosysteemontwikkeling. Om de positionering van BOM Ecosysteemontwikkeling aan te scherpen, hebben we het bedrijfsleven als kernklantsegment gekozen. Daarna hebben we een aantal innovatieprojecten opnieuw gepositioneerd onder de noemer 'samen innoveren'. Met deze herpositionering willen wij meer mkb-bedrijven laten participeren in de lopende innovatieprojecten.

BOM Renewable Energy

In 2019 hielpen wij Renewable Energy bij de formulering van een visie voor het realiseren van burgerzonneparken. In 2025 moet in alle 62 gemeenten in Noord-Brabant een burgerzonnepark zijn gerealiseerd. Om deze visie te verwezenlijken, hebben wij in samenwerking met BOM Renewable Energy een dienst ontwikkeld voor gemeenten om de realisatie van burgerzonneparken te versnellen. Met behulp van deze dienst kunnen bestuurders en burgers leren van een standaard aanpak voor het opzetten van deze parken.

Belangrijke ontwikkelingen

Er bestond in 2019 zowel binnen als buiten Brabant veel interesse in de verdere uitrol van het Investor Readiness Programma. Inmiddels hebben ook andere ROM's (Oost NL, NOM en IQ) het programma uitgerold.

Ook in Brabant nam de interesse in groeiprogramma's voor startups toe. Behalve de BOM en OndernemersLift+ starten ook de TUE en Braventure met programma's. Aandachtspunt hierbij is dat we het aanbod op elkaar afstemmen en het perspectief van de ondernemer centraal stellen. De programma's van de BOM en de TUE zijn inmiddels op elkaar afgestemd. Daarnaast wordt gekeken hoe Braventure haar programma kan optimaliseren.

Vooruitblik 2020

In 2020 zullen we in intensieve wisselwerking met klanten de bovengenoemde diensten verder ontwikkelen en ook nieuwe diensten ontwikkelen. Daarnaast willen we de samenwerking met ontwikkelingsmaatschappijen (REWIND, Midpoint, Brainport Development en BIM) en kennisinstellingen (onder andere JADS, de TUE en de Universiteit Tilburg) binnen de Investor Readiness programma's verder uitbreiden.

Met het oog op de coronacrisis speelt digitalisering meer dan ooit een cruciale rol in onze dienstverlening. Zo gaan we in 2020 ondernemers de mogelijkheid bieden om digitaal deel te nemen aan onze Investor Readiness en Market Readiness programma's. Ook zullen we nieuwe diensten ontwikkelen die inspelen op behoeften die ondernemers in deze bijzondere tijd ervaren. Een goed voorbeeld daarvan is het Corona Rebuild Program, dat eind maart 2020 werd gelanceerd om ondernemers door de crisis heen te helpen.

3

Jaarrekening

3.1 Geconsolideerde balans per 31 december 2019 (na resultaatbestemming)

ACTIVA		31-12-2019	31-12-2018
	€	€	€
Vaste activa			
Materiële vaste activa	(1)		
Bedrijfsterreinen	551.765	551.765	
Bedrijfsgebouwen	3.497.138	3.664.086	
Andere vaste bedrijfsmiddelen	322.477	525.593	
		4.371.380	4.741.444
Financiële vaste activa	(2)		
Deelnemingen	125.796	77.483	
Overige effecten	117.900.753	88.795.165	
		118.026.549	88.872.648
Vlottende activa			
Vorderingen	(3)		
Handelsdebiteuren	495.538	237.767	
Vorderingen op participanten	189.445	168.235	
Belastingen en premies sociale verzekeringen	-	-	
Overige vorderingen en overlopende activa	1.270.720	1.429.905	
		1.955.704	1.835.906
Effecten	(4)	169.841	370.401
Liquide middelen	(5)	50.571.393	63.868.370
Totaal		175.094.867	159.688.769

PASSIVA			31-12-2019		31-12-2018
		€	€	€	€
Groepsvermogen					
Eigen vermogen	(6)	34.770.909		34.746.712	
Aandeel derden	(7)	18.550.017		18.562.040	
			53.320.926		53.308.752
Voorzieningen	(8)				
Garantievoorziening		-		-	
Voorziening groot onderhoud		315.664		293.065	
			315.664		293.065
Langlopende schulden	(9)				
Schulden aan participanten en aan maatschappijen waarin wordt deelgenomen, voor zover geen groepsmaatschappijen		110.692.008		93.684.690	
Overige schulden		6.184.110		7.636.864	
			116.876.118		101.321.554
Kortlopende schulden	(10)				
Vooruitontvangen vergoedingen		-		-	
Schulden aan leveranciers en handelskredieten		462.271		378.794	
Schulden aan participanten		1.712.351		2.817.408	
Schulden aan niet-geconsolideerde groepsmaatschappijen		-		53.585	
Belastingen en premies sociale verzekeringen		553.484		521.585	
Nog te storten op participaties / leningen		-		-	
Overige schulden en overlopende passiva		1.854.054		994.027	
			4.582.160		4.765.398
Totaal			175.094.867		159.688.771

3.2 Geconsolideerde resultatenrekening over 2019 (na resultaatbestemming)

			2019	2018
		€	€	€
Bedrijfsopbrengsten	(11)		8.307.020	8.224.824
Lonen en salarissen	(12)	7.508.853		7.356.674
Sociale lasten	(12)	882.128		832.635
Pensioenlasten	(12)	721.662		652.801
Afschrijvingen op materiële vaste activa	(13)	377.883		415.058
Overige bedrijfskosten	(14)	-465.322		-335.595
Som der bedrijfslasten			9.025.203	8.921.572
Opbrengsten van effecten en vorderingen die tot de vaste activa behoren		2.626.599		4.210.694
Waardeveranderingen van effecten en vorderingen die tot de vaste activa behoren		-1.852.146		-3.638.448
Financiële baten en lasten		-92.408		-154.347
Uitkomst der financiële baten en lasten	(15)		682.045	417.899
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening			-36.138	-278.849
Bijzondere baten en lasten			-	-
Vennootschapsbelasting			-	37.452
Resultaat deelneming / participaties			48.312	-66.333
Aandeel derden			12.024	36.650
Resultaat			24.197	-271.080

3.3 Geconsolideerd kasstroomoverzicht 2019

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

	2019		2018
	€	€	€
Resultaat		24.197	-271.080
Aanpassingen voor:			
Afschrijvingen (inclusief afschrijvingen desinvesteringen)	377.883		415.058
Mutatie voorzieningen	22.598		-304.851
		400.481	110.207
Verandering in werkkapitaal:			
Kortlopende vorderingen	-119.798		167.642
Kortlopende schulden	-183.237		-7.350.067
		-303.035	-7.182.425
Kasstroom uit bedrijfsuitoefening		121.644	-7.343.298
Investerings in participaties	-26.364.547		-17.666.250
Verstrekte leningen en kredieten	-14.034.399		-16.232.281
Investering deelnemingen	-1		-
Mutatie voorziening financiële vaste activa	-1.071.386		-1.269.893
Aflossingen financiële vaste activa	12.316.432		13.191.732
Kasstroom uit financieringsbedrijf		-29.153.901	-21.976.692
Kasstroom uit operationele activiteiten		-29.032.257	-29.319.990
Investerings in materiële vaste activa	-7.819		-8.803
Desinvesteringen in materiële vaste activa	-		-
Investerings in effecten	200.560		960.313
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		192.741	951.509
Rechtstreekse vermogensmutaties deelnemingen	-		-
Aandeel resultaat derden	-12.024		-36.650
Mutaties langlopende schulden	15.554.563		21.694.618
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		15.542.539	21.657.968
Mutatie liquide middelen		-13.296.977	-6.710.513
Toelichting op de geldmiddelen			
Stand per 1 januari		63.868.370	70.578.883
Mutatie geldmiddelen		-13.296.977	-6.710.513
Stand per 31 december		50.571.393	63.868.370

3.4 Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 2019, grondslagen voor waardering & resultaatbepaling

Algemene grondslagen

De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving.

Activa en verplichtingen worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans, de resultatenrekening en het kasstroomoverzicht zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting. Alle bedragen zijn, tenzij anders vermeld, opgenomen in euro's.

In verband met het voldoen aan wettelijke bepalingen is de resultatenrekening weergegeven volgens de categorale indeling. Teneinde toch het vereiste inzicht te geven in de resultaatontwikkeling per activiteit is hieronder de resultatenrekening per activiteit weergegeven.

		2019		2018
	€	€	€	€
Financieringsactiviteiten				
Resultaten bij vervreemding aandelenparticipaties	534.041		2.596.808	
Voorzieningen op participaties, leningen u/g en vorderingen	-1.036.255	-502.214	-998.243	1.598.566
Dividendopbrengsten	818.680		598.748	
Rente- en provisiebaten participaties en leningen u/g	1.273.878	2.092.558	1.015.138	1.613.886
Opbrengsten uit hoofde van participaties en leningen u/g		1.590.344		3.212.451
Managementvergoedingen en overige inkomsten		242.528		459.147
Som der bedrijfsopbrengsten		1.832.872		3.671.598
Apparaatskosten				
Personeelskosten	-2.906.519		-2.908.726	
Afschrijving op materiële vaste activa	-27.956		-27.956	
Rentelasten en soortgelijke kosten	-58.199		-114.260	
Overige bedrijfskosten	-2.438.103		-2.673.968	
Saldo bedrijfslasten		-5.430.778		-5.724.911
Dekking fondskosten		4.377.659		4.464.668
Dekking participatieresultaten		-615.331		-2.020.683
Afwaardering leningen		-		33
Mutaties effecten		-200.560		-619.555
A Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening		-36.138		-228.849
A Bijzondere baten en lasten		-		-
A Vennootschapsbelasting		-		37.452
A Resultaat deelneming / participaties		48.312		-66.333
A Aandeel in het resultaat van derden		12.024		36.650
A Resultaat financieringsactiviteiten		24.197		-221.080

		2019		2018
	€	€	€	€
Ontwikkelingsactiviteiten				
Managementvergoedingen en overige inkomsten	160.998		8.455	
Som der bedrijfsopbrengsten		160.998		8.455
Apparaatskosten				
Personeelskosten	-3.935.147		-3.845.877	
Afschrijving op materiële vaste activa	-		-	
Rentelasten en soortgelijke kosten	-3.370		-4.456	
Overige bedrijfskosten	-4.069.803		-3.890.558	
		-8.008.320		-7.740.890
Doorberekening aan Staat der Nederlanden en Provincie Noord-Brabant		7.847.322		7.732.435
Saldo bedrijfslasten		-160.998		-8.455
B Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening		-		-
B Bijzondere baten en lasten		-		-
B Vennootschapsbelasting		-		-
B Resultaat deelneming / participaties		-		-
B Aandeel in het resultaat van derden		-		-
B Resultaat ontwikkelingsactiviteiten		-		-

		2019	2018
	€	€	€
Overige activiteiten			
Managementvergoedingen en overige inkomsten	56.172	74.787	
Opbrengsten uit verhuur onroerend goed	-	-50.000	
Som der bedrijfsopbrengsten		56.172	24.787
Apparaatskosten			
Personeelskosten	-2.270.976	-2.087.507	
Afschrijving op materiële vaste activa	-349.926	-387.102	
Rentelasten en soortgelijke kosten	-30.838	-35.631	
Overige bedrijfskosten	2.595.568	2.435.453	
		-56.172	-74.787
EC Steunregeling Omnibus decentraal Subsidie IMI		-	-
Doorberekening aan provincie Noord-Brabant		-	-
Saldo bedrijfslasten		-56.172	-74.787
C Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening		-	-50.000
C Bijzondere baten en lasten		-	-
C Vennootschapsbelasting		-	-
C Resultaat deelneming / participaties		-	-
C Aandeel in het resultaat van derden		-	-
C Resultaat overige activiteiten		-	-50.000
Totaal		24.197	-271.080

Recapitulatie geconsolideerde resultatenrekening over 2019:

	A	B	C	
	Financieringsactiviteiten	Ontwikkelingsactiviteiten	Overige activiteiten	Totaal
	€	€	€	€
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	-36.138	-	-	-36.138
Bijzondere baten en lasten	-	-	-	-
Vennootschapsbelasting	-	-	-	-
Resultaat deelneming	48.312	-	-	48.312
Aandeel in het resultaat van derden	12.024	-	-	12.024
	24.197	-	-	24.197

Activiteiten

De Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V. (BOM) verleent diensten aan andere vennootschappen binnen de groep onder meer door het uitlenen van werknemers alsmede het deelnemen in, het op andere wijze een belang nemen in, het voeren van beheer over andere ondernemingen, van welke aard ook, voorts het financieren van derden, het op enigerlei wijze stellen van zekerheid of het zich verbinden voor verplichtingen van derden en ten slotte al hetgeen met het vorenstaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn.

De kernactiviteiten van de BOM richten zich op vier klantsegmenten:

1. **BOM Brabant Ventures:** Als incubator en groeiversneller met meer dan 35 jaar ervaring helpt BOM Brabant ventures ambitieuze Brabantse ondernemingen om toekomstbestendig te groeien. Met kennis en risicokapitaal richten we ons op start- en scale ups in de Brabantse topsectoren.
2. **BOM Foreign Investments** brengt de kracht van Brabant onder de aandacht en helpt nieuwkomers en gevestigde buitenlandse bedrijven om de kansen van Brabant als vestigingsplaats optimaal te benutten. Met een centrale ligging in een van de grootste markten ter wereld, een toeleveringsindustrie en een kenniseconomie van wereldklasse, is Brabant een aantrekkelijke locatie voor veel buitenlandse bedrijven.
3. **BOM Renewable Energy** stimuleert energiebesparing en de productie van duurzame energie. Samen met ondernemers, vastgoedeigenaren en burgerinitiatieven realiseren we duurzame energieprojecten. We bevorderen energiebesparing in vastgoed en industrie en dragen met raad en daad bij aan rendabele oplossingen om Brabant energieneutraal te maken.
4. **BOM International Trade** biedt ondernemers die Nederland ontgroeien hands on hulp bij het realiseren van grensverleggende plannen. We leggen waardevolle contacten en leveren doelgerichte informatie ver markten en financieringen.

De activiteit ecosysteemontwikkeling richt zich daarnaast op de Brabantse economie van morgen door innovatie, kennisuitwisseling, clustervorming en activiteiten in het kader van Europese projecten en netwerken te bevorderen. Tot slot wordt nog een investeringsfonds op het gebied van revitaliseringsprojecten van bestaande bedrijfslocaties uitbeheerd.

Vestigingsadres

Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V. is gevestigd aan de GoirleseWeg 15, 5026 PB te Tilburg.

Groepsverhoudingen

Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V. te Tilburg staat aan het hoofd van een groep rechtspersonen. Hiervan is onderstaand een overzicht opgenomen:

	Statutaire zetel	Aandeel in geplaatst kapitaal
Geconsolideerde vennootschappen:		
BOM Bedrijfslocaties B.V.	Tilburg	100%
BOM Vastgoed B.V.	Tilburg	100%
BOM Business Development & Foreign Investments B.V.	Tilburg	50,1%
BOM Capital I B.V.	Tilburg	50,1%
BOM Capital II B.V.	Tilburg	100%
Innovatiefonds Brabant B.V.	Tilburg	100%
Energiefonds Brabant B.V.	Tilburg	100%
Life Sciences & Health Fund B.V.	Tilburg	100%
Biobased Brabant Fonds B.V.	Tilburg	100%
Spin-off Fonds Brabant B.V.	Tilburg	100%

Spin-off Fonds Brabant B.V. stelt risicodragend vermogen beschikbaar aan ondernemingen. Het vermogen voor deze investeringen is beschikbaar gesteld door de provincie Noord-Brabant. De resultaten van de vennootschap zijn volledig voor rekening en risico van de Provincie. De Brabantse Ontwikkelings Maatschappij en/of een van haar dochtermaatschappijen voert in opdracht van de aandeelhouder de leiding over de vennootschap.

De overeenkomst met de provincie terzake van het Spin-Off Fonds Brabant B.V. is op 15 december 2015 door de Provincie verlengd met 5 jaar en eindigt derhalve op 31 december 2020. De Provincie heeft de BOM opdracht gegeven actief te sturen op de verkoop van alle participaties binnen het fonds vóór 31 december 2020.

	Statutaire zetel	Aandeel in geplaatst kapitaal
Niet-geconsolideerde vennootschappen:		
Bright Move B.V.	Eindhoven	33,3%
Regionaal Ontwikkelfonds B.V.	Eindhoven	50%
Vastgoed Truck Parking Hazeldonk B.V.	Breda	50%

De deelneming in Bright Move B.V. is niet in de consolidatie betrokken. In verband met het ontbreken van overwegende zeggenschap en het niet kunnen uitoefenen van invloed van betekenis is de deelneming gewaardeerd op verkrijgingsprijs. Bright Move B.V. is ontstaan vanuit een samenwerking tussen Brainport Development, Fontys, TU/Eindhoven en de BOM.

De deelneming in Regionaal Ontwikkelfonds Werklocaties B.V. (ROW) is niet in de consolidatie betrokken in verband met het ontbreken van overwegende zeggenschap. ROW is een samenwerkingsverband met 9 andere gemeenten. Het belang is gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs.

De deelneming in Vastgoed Truck Parking Hazeldonk B.V. is niet in de consolidatie betrokken in verband met het ontbreken van overwegende zeggenschap. Vastgoed Truck Parking Hazeldonk is een samenwerkingsverband met de Gemeente Breda. Het belang is gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs.

Grondslagen voor consolidatie

In de consolidatie worden de financiële gegevens opgenomen van Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V. samen met haar groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarop zij overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover zij de centrale leiding heeft, tenzij de vennootschap gebruik maakt van de consolidatievrijstelling zoals bedoeld in artikel 407 lid 2a, danwel artikel 407 lid 1c, Titel 9 boek 2 BW. Groepsmaatschappijen zijn rechtspersonen waarin Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V. direct of indirect overheersende zeggenschap kan uitoefenen doordat zij beschikt over de meerderheid van de stemrechten of op enige andere wijze de financiële en operationele activiteiten kan beheersen.

Intercompany-transacties, intercompany-winsten en onderlinge vorderingen en schulden tussen groepsmaatschappijen en andere in de consolidatie opgenomen rechtspersonen worden geëlimineerd, voor zover de resultaten niet door transacties met derden buiten de Groep zijn gerealiseerd. Waarderingsgrondslagen van groepsmaatschappijen en andere in de consolidatie opgenomen rechtspersonen zijn waar nodig gewijzigd om aansluiting te krijgen bij de geldende waarderingsgrondslagen van de groep.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

BOM waardeert haar investeringsportefeuille twee keer per jaar op basis van de ontwikkelingen bij de ondernemingen in portefeuille. De BOM gebruikt hiervoor een fair value model, hetgeen gebruikelijk is in de investeringsmarkt. Het fair value model hanteert als uitkomst de marktprijs (bij een recente investering, multiples of notatie aan beurs) of een waarde die wordt berekend door weging van het aanwezige potentieel in relatie tot de aanwezige risico's (Netto Contante Waarde).

Vergelijkende cijfers

De cijfers 2018 zijn, waar nodig, geherrubriceerd teneinde vergelijkbaarheid met 2019 mogelijk te maken. Indien van toepassing wordt dit in de nadere toelichting op de betreffende post expliciet vermeld.

Per 17 mei 2018 is Technostartersfonds BV geliquideerd. Per 26 september 2018 is Breedbandfonds Brabant BV vervreemd.

Om een gelijkwaardig inzicht te geven in de investeringskostprijs van de investeringen zijn vanaf jaarrekening 2019 investeringsbijdragen van MSD in BOM Capital II B.V. niet meer in mindering gebracht op de kostprijs van de investering. De ontvangen investeringsbijdrage van MSD van 2 miljoen, is jaarlijks met terugwerkende kracht over de periode 2015 tot en met 2017 ten gunste van het resultaat gebracht. Door deze stelselwijzing is het vermogen € 2,0 miljoen hoger dan de verwerkingwijze in jaarrekening 2018.

Vreemde valuta

Activa en passiva in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. De transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers op transactiedatum. De hieruit resulterende koersverschillen worden in de resultatenrekening verantwoord.

Financiële instrumenten

Onder financiële instrumenten worden zowel de primaire financiële instrumenten, zoals vorderingen en schulden, als de financiële derivaten verstaan. Voor de grondslagen van de primaire financiële instrumenten wordt verwezen naar de toelichting per balanspost. De Brabantse Ontwikkelings Maatschappij heeft geen derivaten.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Vaste activa

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden in het jaar van aanschaf geactiveerd. Terreinen, gebouwen en overige bedrijfsmiddelen worden gewaardeerd tegen historische kostprijs verminderd met cumulatieve afschrijvingen voor zover van toepassing. Afschrijvingen geschieden lineair op basis van geschatte levensduur. Deze varieert van 2 tot 40 jaar. Op terreinen wordt niet afgeschreven.

Financiële vaste activa

Aandelenparticipaties en leningen u/g

Aandelenparticipaties en leningen aan bedrijven worden in de balans opgenomen tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde.

De leningen u/g betreffen verleende kredieten met een overwegend achtergesteld karakter en zijn opgenomen tegen de nominale waarde onder aftrek van eventueel noodzakelijk geachte voorzieningen voor oninbaarheid.

Deelnemingen

Deelnemingen waarin invloed van betekenis kan worden uitgeoefend worden, voor zover niet vallend onder artikel 407 lid 1c Titel 9 Boek 2 BW, gewaardeerd op nettovermogenswaarde. Overige deelnemingen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde.

Vlottende activa

Vorderingen

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs, welke gelijk is aan de nominale waarde, onder aftrek van de noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

De vorderingen uit hoofde van projecten in opdracht van derden bestaan uit het saldo van gerealiseerde projectkosten, ontvangen (subsidie)bijdragen en, indien van toepassing, verwerkte verliezen.

Liquide middelen

De liquide middelen staan, voor zover niet anders vermeld, ter vrije beschikking van de Groep.

Passiva

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de

nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om aan de verplichtingen te voldoen, tenzij anders vermeld.

Voorziening groot onderhoud

De voorziening ter gelijkmatige verdeling van lasten voor groot onderhoud van gebouwen wordt bepaald op basis van de te verwachten kosten over een reeks jaren. De voorziening wordt lineair opgebouwd. Het uitgevoerde onderhoud wordt ten laste van deze voorziening gebracht.

Pensioen

De BOM kent een toegezegde-bijdrageregeling. De pensioenpremies zijn verantwoord als personeelskosten. De pensioenregeling is ondergebracht bij een verzekeringsmaatschappij.

Langlopende schulden

Onder de langlopende schulden worden schulden opgenomen met een resterende looptijd van meer dan één jaar. De schulden worden bij eerste verwerking opgenomen tegen reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs.

Kortlopende schulden

De kortlopende schulden hebben een verwachte looptijd van maximaal één jaar. Deze worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

Opbrengsten

De opbrengsten worden verantwoord in het jaar waarop zij betrekking hebben.

Opbrengsten uit hoofde van participaties en leningen u/g

Onder deze post zijn opgenomen: resultaten bij vervreemding van aandelenparticipaties, voorzieningen op participaties leningen u/g en vorderingen, dividendopbrengsten en rente- en provisiebaten participaties en leningen u/g.

Kosten

De kosten worden verantwoord in het jaar waarop zij betrekking hebben en worden, binnen overeengekomen maxima, gedeeltelijk vergoed door het ministerie van Economische Zaken & Klimaat en de provincie Noord-Brabant (PNB).

Lonen en salarissen

Onder lonen en salarissen wordt verstaan de over het jaar betaalde c.q. verschuldigde salarissen, vakantiegeld, sociale lasten en pensioenpremies.

Vennootschapsbelasting

Belastingen over de winst worden bepaald op basis van het resultaat, rekening houdend met fiscale faciliteiten. BOM Holding vormt sinds 1 januari 2016 samen met haar 100% dochtermaatschappijen, Innovatiefonds Brabant B.V., Energiefonds Brabant B.V., BOM Capital II B.V., BOM Vastgoed B.V., BOM Bedrijfslocaties B.V., Spin-Off Fonds Brabant B.V. en Biobased Brabant Fonds B.V. een fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting. Op grond daarvan is de onderneming hoofdelijk aansprakelijk voor de vennootschapsbelasting van de fiscale eenheid als geheel.

BOM Holding B.V. houdt 50,1% van de aandelen van BOM Capital I B.V. BOM Capital I B.V. houdt 100% van de aandelen van Life Sciences & Health Fund B.V. Op grond hiervan vormen BOM Capital I B.V. en Life Sciences & Health Fund B.V. sinds 1 januari 2016 een fiscale eenheid voor de

vennootschapsbelasting. Deze fiscale eenheid is over 2019 geen vennootschapsbelasting verschuldigd (2018: € 0).

BOM Holding B.V. houdt 50,1% van de aandelen in BOM Business Development & Foreign Investments B.V. op grond waarvan deze vennootschap zelfstandig belastingplichtig is voor de vennootschapsbelasting. Deze vennootschap is over 2019 geen vennootschapsbelasting verschuldigd (2018: € 0)

BOM Holding B.V. is over 2019 geen vennootschapsbelasting verschuldigd (2018: € 0).

Omzetbelasting

BOM Holding B.V. vormt per 1 januari 2014 samen met BOM Business Development & Foreign Investments B.V., BOM Bedrijfslocaties B.V., BOM Capital I B.V., Life Sciences & Health Fund B.V., Biobased Brabant Fonds B.V., BOM Capital II B.V., Innovatiefonds Brabant B.V., Energiefonds Brabant B.V., Spin-off Fonds Brabant B.V. en BOM Vastgoed B.V. een fiscale eenheid voor de omzetbelasting.

Iedere vennootschap is hoofdelijk aansprakelijk voor omzetbelastingsschulden voor de periode dat zij deel uit maakt van bovengenoemde fiscale eenheid

Aandeel in het resultaat van derden

Het aandeel in het resultaat van derden betreft het aandeel in het resultaat van EZK in BOM Business Development & Foreign Investments B.V. en BOM Capital I B.V. EZK houdt in beide ondernemingen een minderheidsbelang van 49,9%.

Dekking fondskosten en participatieresultaten

Voor de geldleningen, welke zijn verstrekt door de provincie Noord-Brabant, gelden de volgende bepalingen ten aanzien van de verwerking van fondskosten en participatieresultaten:

- Indien in enig boekjaar sprake is van een verlies, ondermeer als gevolg van afboekingen op de waardering van participaties, afboeking op aan participaties verstrekte geldleningen en kosten voor het beheer, dan zal dat verlies afgeschreven worden op het bedrag van de geldlening en als bate verantwoord worden in de resultatenrekening over dat boekjaar.
- Indien in enig boekjaar sprake is van een winst, dan zal deze winst worden toegevoegd aan het bedrag van de geldlening en als last verantwoord worden in de resultatenrekening over dat boekjaar.

Deze bepalingen zijn van toepassing op de volgende entiteiten:

- Energiefonds Brabant
- Innovatiefonds Brabant
- Cleantechfonds Brabant
- BOM Capital II
- Life Sciences & Health Fund
- Biobased Brabant Fonds
- Spin-Off Fonds Brabant

Voor het Life Sciences & Health Fund en Spin-Off Fonds Brabant zijn aanvullende afspraken gemaakt als gevolg van specifieke fondsafspraken verband houdende met de resterende looptijd van de fondsen. Voor de resultaten voortvloeiend uit de investeringsverplichtingen MSD in BOM Capital II B.V. zijn deze bepalingen niet van toepassing.

3.5 Nadere toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2019

Vaste activa

(1) Materiële vaste activa

	31-12-2019		31-12-2018	
	€		€	
Bedrijfsterreinen	551.765		551.765	
Bedrijfsgebouwen	3.497.138		3.664.086	
Andere vaste bedrijfsmiddelen	322.477		525.593	
	4.371.380		4.741.444	

	Bedrijfsterreinen	Bedrijfsgebouwen	Andere vaste bedrijfsmiddelen	Totaal 2019
	€	€	€	€
Aanschafwaarde per 1 januari	551.765	4.787.718	1.198.575	6.538.059
Cumulatieve afschrijvingen per 1 januari	-	-1.123.633	-672.983	-1.796.615
Boekwaarde per 1 januari	551.765	3.664.086	525.593	4.741.444
Investerings	-	-	7.819	7.819
Desinvesteringen	-	-	-	-
Afschrijvingen	-	-166.948	-210.935	-377.883
Afschrijving desinvestering	-	-	-	-
	-	-166.948	-203.116	-370.064
Aanschafwaarde per 31 december	551.765	4.787.718	1.206.394	6.545.878
Cumulatieve afschrijvingen per 31 december	-	-1.290.580	-883.917	-2.174.498
Boekwaarde per 31 december	551.765	3.497.138	322.477	4.371.380
Afschrijvingspercentages	0%	2,5%-10%	10%-50%	

(2) Financiële vaste activa

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Deelnemingen	125.796	77.483
Overige effecten	117.900.753	88.795.165
	118.026.549	88.872.648

Andere deelnemingen

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Bright Move B.V.	6.000	6.000
Regionaal Ontwikkelfonds Werklocaties B.V.	1	-
Vastgoed Truck Parking Hazeldonk B.V.	119.795	71.483
	125.796	77.483

Overige effecten

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Participaties	89.940.261	70.301.923
Leningen u/g	27.960.492	18.493.241
	117.900.753	88.795.165

		Overige effecten		
	Participaties	Leningen u\g	Andere deelnemingen	Totaal 2019
	€	€	€	€
Aanschafwaarde per 1 januari	89.810.271	22.616.311	77.483	112.504.066
Bij:				
- nieuwe investeringen	7.890.869	4.030.000	1	11.920.870
- uitbreidingen	18.473.678	9.583.764	-	28.057.442
- conversies	1.347.035	1.600.000	-	2.947.035
- resultaat deelneming / participaties	-	-	48.312	48.312
- bijgeschreven rente	-	420.635	-	420.635
	27.711.582	15.634.399	48.313	43.394.294
Af:				
- desinvesteringen / aflossingen	-4.392.153	-3.954.660	-	-8.346.813
- conversies	-1.600.000	-1.347.121	-	-2.947.121
- dekking fondskosten en participatie resultaten	-	-63.332	-	-63.332
- resultaat deelneming / participaties	-	-	-	-
- liquidatie / faillissementen	-3.485.706	-468.807	-	-3.954.512
	-9.477.859	-5.833.920	-	-15.311.779
Aanschafwaarde per 31 december	108.043.994	32.416.790	125.796	140.586.581
Voorzieningen per 1 januari	-19.508.348	-4.123.070	-	-23.631.418
Af:				
- desinvesteringen	-	224.374	-	224.374
- vrijval in verband met waardevermeerdering	2.039.291	265.505	-	2.304.797
- conversies	-	-	-	-
- liquidatie / faillissementen	3.470.130	261.887	-	3.732.018
	5.509.422	751.767	-	6.261.188
Bij:				
- dotatie in verband met waardevermindering	-4.104.807	-1.084.995	-	-5.189.803
- conversies	-	-	-	-
	-4.104.807	-1.084.995	-	-5.189.803
Voorzieningen per 31 december	-18.103.734	-4.456.298	-	-22.560.032
Boekwaarde per 31 december	89.940.261	27.960.492	125.796	118.026.549

Aandelenparticipaties

In een aantal gevallen heeft de vennootschap waarin wordt geparticipeerd, of hebben haar aandeelhouders, volgens overeenkomst het recht op koop van de door de BOM en haar deelnemingen gehouden aandelen op een door kopers te bepalen moment binnen de overeengekomen contractperiode.

Leningen u/g

De leningen zijn overwegend achtergesteld en ten dele converteerbaar in aandelen (op overeengekomen voorwaarden).

Marktwaarde

Voor informatie omtrent de marktwaarde van de portefeuilles verwijzen wij naar het prestatieverslag.

Vlottende activa

(3) Vorderingen

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Handelsdebiteuren	495.538	237.767
Vorderingen op participanten	189.445	168.235
Belastingen en premies sociale verzekeringen	-	-
Overige vorderingen en overlopende activa	1.270.720	1.429.905
	1.955.704	1.835.906

Alle vorderingen hebben een looptijd korter dan een jaar.

3.1 Handelsdebiteuren

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Handelsdebiteuren	526.068	287.146
Af: voorziening dubieuze debiteuren	-30.530	-49.379
	495.538	237.767

3.2 Overige vorderingen en overlopende activa

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Vooruitbetaalde kosten	113.866	177.891
Nog te ontvangen opbrengst uit hoofde van verkoop participaties	-	-
Overige vorderingen	1.156.854	1.252.014
	1.270.720	1.429.905

(4) Effecten

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Overige effecten	169.841	370.401
	169.841	370.401

Overige effecten

In 2019 is het verloop als volgt:

	2019	2018
	€	€
Stand per 1 januari	370.401	1.330.714
Waardeverandering gedurende boekjaar	-200.560	-960.313
Stand per 31 december	169.841	370.401

Betreft aandelen Aduro Biotech Inc. De aandelen zijn gewaardeerd op beurswaarde per 31 december 2019 (€ 210.142 waardedaling) waarbij rekening is gehouden met de dollarkoers per 31 december 2019 (€ 9.582 koerswinst).

(5) Liquide middelen

Ultimo 2019 is de liquiditeitspositie als volgt te specificeren:

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Betaalrekeningen	10.134.148	10.563.986
Overige rekeningen	40.437.245	53.304.384
	50.571.393	63.868.370

Van de liquide middelen is een bedrag van € 36.150.000 gestald bij de provincie Noord-Brabant, deze tegoeden zijn per direct opeisbaar.

De groep als geheel heeft ultimo 2019 nog een investeringsverplichting van € 39,5 miljoen uit hoofde van nog te betalen overige participaties / leningen u/g (2018: € 52,3 miljoen).

(6) Groepsvermogen

Algemene Reserve

Van de algemene reserve is een deel (€ 2.745.146) niet vrij uitkeerbaar. Een deel (€ 745.146) betreft de algemene reserve van de in de consolidatie betrokken vennootschap het SOFB. Dit gedeelte is niet vrij uitkeerbaar omdat SOFB volledig voor rekening en risico van de provincie Noord-Brabant wordt gevoerd.

Het andere deel (€2.000.000) betreft de investeringsverplichting gekoppeld aan ontvangen gelden MSD.

Voor een toelichting hieromtrent verwijzen wij naar de niet uit de balans blijkende verplichtingen. Om een gelijkwaardig inzicht te geven in de investeringskostprijs van de investeringen zijn vanaf jaarrekening 2019 de investeringsbijdragen van MSD niet meer in mindering gebracht op de kostprijs van de investeringen. De ontvangen investeringsbijdrage van MSD van € 2,0 miljoen, is jaarlijks met terugwerkende kracht over de periode 2015 tot en met 2017 ten gunste van het resultaat gebracht. Door deze stelselwijzing is het vermogen € 2,0 miljoen hoger dan de verwerkingswijze in jaarrekening 2018.

(7) Aandeel derden

Het verloop van het aandeel derden is als volgt:

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Stand per 1 januari	18.562.040	18.598.690
Aandeel EZK in het resultaat BOM Capital I B.V. (49,9%)	-12.024	-36.650
Overige mutaties	-	-
Stand per 31 december	18.550.017	18.562.040

Het aandeel derden als onderdeel van het groepsvermogen wordt gewaardeerd tegen het bedrag van het netto belang in de netto-activa van de desbetreffende groepsmaatschappijen.

(8) Voorzieningen

Het verloop van de voorziening groot onderhoud is als volgt:

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Stand per 1 januari	293.065	262.916
Dotaties	30.600	30.149
Ottrekkingen	-8.002	-
Stand per 31 december	315.664	293.065

De voorzieningen zijn als overwegend langlopend te beschouwen.

De voorziening groot onderhoud heeft betrekking op het pand van BOM Vastgoed B.V. in Tilburg.

(9) Langlopende schulden

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Schulden aan participanten en aan maatschappijen waarin wordt deelgenomen, voor zover geen groepsmaatschappijen	110.692.008	93.684.690
Overige schulden	6.184.110	7.636.864
	116.876.118	101.321.554

Voor een bedrag groot € 85.505.699 is de resterende looptijd langer dan 5 jaar.

Schulden aan participanten en aan maatschappijen waarin wordt deelgenomen, voor zover geen groepsmaatschappijen

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Lening PNB inzake SOFB (achtergesteld)	1.379.438	1.821.813
Lening PNB inzake Biobased Brabant Fonds	8.428.564	8.465.065
Lening PNB inzake Life Sciences & Health Fund	2.000.000	2.000.000
Lening EZK inzake Life Sciences & Health Fund	2.000.000	2.000.000
Lening PNB / EZK / Capital I inzake Life Sciences & Health Fund: bovennominaal leningdeel	5.382.447	5.576.494
Lening PNB inzake Innovatiefonds Brabant	43.000.000	24.500.000
Lening PNB inzake Innovatiefonds Brabant: boven-nominaal leningdeel	18.419.598	20.958.331
Lening PNB inzake Energiefonds Brabant	24.086.101	22.403.067
Lening PNB inzake Cleantechfonds Brabant	5.995.859	5.959.921
	110.692.008	93.684.690

9.1 Lening PNB inzake SOFB (achtergesteld)

In 2019 is het verloop als volgt:

	2019	2018
	€	€
Saldo per 1 januari	1.821.813	3.233.407
Aflossingen	-272.794	-2.414.893
Dekking fondskosten	-110.044	-307.075
Dekking participatieresultaten	-101.960	1.251.793
Rente	42.423	58.582
Saldo per 31 december	1.379.438	1.821.813

De BOM heeft van de provincie Noord-Brabant een variabele lening ontvangen ten behoeve van de investeringen van het Spin-off Fonds Brabant B.V. (SOFB). De lening wordt onder dezelfde condities doorgeleend aan SOFB en is verantwoord onder de financiële vaste activa (leningen u/g). De rente wordt bij de hoofdsom bijgeschreven. Aflossingen worden gefinancierd uit de opbrengsten die gerealiseerd worden met de participaties in SOFB.

Op de lening van de provincie worden dekkingen fondskosten en participatieresultaten in mindering gebracht overeenkomstig de leenovereenkomst, zoals toegelicht in de grondslagen voor de resultaatbepaling.

Indien SOFB niet in staat is de lening af te lossen, hoeft de BOM hetzelfde gedeelte van de lening ook niet af te lossen aan provincie Noord-Brabant. De overeenkomst is van kracht tot het moment dat fondsen en spin-offs alle verplichtingen jegens SOFB hebben voldaan, dan wel tot het moment dat de BOM geen aandelenbelangen in fondsen en spin-offs meer houdt.

Medio 2018 heeft een uitgebreide evaluatie over het fonds plaatsgevonden. Op 19 maart 2019 is bevestigd dat de lening aan SOFB verlengd is tot 31 december 2020. Na de verlenging van de looptijd van het fonds wordt thans actief gestuurd om exits te realiseren. Hoewel er actief gestuurd wordt op een exit van de aanwezige belangen is de verwachting dat een deel pas in 2021 zal plaatsvinden en dat een aantal exit-afspraken nog tot 2023 doorloopt. Een hernieuwde aanvraag tot verlenging is in voorbereiding.

9.2 Lening PNB inzake Biobased Brabant Fonds

In 2019 is het verloop als volgt:

	2019	2018
	€	€
Saldo per 1 januari	8.465.065	8.499.510
Aflossingen	-	-
Dekking fondskosten	-36.501	-34.445
Dekking participatieresultaten	-	-
Saldo per 31 december	8.428.564	8.465.065

BOM Capital II B.V. heeft van de provincie Noord-Brabant een lening ontvangen ten behoeve van het Biobased Brabant Fonds B.V. (BBF). De lening is onder dezelfde condities doorgeleend aan BBF. Er is geen rente verschuldigd. Aflossingen worden gefinancierd uit de opbrengsten die

gerealiseerd worden met de participaties in BBF. De lening dient afgelost te worden op 31 december 2022.

9.3 Lening PNB inzake Life Sciences & Health Fund

In 2019 is het verloop als volgt:

	2019	2018
	€	€
Saldo per 1 januari	2.000.000	2.000.000
Mutaties boekjaar	-	-
Saldo per 31 december	2.000.000	2.000.000

Life Sciences & Health Fund B.V. (LS&HF) heeft van de provincie Noord-Brabant een lening ontvangen. Er is geen rente verschuldigd. In 2016 is de opdracht van LS&HF in overleg met de provincie en EZK aangepast. LS&HF zal opbrengsten vanaf 1 januari 2016 niet meer opnieuw aanwenden voor participaties.

Aflossing vindt plaats vanaf 31 december 2018 indien en voor zover LS&HF opbrengsten heeft ontvangen uit participaties en leningen na aftrek van de gerealiseerde en nog te realiseren fondskosten. De geldlening moet uiterlijk op 31 december 2022 zijn terugbetaald.

9.4 Lening EZK inzake Life Sciences & Health Fund

In 2019 is het verloop als volgt:

	2019	2018
	€	€
Saldo per 1 januari	2.000.000	2.000.000
Mutaties boekjaar	-	-
Saldo per 31 december	2.000.000	2.000.000

Voor een toelichting op de lening wordt verwezen naar 9.3.

9.5 Lening PNB / EZK / Capital I inzake Life Sciences & Health Fund: bovennominaal leningdeel

	2019	2018
	€	€
Saldo per 1 januari	5.576.494	5.727.839
Dekking fondskosten	-66.047	-76.345
Dekking participatieresultaten	-128.000	-75.000
Saldo per 31 december	5.382.447	5.576.494

Op de bestaande leningovereenkomsten die overeengekomen zijn met betrekking tot het Life Sciences & Health Fund is een allonge opgesteld. In de allonge op de geldlening is bepaald dat positieve resultaten worden toegevoegd aan de lening. Indien hierdoor de nominale waarde van de lening wordt overschreden dan wordt deze overschrijding aangeduid met de term "boven-nominaal". Het boven-nominale leningdeel komt pro-rata toe aan de leningverstrekkers.

9.6 Lening PNB inzake Innovatiefonds Brabant

In 2019 is het verloop als volgt:

	2019	2018
	€	€
Saldo per 1 januari	24.500.000	10.500.000
Verstrekkingsen	18.500.000	16.000.000
Aflossingen	-	-2.000.000
Saldo per 31 december	43.000.000	24.500.000

De provincie Noord-Brabant heeft aan Innovatiefonds Brabant B.V. een lening beschikbaar gesteld ter grootte van € 125.000.000. De lening is bestemd voor het realiseren van de doelen in relatie tot het Innovatiefonds zoals uiteengezet in het businessplan en met inachtneming van de aandeelhoudersinstructie. De lening heeft een looptijd van maximaal 24 jaar tot uiterlijk 31 december 2037. De lening wordt verstrekt in tranches. Over het uitstaande bedrag van de verstrekte lening wordt geen rente berekend. Het Innovatiefonds betaalt uiterlijk op 31 december 2037 aan de provincie ter aflossing van de lening het fondsvermogen terug, te vermeerderen met het eventueel gerealiseerde rendement, een en ander onder aftrek van het eventueel gerealiseerde verlies. Overeengekomen is dat er maximaal 5% aan liquiditeiten aangehouden mag worden.

Tot meerdere zekerheid draagt het Innovatiefonds Brabant B.V. op eerste verzoek van de provincie ten gunste van de provincie zorg voor het vestigen van een pandrecht of een ander voor de provincie moverend zekerheidsrecht op één of meer vermogensbestanddelen van het Innovatiefonds waaronder niet begrepen de aandelen of daarmee vergelijkbare rechten die het Innovatiefonds heeft verworven door het verstrekken van financiering zoals beschreven in de aandeelhoudersinstructie.

Zolang enig bedrag uitstaat onder de lening zal het Innovatiefonds:

- geen uitkering doen van dividend, aandelenkapitaal of reserve;
- geen andere vergoeding betalen op of in verband met haar aandelenkapitaal of enige klasse van aandelen;
- geen betaling doen op leningen van aandeelhouders of op vergelijkbare instrumenten waarmee aandeelhouders kapitaal hebben verschaft aan het Innovatiefonds;
- geen aandelen intrekken, inkopen of het aandelenkapitaal verminderen, indien en voor zover daarbij enige betaling aan aandeelhouders plaatsvindt.

Innovatiefonds Brabant B.V. zal niet van derden (niet zijnde de provincie) geld lenen en/of anderszins financiering aantrekken.

9.7 Lening PNB inzake Innovatiefonds Brabant – boven-nominaal leningdeel

	2019	2018
	€	€
Saldo per 1 januari	20.958.331	23.682.090
Dekking fondskosten	-3.173.024	-3.047.071
Dekking participatieresultaten	634.292	323.312
Saldo per 31 december	18.419.598	20.958.331

Op de bestaande leningovereenkomst die overeen gekomen is, is een allonge opgesteld. In de allonge op de geldlening is bepaald dat positieve resultaten worden toegevoegd aan de lening. Indien hierdoor de nominale waarde van de lening wordt overschreven dan wordt deze overschrijding aangeduid met de term "boven-nominaal".

9.8 Lening PNB inzake Energiefonds Brabant

In 2019 is het verloop als volgt:

	2019	2018
	€	€
Saldo per 1 januari	22.403.067	9.093.743
Verstrekkingsen	2.500.000	13.750.000
Dekking fondskosten	-872.714	-855.156
Dekking participatieresultaten	55.748	414.481
Saldo per 31 december	24.086.101	22.403.067

De provincie Noord-Brabant heeft aan Energiefonds Brabant B.V. een lening beschikbaar gesteld ter grootte van € 60.000.000. De lening is bestemd voor het realiseren van de doelen in relatie tot het Energiefonds zoals uiteengezet in het businessplan en met inachtneming van de aandeelhoudersinstructie. De lening heeft een looptijd van maximaal 24 jaar tot uiterlijk 31 december 2037. De lening wordt verstrekt in tranches. Over het uitstaande bedrag van de verstrekte lening wordt geen rente berekend. Het Energiefonds betaalt uiterlijk op 31 december 2037 aan de provincie ter aflossing van de lening het fondsvermogen terug, te vermeerderen met het eventueel gerealiseerde rendement, een en ander onder aftrek van het eventueel gerealiseerde verlies. Overeengekomen is dat er maximaal 5% aan liquiditeiten aangehouden mag worden.

Tot meerdere zekerheid draagt het Energiefonds Brabant B.V. op eerste verzoek van de provincie ten gunste van de provincie zorg voor het vestigen van een pandrecht of een ander voor de provincie moverend zekerheidsrecht op één of meer vermogensbestanddelen van het Energiefonds waaronder niet begrepen de aandelen of daarmee vergelijkbare rechten die het Energiefonds heeft verworven door het verstrekken van financiering zoals beschreven in de aandeelhoudersinstructie.

Zolang enig bedrag uitstaat onder de lening zal het Energiefonds:

- geen uitkering doen van dividend, aandelenkapitaal of reserve;
- geen andere vergoeding betalen op of in verband met haar aandelenkapitaal of enige klasse van aandelen;

- geen betaling doen op leningen van aandeelhouders of op vergelijkbare instrumenten waarmee aandeelhouders kapitaal hebben verschaft aan het Energiefonds;
- geen aandelen intrekken, inkopen of het aandelenkapitaal verminderen, indien en voor zover daarbij enige betaling aan aandeelhouders plaatsvindt.

Energiefonds Brabant B.V. zal niet van derden (niet zijnde de provincie) geld lenen en/of anderszins financiering aantrekken.

Op de bestaande leningovereenkomst is een allonge opgesteld.

9.9 Lening PNB inzake Cleantechfonds Brabant

In 2019 is het verloop als volgt:

	2019	2018
	€	€
Saldo per 1 januari	5.959.921	1.043.533
Verstrekkings	-	5.000.000
Dekking fondskosten	-119.313	-109.833
Dekking participatieresultaten	155.252	26.221
Saldo per 31 december	5.995.859	5.959.921

De provincie Noord-Brabant heeft aan het Cleantechfonds (BOM Capital II BV) een lening beschikbaar gesteld ter grootte van € 12.000.000. De lening is bestemd voor het realiseren van de doelen met betrekking tot het Cleantechfonds zoals uiteengezet in het Business Plan. De lening heeft een looptijd van maximaal 9 jaar. De looptijd vangt aan op 1 januari 2015 en eindigt op 31 december 2023. De lening wordt verstrekt in tranches. Over het uitstaande bedrag wordt geen rente berekend. BOM Capital II BV betaalt uiterlijk op 31 december 2023 aan de provincie ter aflossing van de lening het nominale fondsvermogen te vermeerderen met het eventueel op de projecten gerealiseerde rendement.

Indien BOM Capital II BV op enig moment gedurende de looptijd van de lening meer dan € 600.000 ten behoeve van het Cleantechfonds in welke vorm dan ook aanhoudt, dan dient het gedeelte van de liquiditeit dat uitstijgt boven de € 600.000 per ommekeer terugbetaald te worden aan de provincie. Het door BOM Capital II BV teruggestorte bedrag blijft beschikbaar voor verstrekking tot het overeengekomen maximale bedrag van de lening. Terugstorting vindt niet plaats indien en voor zover BOM Capital II BV gemotiveerd aan de provincie heeft bericht dat de desbetreffende middelen binnen maximaal 3 maanden vanaf het moment dat er meer dan € 600.000 aan liquiditeiten ten behoeve van het Cleantechfonds wordt aangehouden, zullen worden aangewend voor het verstrekken van financiering aan derden.

Tot meerdere zekerheid van nakoming van de verplichtingen van BOM Capital II BV jegens de provincie draagt BOM Capital II BV op eerste verzoek van de provincie ten gunste van de provincie zorg voor het vestigen van pandrechten of andere zekerheidsrechten op één of meer vermogensbestanddelen van BOM Capital II BV waaronder niet begrepen de aandelen of daarmee vergelijkbare rechten die BOM Capital II heeft verworven door het verstrekken van financiering.

Zolang enig bedrag uitstaat onder de lening zal BOM Capital II, zonder voorafgaande toestemming van de Provincie:

- geen uitkering doen van dividend, aandelenkapitaal of reserve;

- geen andere vergoeding betalen op of in verband met haar aandelenkapitaal of enige klasse van aandelen;
- geen betaling doen op leningen van aandeelhouders of op vergelijkbare instrumenten waarmee aandeelhouders kapitaal hebben verschaft aan BOM Capital II BV;
- geen aandelen intrekken, inkopen of het aandelenkapitaal verminderen, indien en voor zover daarbij enige betaling aan aandeelhouders plaatsvindt.

Op de bestaande leningovereenkomst is een allonge opgesteld.

9.10 Overige schulden

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
RC Gemeente Tilburg	1.934.218	2.617.881
RC Gemeente Breda	693.599	668.982
Hypothecaire lening	1.750.000	1.850.000
Terugbetalingsverplichting iz participaties	1.806.293	2.500.001
	6.184.110	7.636.864

9.10.1 R.C. Gemeente Tilburg

In 2019 is het verloop als volgt:

	2019	2018
	€	€
Saldo per 1 januari	2.617.881	2.450.284
Stortingen aan / of ontvangsten van participaties	-1.600.000	200.000
Aandeel derden in participaties	846.192	-
Rentevergoeding participaties	2.617	2.284
Kosten boekjaar	67.528	-34.687
Saldo per 31 december	1.934.218	2.617.881

Betreft de rekening courantpositie met betrekking tot het Project Fons Tilburg. Over de rekening-courantpositie wordt 0 % rente berekend. Er is geen aflossingsschema overeengekomen en er zijn geen zekerheden gesteld.

9.10.2 R.C Gemeente Breda

In 2019 is het verloop als volgt:

	2019	2018
	€	€
Saldo per 1 januari	668.982	-
Stortingen aan / of ontvangsten van participaties	-	1.350.000
Aandeel derden in participaties	-	-675.000
Rentevergoeding participaties	6.206	10.557
Kosten boekjaar	18.411	-16.576
Saldo per 31 december	693.599	668.982

Betreft de rekening courantpositie met betrekking tot het Project Fons Breda. Over de rekening-courantpositie wordt 0 % rente berekend. Er is geen aflossingsschema overeengekomen en er zijn geen zekerheden gesteld.

9.10.3 Hypothecaire lening BOM Vastgoed B.V.

In 2019 is het verloop als volgt:

	2019	2018
	€	€
Saldo per 1 januari	1.850.000	1.950.000
Aflossingen	-100.000	-100.000
Saldo per 31 december	1.750.000	1.850.000

9.10.4 Terugbetalingsverplichting BioConnection

De voorwaardelijke terugbetalingsverplichting BioConnection betreft een verplichting aan EZK, PNB en de Gemeente Oss voor een totaalbedrag van € 1.806.293. Genoemde partijen hebben aan de BOM geldleningen verstrekt waarmee via de BOM in BioConnection is geïnvesteerd. De totale investering bedroeg in 2006 zo'n € 6.800.000.

BioConnection B.V. heeft op 30 december 2011 de lening inclusief rente als onderdeel van de investering terugbetaald. Hiermee is in 2012 aan twee partijen een deel van hun lening afgelost. De volledige voorwaardelijke terugbetalingsverplichting van € 1.806.293 aan de betreffende drie partijen:

- Ministerie van Economische Zaken en Klimaat € 1.083.776
- Provincie Noord-Brabant € 361.259
- Gemeente Oss € 361.258

	2019	2018
	€	€
Saldo per 1 januari	2.500.001	2.500.001
Aflossing Lening	-693.708	-
Mutatie voorziening	-	-
Saldo per 31 december	1.806.293	2.500.001

9.10.5 Terugbetalingsverplichting HTXL

Verloopoverzicht HTXL

	2019	2018
	€	€
Saldo per 1 januari	-	450.000
Verstrekkingsen	-	150.000
Mutatie voorziening	-	-600.000
Saldo per 31 december	-	-

De onderneming heeft een leningovereenkomst gesloten met het acceleratorprogramma. Jaarlijks wordt nagegaan in hoeverre kasstromen zijn te verwachten uit resultaten van het ondersteunde programma.

9.10.6 Terugbetalingsverplichting Rockstart

Verloopoverzicht Rockstart

	2019	2018
	€	€
Saldo per 1 januari	-	100.000
Verstrekingen	100.000	100.000
Mutatie voorziening	-100.000	-200.000
Saldo per 31 december	-	-

De onderneming heeft een leningovereenkomst gesloten met het acceleratorprogramma. Jaarlijks wordt nagegaan in hoeverre kasstromen zijn te verwachten uit resultaten van het ondersteunde programma.

(10) Kortlopende schulden

Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Vooruitontvangen vergoedingen	-	-
Schulden aan leveranciers en handelskredieten	462.271	378.794
Schulden aan participanten	1.712.351	2.817.408
Schulden aan niet-geconsolideerde groepsmaatschappijen	-	53.585
Belastingen en premies sociale verzekeringen	553.484	521.585
Nog te storten op participaties / leningen	-	-
Overige schulden en overlopende passiva	1.854.054	994.027
	4.582.160	4.765.398

10.1 Schulden aan participanten

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Terugbetalingsverplichting Staat der Nederlanden	284.931	269.793
Terugbetalingsverplichting Provincie Noord-Brabant	927.420	1.843.655
Schuld aan Provincie Noord-Brabant inzake projecten	500.000	669.167
Schuld aan Provincie Noord-Brabant inzake Waterfonds	-	34.793
	1.712.351	2.817.408

10.1.1 Terugbetalingsverplichting Staat der Nederlanden

In 2019 is het verloop als volgt:

	2019	2018
	€	€
Saldo per 1 januari	269.793	304.165
Toegekende subsidiebijdrage	1.039.000	1.039.000
Mutatie subsidieverplichting	-1.023.863	-919.325
Terugbetaling overschrijding voorgaande jaren	-	-154.047
Saldo per 31 december	284.931	269.793

10.1.2 Terugbetalingsverplichting Provincie Noord Brabant

In 2019 is het verloop als volgt:

	2019	2018
	€	€
Saldo per 1 januari	1.843.655	1.261.766
Toegekende subsidiebijdrage	6.705.000	7.170.000
Mutatie subsidieverplichting	-6.964.460	-6.588.111
Terugbetaling voorgaande jaren	-656.775	-
Saldo per 31 december	927.420	1.843.655

10.1.3 Terugbetalingsverplichting Provincie Noord Brabant Waterfonds

In 2019 is het verloop als volgt:

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Saldo per 1 januari	34.793	2.992.313
Aflossingen	-50.000	-2.950.000
Dekking fondskosten	15.207	-7.520
	-	34.793

De activiteiten voor het Waterfonds zijn gestaakt en de financiële afwikkeling heeft plaatsgevonden in 2019.

10.2 Belastingen en premies sociale verzekeringen

De specificatie van de saldi in 2019 is als volgt:

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Omzetbelasting	46.523	35.929
Loonheffing	301.183	279.878
Vennootschapsbelasting	205.778	205.778
	553.484	521.585

Niet uit de balans blijvende verplichtingen en rechten

Leaseverplichtingen

De groep is leaseverplichtingen aangegaan voor personenauto's. De jaarlijkse verplichting bedraagt circa € 32.649 (2018: € 29.517). De gemiddelde looptijd van de verplichtingen bedraagt 36 maanden (2018: 14 maanden).

Investeringsverplichtingen

De vennootschap heeft ultimo 2019 nog investeringsverplichtingen van € 39,5 miljoen uit hoofde van nog te betalen overige aandelenparticipaties / leningen u/g (2018: € 52,3 miljoen).

Investeringsverplichting MSD

Merck Sharp & Dohme B.V. (MSD) en BOM Capital II B.V. hebben op 11 juli 2014 een overeenkomst met betrekking tot verstrekking van geldbedrag getekend ter hoogte van € 2 miljoen. BOM Capital II B.V. heeft de verplichting om dit door MSD beschikbaar gestelde geldbedrag risicodragend en revolverend te investeren ter versteviging van de economische activiteiten op het gebied van Life Sciences op het Pivot Park te Oss.

Gebeurtenissen na balansdatum

Coronacrisis

Het uitbreken van het Coronavirus en de preventieve maatregelen genomen door de overheid zorgen voor grote economische onzekerheid op tenminste de korte termijn en waarschijnlijk ook de langere termijn. De ontwikkelingen zijn op dit moment echter zeer onzeker en onderhevig aan veranderingen. Aangezien deze situatie niet kon worden voorzien op balansdatum is de eventuele impact hiervan op de onderneming niet verwerkt in de cijfers van de jaarrekening per 31 december 2019.

De continuïteit van de BOM wordt hierdoor echter niet direct beïnvloed: Er staan voldoende liquide middelen ter beschikking en daarnaast bieden de fondsvoorwaarden afdoende faciliteiten om waardeveranderingen in ons portfolio op te vangen. Er zal door de BOM dan ook geen beroep gedaan worden op externe steun.

Momenteel is zichtbaar dat de crisis naar verwachting significant nadelige invloed heeft op de kasstromen die ten grondslag liggen aan de waardering van onze participaties en leningen en daarmee op de totale waardering van onze financiële vaste activa. De hoogte van de afwaardering kan door alle onzekerheden momenteel niet betrouwbaar worden ingeschat.

Resultaatbestemming 2019

Het positieve resultaat over 2019 wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

3.6 Nadere toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening over 2019

(11) Bedrijfsopbrengsten

	2019	2018
	€	€
Huuropbrengsten	-	-
Managementvergoedingen	127.528	254.750
Overige inkomsten	332.170	237.639
Subsidiebijdragen	7.847.322	7.732.435
	8.307.020	8.224.824

Som der bedrijfskosten

(12) Lonen en salarissen, pensioenlasten en overige sociale lasten

De personeelskosten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	2019	2018
	€	€
Salarissen	6.553.175	6.021.706
Inleenkrachten	446.435	927.337
Overige personeelskosten	696.121	564.512
Gesubsidieerde eigen uren BOM	-186.878	-156.881
	7.508.853	7.356.674
Sociale lasten	882.128	832.635
Pensioenlasten	721.662	652.801
	9.112.642	8.842.109

Bezoldiging bestuurders en commissarissen

Per 1 januari 2013 is de Wet Normering Topinkomens van kracht. Deze wet is van toepassing op de bezoldiging van beide bestuurders en de toezichthouders van BOM Holding B.V. De kosten van de bestuurders zijn gerubriceerd onder de personeelskosten. De kosten voor de commissarissen zijn gerubriceerd onder de post advieskosten.

Leidinggevende topfunctionarissen

(in euro's)	Dhr. J. Pelle	
Functie:	Algemeen Directeur	Algemeen Directeur
Duur dienstverband	1/1/2019 - 31/12/2019	1/1/2018 - 31/12/2018
Omvang dienstverband in FTE	1	1
Gewezen topfunctionaris	Nee	Nee
(Fictieve) dienstbetrekking	Ja	Ja
Bezoldiging:	2019	2018
Beloning	162.031	162.423
Beloningen en belastbare onkostenvergoeding ¹	24.843	25.519
Totale bezoldiging	186.874	187.942
Toepasselijk WNT-maximum	194.000	189.000
(in euro's)	Dhr. M. van Meurs	
Functie:	Financieel en Operationeel Directeur	Financieel en Operationeel Directeur
Duur dienstverband 2019	1/1/2019 - 30/11/2019	1/1/2018- 31/12/2018
Omvang dienstverband in FTE	1	1
Gewezen topfunctionaris	Nee	Nee
(Fictieve) dienstbetrekking	Ja	Ja
Bezoldiging:	2019	2018
Beloning	147.417	136.529
Beloningen en belastbare onkostenvergoeding ¹	18.874	17.333
Totale bezoldiging	166.291	153.862
Toepasselijk WNT-maximum	177.523	189.000
Uitkering wegens beëindiging dienstverband	75.000	
Toepasselijk WNT-maximum beëindiging dienstverband	75.000	
¹ betreft de pensioenpremie welke voor rekening van de werkgever komt		

Toezichthoudende topfunctionarissen

(in euro's)	Dhr. R.G.M. Penning de Vries	Dhr. J.H.M. Dröge
Functie:	Voorzitter toezichthoudend orgaan	Lid toezichthoudend orgaan
Duur in functie 2019	1-1 t/m 31-12	1-1 t/m 31-12
Bezoldiging 2019	17.500	15.000
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	29.100	19.400
Gegevens 2018		
Duur in functie 2018	1-1 t/m 31-12	1-1 t/m 31-12
Bezoldiging 2018	17.500	15.000
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	28.350	18.900
(in euro's)	Mw. N. MacGillavry	Mw. E.A.G. Raats-Coster
Functie:	Lid toezichthoudend orgaan	Lid toezichthoudend orgaan
Duur in functie 2019	1-1 t/m 31-12	1-4 t/m 31-12
Bezoldiging 2019	15.000	11.250
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	19.400	14.616
Gegevens 2018		
Duur in functie 2018	1-1 t/m 31-12	NVT
Bezoldiging 2018	15.000	NVT
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	18.900	NVT
(in euro's)	Dhr. R.A.M. Slaats	
Functie:	Lid toezichthoudend orgaan	
Duur in functie 2019	1-1 t/m 31-12	
Bezoldiging 2019	15.000	
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	19.400	
Gegevens 2018		
Duur in functie 2018	1-1 t/m 31-12	
Bezoldiging 2018	15.000	
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	18.900	

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen (overige) functionarissen met een dienstbetrekking die in 2019 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

Personeelsbezetting

Het aantal FTE's bedraagt ultimo 2019 76,2 (2018: 75,5).

(13) Afschrijving op materiële vaste activa

	2019	2018
	€	€
Afschrijving bedrijfsgebouwen en -terreinen	166.948	166.948
Afschrijving machines en installaties	-	-
Afschrijving andere vaste bedrijfsmiddelen	210.935	248.110
Verkoop resultaat materiële vaste activa	-	-
	377.883	415.058

(14) Overige bedrijfskosten

De overige kosten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	2019	2018
	€	€
Huisvestingskosten	208.898	136.884
Marketing en communicatie	784.476	741.805
Kantoorkosten	42.816	54.193
Algemene kosten	2.666.046	3.053.417
Projectkosten	210.102	142.773
Dekking fondskosten	-4.377.659	-4.464.668
	-465.322	-335.595

De post Dekking fondskosten dekt, naast de overige bedrijfskosten, ook de personeelskosten, de afschrijvingen, de rentebaten&-lasten en het aandeel in resultaat overige participaties.

Dekking fondskosten

	2019	2018
	€	€
Biobased Brabant Fonds	-36.516	-41.965
Breedbandfonds Brabant	-	-27.222
Capital II	-119.313	-109.833
Energiefonds Brabant	-872.714	-855.156
Innovatiefonds Brabant	-3.173.024	-3.047.071
Life Sciences & Health Fund	-66.047	-76.345
Spin-off Fonds Brabant	-110.044	-307.075
	-4.377.659	-4.464.668

Toelichting dekking fondskosten

Op de bestaande leningsovereenkomsten met betrekking tot bovenstaande fondsen is een allonge opgesteld (zie ook paragraaf Dekking fondskosten en participatieresultaten onder de Grondslagen voor de bepaling van het resultaat). Hierin is opgenomen dat indien in enig boekjaar sprake is van een verlies, ondermeer als gevolg van kosten voor het beheer, dat verlies afgeschreven zal worden op het bedrag van de geldlening verstrekt door de provincie en als bate verantwoord zal worden in de resultatenrekening over dat boekjaar.

Indien in enig boekjaar sprake is van een winst, dan zal deze winst worden toegevoegd aan het bedrag van de geldlening en als last verantwoord worden in de resultatenrekening over dat boekjaar.

(15) Uitkomst der financiële baten en lasten

	2019		2018	
	€	€	€	€
Opbrengst verkoop participaties	1.230.404		2.827.418	
Aanschafwaarde verkopen	-2.494.071		-1.330.610	
Voorziening desinvesteringen	1.797.708		1.100.000	
		534.041		2.596.808
Dividendopbrengsten	818.680		598.748	
Rente- en provisiebaten participaties en leningen u/g	1.273.878		1.015.138	
		2.092.558		1.613.886
Opbrengsten van vorderingen die tot de vaste activa behoren en van effecten		2.626.599		4.210.694
Dotatie voorzieningen participaties & leningen u/g	-5.253.135		-2.746.159	
Vrijval voorzieningen participaties & leningen u/g	4.222.505		1.443.885	
Vrijval voorziening garantstelling	-		335.000	
Afwaardering lening	-		33	
Mutatie effecten	-200.560		-619.555	
Dotatie voorzieningen dubieuze debiteuren	-		-8.468	
Kosten groeifaciliteit	-5.625		-22.500	
		-1.236.815		-1.617.764
Dekking participatieresultaten		-615.331		-2.020.683
Waardeveranderingen van vorderingen die tot de vaste activa behoren en van effecten		-1.852.146		-3.638.448
Rentebaten & lasten		-92.408		-154.347
Uitkomst der financiële baten en lasten		682.045		417.899

Dekking participatieresultaten

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Biobased Brabant Fonds	-	-
Breedbandfonds Brabant	-	-79.877
Capital II	-155.252	-26.221
Energiefonds Brabant	-55.748	-414.481
Innovatiefonds Brabant	-634.292	-323.312
Life Sciences & Health Fund	128.000	75.000
Spin-off Fonds Brabant	101.960	-1.251.793
	-615.331	-2.020.683

Toelichting dekking participatieresultaten

Op de bestaande leningsovereenkomsten met betrekking tot bovenstaande fondsen is een allonge opgesteld (zie ook paragraaf Dekking fondskosten en participatieresultaten onder de Grondslagen voor de bepaling van het resultaat). Hierin is opgenomen dat indien in enig boekjaar sprake is van een verlies, ondermeer als gevolg van afboekingen op de waardering van participaties en afboeking op aan participaties verstrekte geldleningen, dat verlies afgeschreven zal worden op het bedrag van de geldlening verstrekt door de provincie en als bate verantwoord zal worden in de resultatenrekening over dat boekjaar.

Indien in enig boekjaar sprake is van een winst, dan zal deze winst worden toegevoegd aan het bedrag van de geldlening en als last verantwoord worden in de resultatenrekening over dat boekjaar.

Deze bepaling geldt niet voor de resultaten voortvloeiend uit de investeringsverplichting MSD in BOM Capital II B.V.

3.7 Enkelvoudige balans per 31 december 2019 (na resultaatbestemming)

ACTIVA		31-12-2019	31-12-2018
	€	€	€
Vaste activa			
Materiële vaste activa	(16)		
Andere vaste bedrijfsmiddelen	83.360	83.360	236.855
Financiële vaste activa	(17)		
Deelnemingen	1	-	-
Deelnemingen in groepsmaatschappijen	34.820.185	34.795.988	
Leningen u/g aan groepsmaatschappijen	3.243.938	3.836.313	
Leningen u/g	186.668	50.000	
		38.250.792	38.682.301
Vlottende activa			
Vorderingen	(18)		
Handelsdebiteuren	8.481	5.637	
Vorderingen op participanten	16.317	8.986	
Rekening-courant groepsmaatschappijen	65.768	518.783	
Overige vorderingen en overlopende activa	75.404	20.894	
		165.969	554.300
Liquide middelen		270.622	352.905
Totaal		38.770.744	39.826.360

PASSIVA			31-12-2019		31-12-2018
		€	€	€	€
Groepsvermogen					
Gestort kapitaal	(19)	733		733	
Agioreserve	(20)	32.508.879		32.508.879	
Algemene reserve	(21)	2.261.297		2.237.100	
			34.770.909		34.746.712
Langlopende schulden	(22)				
Schulden aan participanten en aan maatschappijen waarin wordt deelgenomen, voor zover geen groepsmaatschappijen		1.566.106		1.871.813	
			1.566.106		1.871.813
Kortlopende schulden	(23)				
Schulden aan leveranciers en handelskredieten		163.891		134.686	
Schuld aan participanten		-		-	
Rekening-courant groepsmaatschappijen		1.183.583		1.962.927	
Belastingen en premies sociale verzekeringen		347.706		315.807	
Overige schulden en overlopende passiva		738.548		794.415	
			2.433.728		3.207.836
Totaal			38.770.744		39.826.360

3.8 Enkelvoudige resultatenrekening over 2019 (na resultaatbestemming)

			2019		2018
		€	€	€	€
Subsidiebijdrage		78.801		63.434	
Managementvergoedingen en overige inkomsten		56.172		74.787	
Som der bedrijfsopbrengsten			134.973		138.220
Personeelskosten	(24)	2.282.656		2.121.368	
Afschrijvingen op materiële vaste activa	(25)	153.495		191.349	
Financiële baten en lasten		2.342		4.819	
Overige bedrijfskosten	(26)	-2.303.520		-2.179.317	
Som der bedrijfslasten			134.973		138.220
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening			-		-
Resultaat deelneming / participaties	(27)		24.197		-271.080
Resultaat			24.197		-271.080

3.9 Nadere toelichting op de enkelvoudige balans per 31 december 2019

Vaste activa

(16) Materiële vaste activa

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Andere vaste bedrijfsmiddelen	83.360	236.855
	83.360	236.855

	Andere vaste bedrijfsmiddelen
	€
Aanschafwaarde per 1 januari	770.271
Cumulatieve afschrijvingen per 1 januari	-533.415
Boekwaarde per 1 januari	236.855
Investeringsen	-
Desinvesteringen	-
Afschrijvingen	-153.495
Afschrijving desinvestering	-
	-153.495
Aanschafwaarde per 31 december	770.271
Cumulatieve afschrijvingen per 31 december	-686.911
Boekwaarde per 31 december	83.360
Afschrijvingspercentages	10%-50%

(17) Financiële vaste activa

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Deelnemingen	1	-
Deelnemingen in groepsmaatschappijen	34.820.185	34.795.988
Leningen u/g aan groepsmaatschappijen	3.243.938	3.836.313
Leningen u/g	186.668	50.000
	38.250.792	38.682.301

17.1 Deelnemingen in groepsmaatschappijen

De deelnemingen betreffen de volgende vennootschappen:

- BOM Vastgoed B.V. 100%
- BOM Bedrijfslocaties B.V. 100%
- BOM Capital I B.V. 50,1%
- BOM Business Development & Foreign Investments B.V. 50,1%
- BOM Capital II B.V. 100%
- Innovatiefonds Brabant B.V. 100%
- Energiefonds Brabant B.V. 100%

In 2019 is het verloop als volgt:

	Stand 1 januari	Opheffing	Resultaat boekjaar	Resultaat derden	Mutaties boekjaar	Stand 31 december
	€	€	€	€	€	€
BOM Vastgoed B.V.	462.685	-	-	-	-	462.685
BOM Bedrijfslocaties B.V.	12.915.714	-	-32.289	-	-	12.883.424
BOM Capital I B.V.	18.635.936	-	-24.096	12.024	-	18.623.864
BOM Business Development & Foreign Investments B.V.	501	-	-	-	-	501
Innovatiefonds Brabant B.V.	1	-	-	-	-	1
Energiefonds Brabant B.V.	1	-	-	-	-	1
BOM Capital II B.V.	2.781.150	-	68.559	-	-	2.849.709
	34.795.988	-	12.174	12.024	-	34.820.185

Om een gelijkwaardig inzicht te geven in de investeringskostprijs van de investeringen zijn vanaf jaarrekening 2019 investeringsbijdragen van MSD in BOM Capital II B.V. niet meer in mindering gebracht op de kostprijs van de investering. De ontvangen investeringsbijdrage van MSD van € 2 miljoen, is jaarlijks met terugwerkende kracht over de periode 2015 tot en met 2017 ten gunste van het resultaat gebracht. Door deze stelselwijzing is de boekwaarde van de deelneming in BOM Capital II B.V. € 2 miljoen hoger dan de verwerkingswijze in jaarrekening 2018.

17.2 Leningen u/g aan groepsmaatschappijen

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Lening Spin-Off Fonds Brabant B.V.	1.361.438	1.803.813
Lening BOM Vastgoed B.V.	1.882.500	2.032.500
	3.243.938	3.836.313

17.2.1. Lening Spin-Off Fonds Brabant B.V.

In 2019 is het verloop als volgt:

	2019	2018
	€	€
Saldo per 1 januari	1.803.813	3.215.407
Aflossingen	-272.794	-2.414.893
Dekking fondskosten	-110.044	-307.075
Dekking participatieresultaten	-101.960	1.251.793
Rente	42.423	58.582
Stand per 31 december	1.361.438	1.803.813

17.2.2 Lening BOM Vastgoed B.V.

In 2019 is het verloop als volgt:

	2019	2018
	€	€
Saldo per 1 januari	2.032.500	2.282.500
Aflossingen	-150.000	-250.000
Stand per 31 december	1.882.500	2.032.500

17.2.3 Lening ROW

In 2019 is het verloop als volgt:

	2019	2018
	€	€
Saldo per 1 januari	50.000	-
Verstrekingen	200.000	50.000
Dekking fondskosten / participatie resultaten	-63.332	-
Stand per 31 december	186.668	50.000

Vlottende activa

(18) Vorderingen

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Handelsdebiteuren	8.481	5.637
Vorderingen op participanten	16.317	8.986
Rekening-courant groepsmaatschappijen	65.768	518.783
Overige vorderingen en overlopende activa	75.404	20.894
	165.969	554.300

Alle vorderingen hebben een looptijd korter dan een jaar.

Rekening-courant groepsmaatschappijen

De vennootschap heeft de volgende rekening-courant verhoudingen met haar groepsmaatschappijen:

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
RC BOM Vastgoed B.V.	-	-
RC BOM Business Development & Foreign Investments B.V.	-	-
RC BOM Bedrijfslocaties B.V.	6.366	29.255
RC BOM Capital I B.V.	26.539	9.910
RC BOM Capital II B.V.	17.486	331.554
RC Spin-off Fonds Brabant B.V.	4.823	-
RC Biobased Brabant Fonds B.V.	798	2.114
RC Life Sciences & Health Fund B.V.	9.755	1.619
RC Energiefonds Brabant B.V.	-	36.895
RC Innovatiefonds Brabant B.V.	-	107.435
	65.768	518.783

Tussen de groepsmaatschappijen zijn geen afspraken gemaakt over zekerheden, aflossingen en/of rentevergoedingen.

Eigen vermogen

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Gestort en opgevraagd kapitaal	733	733
Agioreserve	32.508.879	32.508.879
Algemene reserve	2.261.297	2.237.100
	34.770.909	34.746.712

(19) Gestort en opgevraagd kapitaal

	2019	2018
	€	€
Saldo per 1 januari	733	733
Mutaties boekjaar	-	-
Stand per 31 december	733	733

Het gestort en opgevraagd kapitaal bestaat uit 73.250 aandelen met een nominale waarde van € 0,01.

(20) Agioreserve

	2019	2018
	€	€
Saldo per 1 januari	32.508.879	32.508.879
Terugbetaling agio BOM Bedrijfslocaties B.V.	-	-
Overige mutaties	-	-
Stand per 31 december	32.508.879	32.508.879

De inbreng van de aandelen van BOM Bedrijfslocaties B.V., BOM Business Development & Foreign Investments B.V. in 2013, alsmede BOM Capital I (aandeel provincie Noord-Brabant) in BOM Holding B.V. is als een agiostorting aangemerkt.

(21) Algemene reserve

	2019	2018
	€	€
Saldo per 1 januari	2.237.100	2.508.180
Resultaat boekjaar	24.197	-271.080
Mutaties boekjaar	-	-
Stand per 31 december	2.261.297	2.237.100

Om een gelijkwaardig inzicht te geven in de investeringskostprijs van de investeringen zijn vanaf jaarrekening 2019 investeringsbijdragen van MSD in BOM Capital II B.V. niet meer in mindering gebracht op de kostprijs van de investering. De ontvangen investeringsbijdrage van MSD van € 2 miljoen, is jaarlijks met terugwerkende kracht over de periode 2015 tot en met 2017 ten gunste van het resultaat gebracht. Door deze stelselwijzing is het vermogen € 2 miljoen hoger dan de verwerkingswijze in jaarrekening 2018.

(22) Langlopende schulden

Schulden aan participanten en aan maatschappijen waarin wordt deelgenomen, voor zover geen groepsmaatschappij

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Lening PNB inzake SOFB	1.379.438	1.821.813
Lening BOM Bedrijfslocaties B.V.	186.668	50.000
	1.566.106	1.871.813

22.1 Lening PNB inzake SOFB

In 2019 is het verloop als volgt:

	2019	2018
	€	€
Saldo per 1 januari	1.821.813	3.233.407
Aflossingen	-272.794	-2.414.893
Dekking fondskosten	-110.044	-307.075
Dekking participatieresultaten	-101.960	1.251.793
Rente	42.423	58.582
Saldo per 31 december	1.379.438	1.821.813

Voor een toelichting wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans, 9.1 Lening PNB inzake SOFB (achtergesteld).

22.2 Lening BOM Holding inzake BOM Bedrijfslocaties BV

In 2019 is het verloop als volgt:

	2019	2018
	€	€
Saldo per 1 januari	50.000	-
Verstrekkingsen	200.000	50.000
Dekking fondskosten	-63.332	-
Saldo per 31 december	186.668	50.000

Dit betreft een lening van Bedrijfslocaties met betrekking tot het project ROW.

(23) Kortlopende schulden

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Schulden aan leveranciers en handelskredieten	163.891	134.686
Schulden aan participanten	-	-
Rekening courant groepsmaatschappijen	1.183.583	1.962.927
Belastingen en premies sociale verzekeringen	347.706	315.807
Overige schulden en overlopende passiva	-	-
Overige schulden en overlopende passiva	738.548	794.415
	2.433.728	3.207.836

Rekening-courant groepsmaatschappijen

De vennootschap heeft de volgende rekening-courant verhoudingen met haar groepsmaatschappijen:

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
RC BOM Vastgoed B.V.	7.007	8.165
RC BOM Business Development & Foreign Investments B.V.	1.132.009	1.821.923
RC BOM Bedrijfslocaties B.V.	-	-
RC BOM Capital I B.V.	-	-
RC BOM Capital II B.V.	-	-
RC Spin-off Fonds Brabant B.V.	-	132.840
RC Biobased Brabant Fonds B.V.	-	-
RC Life Sciences & Health Fund B.V.	-	-
RC Energiefonds Brabant B.V.	20.035	-
RC Innovatiefonds Brabant B.V.	24.531	-
	1.183.583	1.962.927

3.10 Nadere toelichting op de enkelvoudige resultatenrekening over 2019

(24) Lonen en salarissen

De personeelskosten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	2019	2018
	€	€
Salarissen	1.277.319	1.184.377
Inleenkrachten	254.207	346.471
Overige personeelskosten	419.675	246.808
Gesubsidieerde eigen uren BOM	-26.241	-21.719
	1.924.961	1.755.937
Sociale lasten	164.870	208.659
Pensioenlasten	192.824	156.773
	2.282.656	2.121.368

(25) Afschrijving op materiële vaste activa

	2019	2018
	€	€
Afschrijving andere vaste bedrijfsmiddelen	153.495	191.349
Verkoop resultaat materiële vaste activa	-	-
	153.495	191.349

(26) Overige bedrijfskosten

De overige kosten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	2019	2018
	€	€
Huisvestingskosten	81.692	70.662
Marketing en communicatie	520.059	498.781
Kantoorkosten	29.857	43.352
Algemene kosten	972.821	1.077.869
Projectkosten	4.104	2.810
Doorbelaste overheadkosten	-3.912.052	-3.872.791
	-2.303.520	-2.179.317

(27) Resultaat deelnemingen

	2019	2018
	€	€
BOM Vastgoed B.V.	-	-50.000
BOM Bedrijfslocaties B.V.	-32.289	-184.283
BOM Capital I B.V.	-24.096	-73.447
BOM Capital II B.V.	68.559	-
	12.174	-307.730
Aandeel derden in het resultaat deelnemingen:		
BOM Capital I B.V.	12.024	36.650
BOM Business Development & Foreign Investments B.V.	-	-
	24.197	-271.080

Tilburg, 28 mei 2020

Raad van Bestuur:

Mevrouw B.L.J.M van Dijk - van de Reijt

De Raad van Commissarissen:

De heer Dr. R.G.M. Penning de Vries, president-commissaris

De heer Dr. J.H.M. Dröge

Mevrouw N. MacGillavry

Mevrouw E.A.G. Raats - Coster

De heer R.A.M. Slaats

3.11 Overige gegevens

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het bestuur, de aandeelhouders en de Raad van Commissarissen van Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2019

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2019 van Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V. gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V. per 31 december 2019 en van het resultaat over 2019 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW en met de bepalingen bij en krachtens de Wet Normering Topinkomens (WNT).

De jaarrekening bestaat uit:

- de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2019;
- de geconsolideerde en enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2019; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V. zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- het verantwoordingsverslag;
- het prestatieverslag;
- bijlagen;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW vereist is.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de overige informatie en het bestuursverslag, de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Paragraaf ter benadrukking gebeurtenissen na balansdatum

Wij vestigen de aandacht op het onderdeel “Gebeurtenissen na balansdatum” op bladzijde 82 van de toelichting op de jaarrekening waarin het management van Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V. toelicht wat haar inschatting is ten aanzien van de gevolgen van de coronacrisis op Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V. en dat dit naar verwachting zal leiden tot een significante afwaardering van participaties en uitgegeven leningen.

Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2019 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van commissarissen voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de vennootschap in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, Controleprotocol WNT 2019, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de vennootschap;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de raad van commissarissen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan de raad van commissarissen dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met de raad over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Breda, 28 mei 2020

MAZARS ACCOUNTANTS N.V.

Hans Viskil RA

Statutaire regeling inzake de bestemming van het resultaat

Artikel 4.1 Winst en verlies, uitkeringen op aandelen

4.1.1. Indien en voor zover het bestuur niet besluit tot gehele of gedeeltelijke reservering van de winst die in het laatst verstreken boekjaar is behaald, is de algemene vergadering bevoegd tot bestemming van de winst die door de vaststelling van de jaarrekening is bepaald dan wel bepaling van de wijze waarop een tekort zal worden verwerkt alsmede tot vaststelling van tussentijdse uitkeringen uit de winst of uitkeringen uit de reserves voor zover het eigen vermogen groter is dan de reserves die krachtens de wet moeten worden aangehouden. Een besluit tot uitkering uit de winst of reserves is onderworpen aan de goedkeuring van het bestuur. Het bestuur weigert slechts de goedkeuring indien het weet of redelijkerwijs behoort te voorzien dat de vennootschap na de uitkering niet zal kunnen blijven voortgaan met het betalen van haar opeisbare schulden. Indien bij de bestemming van de winst geen besluit over uitkering of reservering van winst tot stand komt wordt de winst waarop het voorstel betrekking heeft, gereserveerd.

4.1.2. Bij de berekening van de verdeling van een uitkering tellen de aandelen of certificaten van aandelen die de vennootschap houdt niet mee, tenzij op zodanige aandelen of certificaten van aandelen een recht van vruchtgebruik of een pandrecht rust ten behoeve van een ander dan de vennootschap ten gevolge waarvan het winstrecht toekomt aan de vruchtgebruiker of pandhouder.

Bij de berekening van het bedrag dat op ieder aandeel zal worden uitgekeerd wordt slechts het bedrag van de opgevraagde en geëffectueerde stortingen op het nominale bedrag van de aandelen in aanmerking genomen. Van het bepaalde in de vorige zin kan telkens met instemming van alle aandeelhouders worden afgeweken.

4.1.3. Ten laste van de door de wet voorgeschreven reserves mag een tekort slechts worden gedelgd voor zover de wet dat toestaat.

4.1.4. Uitkeringen zijn opeisbaar op de dag welke het bestuur bepaalt.

4.1.5. Uitkeringen welke niet binnen vijf jaren en een dag waarop zij opeisbaar zijn geworden, in ontvangst zijn genomen, vervallen aan de vennootschap.

4.1.6. De algemene vergadering kan besluiten dat uitkeringen geheel of gedeeltelijk in een andere vorm dan in geld zullen worden uitgekeerd.

4

Bijlagen

4.1 Bijlage 1 Samenhangtabel Materiële onderwerpen en KPI's

Materieel onderwerp	Definitie	KPI	Klantsegment	Doel 2019	Realisatie 2019	Realisatie 2017-2019
Financiering	Het zijn van een financieel solide organisatie en het verantwoordelijk investeren van de publieke middelen om op de lange termijn de Brabantse economie te blijven versterken.	Nieuwe directe investeringen	BV	20	17	44
		Aantal vervolginvesteringen	BV	15	19	46
		Aantal nieuwe Fund-to-Fund investeringen	BV	2	0	6
		Aantal exits	BV	5	2	14
		Aantal bedrijven die doorstromen naar volgende levensfase	BV	7	8	17
		Gerealiseerde investeringen EFB	RE	6	6	19
		Geïnvesteed volume EFB (in € miljoen)	RE	9	6	20
		Voldoen aan kostenafspraken met opdrachtgevers	BOM	<100%	94%	93%
Werkgelegenheid	Het creëren van arbeidsplaatsen door het ondersteunen van en investeren in Brabantse bedrijven. Hierbij hoort ook de invloed op buitenlandse bedrijven en werkgelegenheid	Aantal directe arbeidsplaatsen	FI	1.000	2.302	4.459
		Aantal gecreëerde arbeidsplaatsen door portfoliobedrijven	BV	750	?	?
Maatschappelijke impact	Het werken aan de optimalisatie van onze maatschappelijke, economische en milieu impact door zowel directe als indirecte sturing.	Bedrijven in BO-portfolio die met product/dienst bijdrage leveren aan een maatschappelijke opgave	BV	60%	60%	60%
		Reductie CO2-uitstoot EFB (in Kton)	RE	150	426	973

		Gerealiseerde omzetgroei door portfolio-bedrijven	BV	20%	?	?
Samenwerking	Het aangaan van samenwerkingen tussen grote bedrijven, het MKB en (kennis)instellingen om zo Brabant in staat te stellen om innovatieve oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen te realiseren	Aantal projecten opgezet in ecosysteemontwikkeling met consortia van twee of meer betrokken partijen	ESO	5 tot 10	10	46
		Partijen bij elkaar gebracht in de nieuwe projecten gestart in 2017	ESO	50 tot 100	108	390
Internationalisering	Het versterken van de internationale mogelijkheden en ambities van het Brabantse MKB en de (economische) aantrekkingskracht van Brabant voor buitenlandse ondernemingen	Aantal buitenlandse bedrijven in Brabant gevestigd	FI	30	50	130
		Geïnvesteerd kapitaal door buitenlandse bedrijven (in € miljoen)	FI	100	238	679
		Aantal handelsmissies (in- en uitgaand)	Trade	6 tot 8	27	51
		Aantal informatiebijeenkomsten	Trade	20	25	52
		Aantal bedrijven dat deel heeft genomen aan missies	Trade	130	196	393
		Aantal matchmaking-gesprekken	Trade	300	287	892
Kennis-intensivering	Het bevorderen activiteiten die zoveel mogelijk bijdragen aan kennisgeneratie en -circulatie en de overdracht van ervaringskennis of ambachtelijke expertise om innovatie te stimuleren	Percentage van de gevestigde FDI projecten met een R&D activiteit	FI	15%	28%	24%

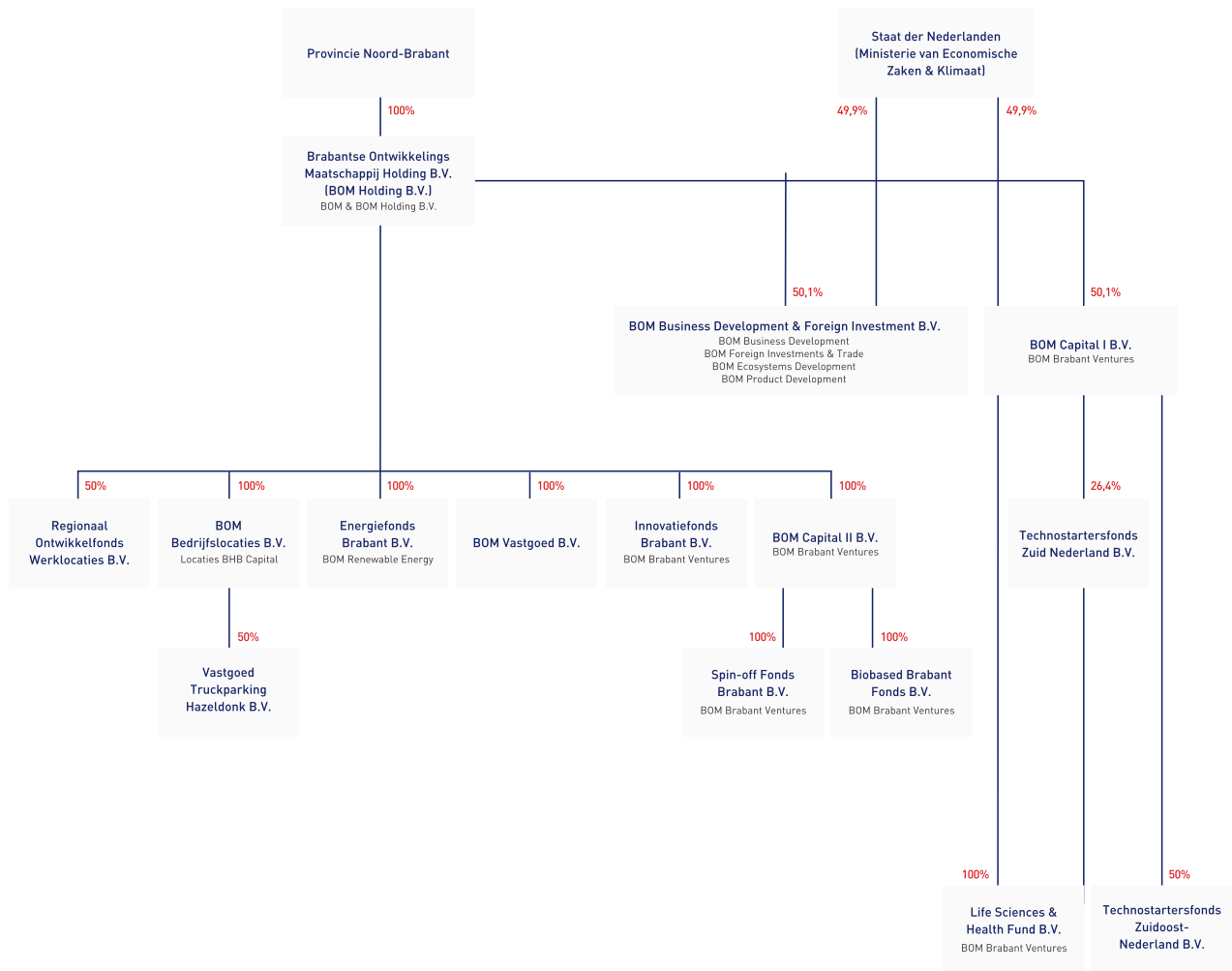

Technologische ontwikkelingen	Het inzetten op en investeren in de beschikbaarheid van technische infrastructures en de ontwikkeling van technologieën en diensten die een antwoord bieden op maatschappelijke vraagstukken	Percentage projecten binnen topsectoren	FI	90%	88%	87%
-------------------------------	--	---	----	-----	-----	-----

4.2 Bijlage 2 Juridische structuur

Juridische structuur BOM Holding

4.3 Bijlage 3 Personalia

Raad van commissarissen

- De heer R.G.M. (René) Penning de Vries - president-commissaris
- De heer J.H.M. (Hans) Dröge
- Mevrouw N. (Nancy) MacGillavry
- Mevrouw E.A.G. (Esther) Raats-Coster (vanaf 1 april 2019)
- De heer R.A.M. (Ronald) Slaats

Bestuur BOM Holding B.V.

- De heer J.J. (Jan) Pelle (tot 13 januari 2020)
- De heer M. (Mike) van Meurs (tot 1 december 2019)

Bestuur investeringsvennootschappen Brabant Ventures

- Mevrouw M.C.J.J. (Miriam) Dragstra

Investeringscommissie BOM Brabant Ventures

- De heer T.M.M. (Theo) Kremers, voorzitter (tot 1 oktober 2019)
- De heer J.J.M. (Jacques) Eijkens, voorzitter (vanaf 1 oktober 2019)
- De heer A. (Arnold) Dijkstra (vanaf 1 oktober 2019)
- Mevrouw J.E. (Jantine) Hak
- De heer F.V. (Frits) van der Have (tot 1 oktober 2019)
- De heer S. (Sjoerd) Mol
- Mevrouw V.Y. (Vivian) Xiong (vanaf 1 oktober 2019)

Investeringscommissie BOM projects

- De heer J.P.P. (Scief) Houben, voorzitter
- De heer W.W.M. (Willem) Ackermans
- Mevrouw F.A. (Femke) Brenninkmeijer (vanaf 1 november 2019)
- De heer J.W.A. (Jeroen) de Swart (t/m 25 november 2019)

4.4 Bijlage 4 Biografieën raad van commissarissen

R.G.M. (René) Penning de Vries

1954

President-commissaris Raad van Commissarissen / Voorzitter Remuneratiecommissie

René Penning de Vries was senior vicepresident en CTO bij Philips Semiconductors. Na afsplitsing van deze divisie van Philips maakte hij de overstap naar NXP Nederland, waar hij van 2009 tot 2012 voorzitter van de Raad van Bestuur was. René Penning de Vries is momenteel voorzitter van Health Valley, in deze rol is hij betrokken bij innovatie en business development op het terrein van de gezondheidszorg. Daarnaast is hij voorzitter van de Raad van Toezicht van de Sint Maartenskliniek in Nijmegen. Tevens is hij lid van de RvC van Neways, een high tech bedrijf gevestigd in Eindhoven. In 2017 is hij toegetreden tot het bestuur van NWO-domein TTW (Toegepaste en Technische Wetenschappen). Ook is hij voorzitter van de TNO Strategische Advies Raad voor ICT. Vanaf 2019 is René voorzitter van de stichting PhotonDelta, waar uitvoering gegeven wordt aan de nationale agenda voor geïntegreerde fotonica.

J.H.M. (Hans) Dröge

1956

Lid Raad van Commissarissen / Lid Auditcommissie

Hans Dröge trad na zijn studie farmacie in 1985 toe tot Unilever, waar hij verschillende functies heeft bekleed. Begonnen op het Unilever Research laboratorium in Vlaardingen en vervolgens langdurig nationaal en internationaal actief op verschillende supply chain functies keerde hij in 2009 terug in R&D. Als Senior Vice President R&D Operations was hij verantwoordelijk voor de wereldwijde R&D infrastructuur en het operationaliseren van de R&D strategie. Naast zijn R&D functie was hij van 2012 tot 2014 als Manager Unilever Nederland verantwoordelijk voor Unilevers externe relaties met de politiek, de ministeries en het de business community in Nederland. Sinds januari 2014 is Hans Dröge met pensioen en bekleedt hij verschillende bestuurs- en adviesfuncties, waaronder voorzitter van de AgriFood triple helix organisatie stichting Grow Campus, lid van het dagelijks bestuur van het Rathenau Instituut en lid van de Raad van Toezicht van de Algemene Werkgevers Vereniging Nederland.

N. (Nancy) MacGillavry

1973

Lid Raad van Commissarissen / Voorzitter Auditcommissie

Nancy MacGillavry studeerde Economie en Business Administration aan Tilburg University en werkt sinds 2007 bij ASML in Veldhoven. Sinds begin 2019 is ze verantwoordelijk voor Corporate Risk and Assurance. In eerdere functies was ze onder andere verantwoordelijk voor de wereldwijde Non-Product Related inkoop, de financiële verslaglegging van ASML en rapportages op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Voordat ze bij ASML begon, werkte MacGillavry in diverse finance functies bij PricewaterhouseCoopers (1998-2004) en Océ (2004-2007). Daarnaast is Nancy MacGillavry bestuurslid van het Ronald McDonald huis in Veldhoven.

E.A.G. (Esther) Raats-Coster

1969

Lid Raad van Commissarissen / Lid Auditcommissie

Esther Raats-Coster is toezichthouder, bestuurder én ondernemer. Haar succesvolle ondernemerschap leidde in 2006 tot verkiezing als Zakenvrouw van het jaar. Na de verkoop van haar internationale bedrijf besloot ze haar ervaring breder in te zetten en bekleedde ze diverse functies in de bestuurlijke wereld. Onder andere als voorzitter van de vereniging Platform Zelfstandig Ondernemers (PZO) en lid van de Sociaal Economische Raad (SER). Tevens was Raats-Coster van 2009 tot 2012 directeur van Stichting Talent naar de Top. Ze is nu onder meer actief als Voorzitter Raad van Commissarissen Rabobank Groene Hart, lid Raad van Commissarissen van Spaendonck Groep en Voorzitter Raad van Commissarissen Westermeer Wind Holding.

R.A.M. (Ronald) Slaats

1961

Lid Raad van Commissarissen / Lid Remuneratiecommissie

Ronald Slaats was tussen 1986 en 2013 werkzaam bij De lage Landen, een wereldwijd opererende organisatie in 'high-quality asset-based' financieringsproducten. Bij DLL heeft hij diverse functies in Europa en Amerika gehad, waarna hij vanuit Nederland de rol van CCO en CEO bekleedde. In 2014 maakte Slaats de overstap naar De Meeuw Holding BV, waar hij nu verantwoordelijk is als CEO. Ronald Slaats is actief in diverse bestuurs- en adviesfuncties. Hij is lid van de Raad van Commissarissen van Pallieter Group BV en van de Raad van Advies van Mechan. Daarnaast is Slaats voorzitter VNO/NCW kring Eindhoven e.o. en voorzitter Stichting Samen voor Eindhoven.

4.5 Bijlage 5 Biografieën raad van bestuur

J.J. (Jan) Pelle (1954)

Algemeen directeur (tot 13 januari 2020)

Na zijn studie HBO-Personeelsbeleid in Breda studeert Jan Pelle Politicologie aan de Universiteit van Rotterdam waar in 1985 hij cum laude afstudeert. In de jaren '90 is hij als docent Staatskunde verbonden aan de Universiteit van Leiden en als onderzoeker bij o.a. de Juridische Faculteit van de Erasmus Universiteit te Rotterdam. Hier doceert hij ook politieke wetenschap, Nederlandse Politiek en Europese Unie. In 1998 promoveert Jan Pelle aan de Erasmus Universiteit en publiceert hij op zeer diverse onderwerpen in nationale en internationale boeken en tijdschriften. Van 2002 tot 2008 is hij actief als wethouder - o.a. Economische & Sociale zaken - in de Gemeente Roosendaal, waarna hij in oktober 2008 aantreedt als algemeen directeur van de BOM. Als bestuurder met kennis op het gebied van economische ontwikkelingen en gevoel voor politiek-bestuurlijke verhoudingen heeft Jan Pelle de laatste jaren met de BOM grote veranderingen doorgemaakt in een sterk bewegende wereld. Binnen het collegiale bestuursmodel van de BOM is Jan Pelle bestuursvoorzitter en verantwoordelijk voor personeelszaken en externe communicatie. De aanstelling van Jan Pelle is beëindigd per 13 januari 2020.

Jan Pelle kent de volgende nevenactiviteiten:

- Lid Raad van Advies OMO Tongerlo
- Bestuurslid Stichting Braventures
- Bestuurslid Regionale Ontwikkelfonds Werklocaties B.V.

B.L.J.M. (Brigit) van Dijk - van de Reijt (1968)

Algemeen directeur (vanaf 13 januari 2020)

Brigit van Dijk - van de Reijt was tot voor kort CEO bij DOB Equity. Ze heeft meer dan 20 jaar bestuurlijke ervaring in zowel de publieke als private sector. Daarbij deed ze ruime ervaring op in het investeren in particuliere bedrijven in groeiemarkten in Latijns-Amerika, Afrika en Azië in verschillende sectoren. De laatste jaren legde zij zich toe op impact investeren met innovatie en duurzaamheid als speerpunten. Eerder werkte Brigit van Dijk - van de Reijt als partner bij internationale investeringsfondsen vanuit Londen en Singapore.

Tussen 1999 en 2007 was Brigit van Dijk - van de Reijt directeur Private Equity bij FMO, de Nederlandse Financieringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden. Ze begon haar carrière bij ABN AMRO Bank, Corporate Investments.

Brigit van Dijk - van de Reijt heeft een Master of Science in economie aan de Universiteit van Amsterdam. Ze is lid van de raad van toezicht van CORDAID, de katholieke organisatie voor noodhulp en ontwikkelingshulp, en een van de grotere internationale ontwikkelingsorganisaties in Nederland. Zij is tevens lid van de raad van toezicht van IDH Farmit Fund, dat zich richt op investeringen in de verduurzaming van de agrarische waardeketen in opkomende markten.

- Lid Raad van Toezicht Cordaid
- Lid Raad van Toezicht IDH Farmit Fund
- Lid Raad van Advies van Fontys Hogeschool Economie en Communicatie
- Lid Raad van Toezicht Netherlands-African Business Council

M. (Mike) van Meurs (1968)

Financieel en Operationeel Directeur (tot 1 december 2019)

Mike van Meurs doorloopt na zijn opleiding tot beroepsofficier van de Koninklijke Luchtmacht aan de Militaire Academie in Breda in 10 jaar tijd diverse bedrijfsvoeringsfuncties binnen de Luchtmacht. Eind 2001 start hij in het bedrijfsleven als Directeur Interne Zaken bij een franchise-organisatie in de financiële dienstverlening; Hypotheek Visie. In 2007 gaat hij verder als CFO bij Inrada Group; een technisch ingenieurbureau. Vanuit die rol is hij tevens actief in het opstarten en begeleiden van startups in verschillende technologiedomeinen. Tussen 2012 tot 2014 was Mike van Meurs actief als CFO/COO bij Credit Yard; actief in de zakelijke dienstverlening (credit management). In juli 2014 trad Mike van Meurs aan als Financieel & Operationeel Directeur bij de BOM. Binnen het collegiale bestuursmodel van de BOM was Mike van Meurs verantwoordelijk voor de financiële bedrijfsvoering, business control, marketing & communicatie, product development, ICT en facilitaire zaken. De aanstelling van Mike van Meurs was voor onbepaalde tijd. Mike van Meurs heeft na zijn opleiding aan de Militaire Academie nog een post-HBO controllersopleiding afgesloten en heeft een Executive Masteropleiding Management & Organization afgerond.

4.6 Bijlage 6 GRI SRS Content Index

GRI Content Index Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij – Core			
SRS	Disclosure	Disclosure Requirements - The reporting organization shall report the following information:	Referentie Jaarverslag 2019
GRI 102: GENERAL DISCLOSURES 2016			8
1. Organizational profile			
102-1	Name of the organization	a. Report the name of the organization.	Brabantse Ontwikkelings Maatschappij 1.6 Toelichting op het jaarverslag - p. 22
102-2	Activities, brands, products, and services	a. A description of the organization's activities. b. Primary brands, products, and services, including an explanation of any products or services that are banned in certain markets	1.2 Over de BOM - p. 8 1.3 Organisatie en medewerkers - p. 11-12 1.4 Bedrijfsvoering - p. 14 2.2 BOM Ecosysteems Development - p. 29 2.3 BOM Foreign Investments - p. 33 2.4 BOM International Trade - p. 36 2.5 BOM Brabant Ventures - p. 39 2.6 BOM Renewable Energy - p. 42 2.7 BOM Product Development - p. 45
102-3	Location of the organization's headquarters	a. Report the location of the organization's headquarters.	Goirleseweg 15, 5026PB, Tilburg 3.4 Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 2019, grondslagen voor waardering & resultaatbepaling - p. 53
102-4	Number of countries operating	a. Number of countries where the organization operates, and the names of countries where it has significant operations and/or that are relevant to the topics covered in the report.	1.4 Bedrijfsvoering - Organisatieprofiel - p. 14
102-5	Nature of ownership and legal form	a. Report the nature of ownership and legal form.	1.4 Bedrijfsvoering - Organisatieprofiel - p. 14
102-6	Markets served	a. Markets served, including: i. geographic locations where products and services are offered; ii. sectors served; and iii. types of customers and beneficiaries.	1.2 Over de BOM - p. 8 1.4 Bedrijfsvoering - Organisatieprofiel - p. 14 2.3 BOM Foreign Investments - p. 33 2.4 BOM International Trade - p. 36 2.5 BOM Brabant Ventures - p. 39

102-7	Scale of the reporting organization	a. Scale of the reporting organization, including: i. total number of employees; ii. total number of operations; iii. net sales (for a private sector organization) or net revenues (for a public sector organization); iv. total capitalization (for a private sector organization), with a breakdown in terms of debt and equity; and v. quantity of products or services provided.	1.3 Organisatie en medewerkers - p. 11-12 3.1 Geconsolideerde balans per 31 december 2019 - p. 49 3.2 Geconsolideerde resultatenrekening over 2019 - p. 51
102-8	Information on employees and other workers	The reporting organization shall report the following information: a. Total number of employees by employment contract (permanent and temporary), by gender. b. Total number of employees by employment contract (permanent and temporary), by region. c. Total number of employees by employment type (full-time and part-time), by gender. d. Whether a significant portion of the organization's activities are performed by workers who are not employees. If applicable, a description of the nature and scale of work performed by workers who are not employees. e. Any significant variations in the numbers reported in Disclosures 102-8-a, 102-8-b, and 102-8-c (such as seasonal variations in the tourism or agricultural industries). f. An explanation of how the data have been compiled, including any assumptions made.	1.3 Organisatie en medewerkers - p. 11-12
102-9	Supply chain	a. A description of the organization's supply chain, including its main elements as they relate to the organization's activities, primary brands, products, and services.	1.2 Over de BOM - waardeketen - p. 8-9 1.4 Bedrijfsvoering - rol in de keten - p. 14
102-10	Significant changes to the organization and its supply chain	a. Significant changes to the organization's size, structure, ownership, or supply chain, including: i. Changes in the location of, or changes in, operations, including facility openings, closings, and expansions; ii. Changes in the share capital structure and other capital formation, maintenance, and alteration operations (for private sector organizations); iii. Changes in the location of suppliers, the structure of the supply chain, or relationships with suppliers, including selection and termination.	Geen significante wijzigingen in 2019
102-11	Precautionary Principle or approach	a. Whether and how the reporting organization applies the Precautionary Principle or approach.	1.4 Bedrijfsvoering - risicomanagement - p. 16
102-12	External initiatives	a. List of externally-developed economic, environmental and social charters, principles, or other initiatives to which the reporting organization subscribes or which it endorses.	1.5 Corporate governance - p. 18 1.6 Toelichting op het jaarverslag - Rapportagegrondslagen en reikwijdte - p. 24

102-13	Memberships of associations	a. A list of the main memberships of industry or other associations, and national or international advocacy organizations.	2.3 BOM Foreign Investments - p. 33
2. Strategy			
102-14	Statement from senior decision-maker	a. A statement from the most senior decision-maker of the reporting organization (such as CEO, chair, or equivalent senior position) about the relevance of sustainability to the organization and its strategy for addressing sustainability.	Voorwoord raad van bestuur - p. 1-2
3. Ethics and integrity			
102-16	Values, principles, standards, and norms of behavior	a. A description of the reporting organization's values, principles, standards, and norms of behavior.	1.3 Organisatie en medewerkers - p. 11-12 1.5 Corporate governance - p. 18
4. Governance			
102-18	Governance structure	a. Governance structure of the reporting organization, including committees of the highest governance body. b. Committees responsible for decision-making on economic, environmental, and social topics.	1.4 Bedrijfsvoering - Organisatieprofiel - p. 14 1.4 Bedrijfsvoering - Managementaanpak - p. 16 1.5 Corporate governance - p. 18 4.2 Bijlage 2 Juridische structuur - p. 107
5. Stakeholder Engagement			
102-40	List of stakeholder groups	a. A list of stakeholder groups engaged by the reporting organization.	1.6 Toelichting op het jaarverslag - Stakeholders en dialoog met stakeholders - p. 23
102-41	Collective bargaining agreements	a. Percentage of total employees covered by collective bargaining agreements.	Dit is niet van toepassing op ons personeel.
102-42	Identifying and selecting stakeholders	a. The basis for identifying and selecting stakeholders with whom to engage.	1.6 Toelichting op het jaarverslag - materiële onderwerpen en Stakeholders en dialoog met stakeholders - p. 23
102-43	Approach to stakeholder engagement	a. The organization's approach to stakeholder engagement, including frequency of engagement by type and by stakeholder group, and an indication of whether any of the engagement was undertaken specifically as part of the report preparation process.	1.6 Toelichting op het jaarverslag - materiële onderwerpen en Stakeholders en dialoog met stakeholders - p. 23
102-44	Key topics and concerns raised	a. Key topics and concerns that have been raised through stakeholder engagement, including: i. how the organization has responded to those key topics and concerns, including through its report; and ii. the stakeholder groups that raised each of the key topics and concerns.	1.6 Toelichting op het jaarverslag - materiële onderwerpen en Stakeholders en dialoog met stakeholders - p. 23
6. Reporting practice			

102-45	Entities included in the consolidated financial statements	a. A list of all entities included in the reporting organization's consolidated financial statements or equivalent documents. b. Whether any entity included in the reporting organization's consolidated financial statements or equivalent documents is not covered by the report.	3.4 Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 2019, grondslagen voor waardering & resultaatbepaling - p. 53
102-46	Defining report content and topic Boundaries	a. An explanation of the process for defining the report content and the topic Boundaries. b. An explanation of how the reporting organization has implemented the Reporting Principles for defining report content. Clause 6.1 When compiling the information specified in Disclosure 102-46, the reporting organization shall include an explanation of how the Materiality principle was applied to identify material topics, including any assumptions made.	1.6 Toelichting op het jaarverslag - materiële onderwerpen en Stakeholders en dialoog met stakeholders - p. 23 1.6 Toelichting op het jaarverslag - Rapportagegrondslagen en reikwijdte en controle - p. 24-25
102-47	List of material topics	a. A list of material topics identified in the process for defining report content.	1.6 Toelichting op het jaarverslag - materiële onderwerpen en Stakeholders en dialoog met stakeholders - p. 23
102-48	Restatements of information	a. The effect of any restatements of information provided in previous reports, and the reasons for such restatements.	3.4 Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 2019, grondslagen voor waardering & resultaatbepaling (vergelijkende cijfers) - p.59 1.6 Toelichting op het jaarverslag - Rapportagegrondslagen en reikwijdte en controle - p. 24-25
102-49	Changes in reporting	a. Significant changes from previous reporting periods in the list of material topics and topic boundaries.	3.4 Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 2019, grondslagen voor waardering & resultaatbepaling (vergelijkende cijfers) - p.59 1.6 Toelichting op het jaarverslag - Rapportagegrondslagen en reikwijdte en controle - p. 24-25
102-50	Reporting period	a. Reporting period for information provided.	1.6 Toelichting op het jaarverslag - Rapportagegrondslagen en reikwijdte en controle - p. 24-25
102-51	Date of most recent report	a. If applicable, the date of the most recent previous report.	xx mei 2019
102-52	Reporting cycle	a. Reporting cycle.	1.6 Toelichting op het jaarverslag - Rapportagegrondslagen en reikwijdte en controle - p. 24-25

102-53	Contact point for questions regarding the report	a. The contact point for questions regarding the report or its contents.	1.6 Toelichting op het jaarverslag - p. 22
102-54	Claims of reporting in accordance with the GRI Standards	a. The claim made by the organization if it has prepared a report in accordance with the GRI Standards, either: i. 'This report has been prepared in accordance with the GRI Standards: core option'; or ii. 'This report has been prepared in accordance with the GRI Standards: comprehensive option'.	1.6 Toelichting op het jaarverslag - Rapportagegrondslagen en reikwijdte en controle - p. 24-25
102-55	GRI content index	a. The GRI content index, which specifies each of the GRI Standards used and lists all disclosures included in the report. b. For each disclosure, the content index shall include: i. the number of the disclosure (disclosures covered by the GRI standards); ii. the page number(s) or URL(s) where the information can be found, either within the report or in another published material; and iii. if applicable, and where permitted, the reason(s) for omission when a required disclosure cannot be made. Clause 6.3 When reporting the GRI content index as specified in Disclosure 102-55, the reporting organization shall: 6.3.1 include the words 'GRI Content Index' in the title; 6.3.2 present the complete GRI content index in one location; 6.3.3 include in the report a link or reference to the GRI content index, if it is not provided in the report itself; 6.3.4 for each GRI Standard used, include the title and publication year (e.g., GRI 102: General Disclosures 2016); 6.3.5 include any additional material topics reported on which are not covered by the GRI Standards, including page number(s) or URL(s) where the information can be found.	4.6 Bijlage 6 GRI SRS Content Index - p. 113-117
102-56	External assurance	a. A description of the organization's policy and current practice with regard to seeking external assurance for the report. b. If the report has been externally assured: i. A reference to the external assurance report, statements, or opinions. If not included in the assurance report accompanying the sustainability report, a description of what has and what has not been assured and on what basis, including the assurance standards used, the level of assurance obtained, and any limitations of the assurance process; ii. The relationship between the organization and the assurance provider; iii. Whether and how the highest governance body or senior executives are involved in seeking external assurance for the organization's sustainability report.	1.5 Corporate Governance - Externe accountant - p. 21 1.6 Toelichting op het jaarverslag - Rapportagegrondslagen en reikwijdte en controle - p. 24-25 3.11 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant - p. 98-101

4.7 Bijlage 7 Gebruikte begrippen en termen

AV Algemene Vergadering (van aandeelhouders)
BD Business Development
BIC Brainport Industrie Campus
BOM Brabantse Ontwikkelings Maatschappij
BV (BOM) Brabant Ventures
CRM Customer Relationship Management
EFB Energiefonds Brabant
ESCo Energy Service Company
ESO (BOM) Ecosysteemontwikkeling
FDI Foreign Direct Investment
FI (BOM) Foreign Investments
FTE Full Time Equivalent
GRI Global Reporting Initiative
GS College van Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant
HR Human resources
HTSM High Tech Systemen en Materialen
IC Investeringscommissie
ICT Informatie- en Communicatie Technologie
IIRC International Integrated Reporting Council
ILO International Labour Organization
IRP Investor Readiness Programma
IT (BOM) International Trade
JADS Jheronimus Academy of Data Science
KPI Key Performance Indicator, prestatie-indicator
LS&HF Life Sciences & Health Fund
MJP Meerjarenplan
MKB Midden- en kleinbedrijf
MRP Market Readiness Programma
MVO Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen
NFIA Netherlands Foreign Investment Agency
PNB Provincie Noord-Brabant
RE Renewable Energy
ROW Regionaal Ontwikkelfonds Werklocaties
RVO Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
RVC Raad van Commissarissen
SDG Sustainable Development Goal
TOMi Therapie Op Maat Instituut
WNT Wet Normering Topinkomens

Our story continues online ...

Meer inzicht in onze actuele prestaties vindt u
op de reporting portal van BOM:

prestaties.bom.nl

